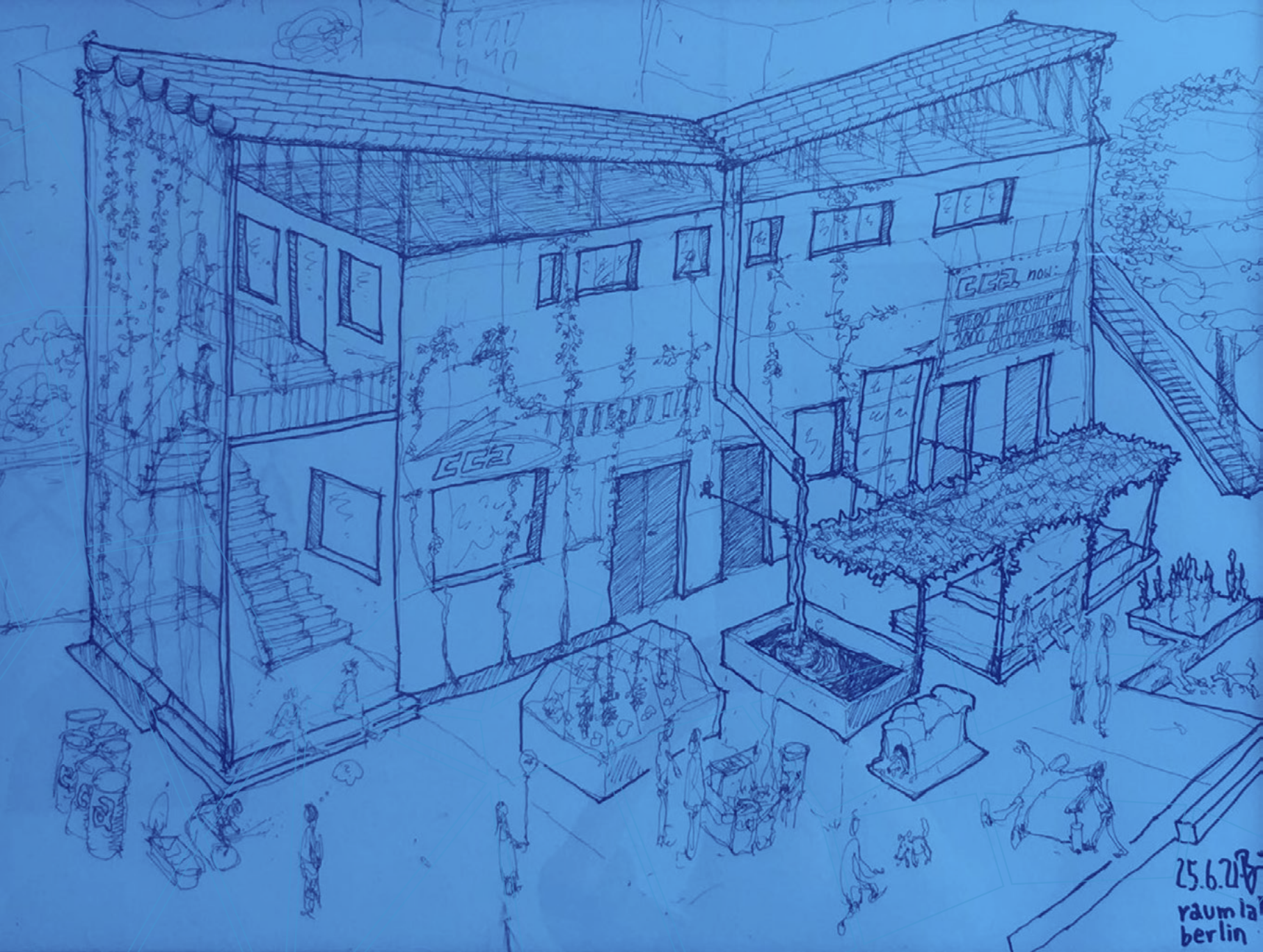

ჰოლიტიკის მოკვანთი
(CONCEPTUAL AND TECHNICAL ASPECTS)

„შემოქმედაბითი კლასტარების აკოსისტემის განვითარება საქართველოში“

ნიკოლოზ ნადირაშვილი, დოქტორი ლილია ვარბანოვა

2022 წელი

ევროკავშირი
საქართველოსთვის
The European Union for Georgia

unesco
Diversity of
Cultural Expressions

CREATIVE GEORGIA

- მადლობა -

უპირველეს ყოვლისა, გვსურს, მადლიერება გამოვხატოთ შემოქმედებითი კლასტრების საბჭოს წევრებისა და სხვადასხვა სააგენტოს წარმომადგენლების მიმართ, რომლებმაც დიდი წვლილი შეიტანეს პროექტის განხორციელებაში და გამოთქვეს საკუთარი მოსაზრებები აღნიშნული დოკუმენტის შესახებ. განსაკუთრებულ მადლობას ვუხდით ქეთევან კანდელაკს, საქართველოს იუნესკოს საქმეთა ეროვნული კომისიის გენერალურ მდივანს; სალომე მექვაბიშვილს, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის ხელმძღვანელს; თამარ შაფათავას, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის კონსულტანტს; სოფიო ქელიძეს, სახელმწიფო ქონების პრივატიზების დეპარტამენტის გაყიდვების სამსახურის უფროსს; ნინო სამველიძეს, საქართველოში ევროკავშირის წარმომადგენლობის პროგრამის მენეჯერს; ნუცა დათუაშვილს, საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის აღმასრულებელი დირექტორის მოადგილეს; მარიამ შარანგიას, საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოს (GITA) სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის უფროსს; ნონა ზუბიტაშვილს, საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოს (GITA) უფროს იურიდიულ მრჩეველს; ვატო წერეთელს, „ხელოვნებისა და სოციალური ინოვაციების ცენტრის“ დამფუძნებელს; გიორგი სპანდერაშვილს, „აქტივი კულტურისთვის“ დამფუძნებელს; გიგი შუკაკიძეს, თბილისის არქიტექტურის ბიენალეს დამფუძნებელს; თამარ ჯანაშიას, „კულტურისა და მენეჯმენტის ლაბორატორიის“ დირექტორს; გელა ანდრია სულის, „შემოქმედებითი კავკასიის“ დამფუძნებელს; ქეთა ბუაჩიძეს, პროექტის „ქართული ავეჯის კლასტერი“ მენეჯერს; ზვიად მჭედლიშვილს, Creative Solution-ის დამფუძნებელს; დევი ქიტუაშვილს, MUA-ს დამფუძნებელს; ნანა ბაგალიშვილს, „ცოდნის კაფეს“ დამფუძნებელს; ელენე ფასურს, Propaganda.network-ის კომუნიკაციების მენეჯერს; ანა ლომიძეს, პროექტის „კუბი კონტექსტში“ თანადამფუძნებელს; ნინო შერვაშიძეს, აჭარა ჯგუფის ბრენდის განვითარების ხელმძღვანელს.

ასევე მადლობას ვუხდით თბილისის მერიის წარმომადგენლებს მუდმივი მხარდაჭერისთვის, კერძოდ, თბილისის მერიის მოადგილეს ანდრია ბასილაიას; კულტურის, განათლების, სპორტისა და ახალგაზრდულ საქმეთა საქალაქო სამსახურის უფროსის მოადგილეს მაკა ნასრაშვილს; კულტურის პროექტებისა და პროგრამების მთავარ სპეციალისტს ქეთევან ეფაძეს; ტრანსპორტისა და ურბანული განვითარების სააგენტოს პროექტებისა და საერთაშორისო ურთიერთობების დეპარტამენტის უფროსს, გიორგი მაისურაძეს; საერთაშორისო ურთიერთობებისა და პროექტების დეპარტამენტის სპეციალისტს, ირაკლი მცხვეთაძეს; ბიზნესის განვითარებისა და ინოვაციების დეპარტამენტის სპეციალისტს, ლილე მესხს.

ვსარგებლობთ შემთხვევით, რათა მადლობა გადავუხადოთ უცხოელ კოლეგებს, რომლებიც ერთგულად ჩაერთნენ კვლევის, დისკუსიებისა და სასწავლო აქტივობებში. განსაკუთრებული მადლობა გვინდა გადავუხადოთ ვასილის სტამოგიანისს, თემის ჩართულობის სპეციალისტს (ქალაქი ათენი); ნიკოლას კარაჩალისს, ადგილობრივ ექსპერტს ორგანიზაციიდან URBACT Refill Athens; კალინ ფორნას, საჯარო ღონისძიებებისა და მოქალაქეთა ინფორმირების დირექციის დირექტორის მოადგილეს (კლუჟ ნაპოკა); დალილა ქიუკლანს, AGORA-ს პროექტების მენეჯერს (ევროპული პროექტების განხორციელების სპეციალისტი, კლუჟ ნაპოკა), გეორგიანა კაზკას, AGORA-ს ოპერაციებისა და შედეგების მენეჯერს; სერინ გეანბაზუს, URBASOFIA-ს პროექტის მენეჯერს (კლუჟ ნაპოკა); მაია ბერგსტრომს, ჰელსინკის ინოვაციების ოლქის პროექტის მენეჯერს; უტი რესანენს, სამეზობლოს მენეჯერს (ჰელსინკი); ოლივერ ჰაზემანს, ZZZ-ის პროექტის მენეჯერს; ანკა ბიონეს, ინდუსტრიული პარკების ურბანული სანარმოებისა და განვითარების სპიკერს (ბრემენი); ემა ტიტგატს, პოლიტიკაში მონაწილეობის განყოფილებიდან (გენტი); მარცის რუბენისს, Free Riga-ს დამფუძნებელს; ტანია სანტოსს, CRU Creative Hub-ის დამფუძნებელს (პორტუგალია); ფრანსუა ჟეგოს, URBACT-ის წამყვან ექსპერტს; დოქტორ ინა რატენიკს, პროექტის „მესამე ადგილები“ მენეჯერს; დოქტორ სიმონა ბეროგოჩს, სლოვენიის რესპუბლიკის კულტურის სამინისტროს მდივანს; კლარა კოშტალს, იუნესკოს 2005 წლის კონვენციის „კულტურული თვითგამოხატვის მრავალფეროვნება“ საკონტაქტო პირს (იუნესკოს ავსტრიის კომისია); ჯული ფლენეგანს, იუნესკოს 2005 წლის კონვენციის „კულტურული თვითგამოხატვის მრავალფეროვნება“ საკონტაქტო პირს (იუნესკოს ირლანდიის კომისია); კრისტინა კოტენესკუს, რუმინეთის კულტურის სამინისტროს საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერს; კანია მიროსლავს, იუნესკოს 2005 წლის კონვენციის „კულტურული თვითგამოხატვის მრავალფეროვნება“ საკონტაქტო პირს (იუნესკოს სლოვაკეთის კომისია); ჯიტკა ფერბაროვას, ჩეხეთის რესპუბლიკის კულტურის სამინისტროს მდივანს.

ასევე გვსურს, დიდი მადლობა გადავუხადოთ ყველა იმ ადამიანს, ვინც პირდაპირ თუ ირიბად ხელი შეუწყო ამ ნამოწყების განხორციელებას.

ილუსტრაცია:

ბენიამინ ფიორსტერ-ბალდენიუსის ნამუშევარი (2021), Raumlaborberlin-ისა და ბერლინის მცურავი უნივერსიტეტის თანადამფუძნებელი. ნახატი ასახავს თბილისის ხელოვნებისა და სოციალური ინოვაციების ცენტრის პროექტს.

შენიშვნა:

დოკუმენტი მომზადდა ევროკავშირის/იუნესკოს მიერ მხარდაჭერილი პროექტის „შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის განვითარება საქართველოში“ ფარგლებში. პროექტს ახორციელებს სსიპ „შემოქმედებითი საქართველო.“ არ არის აუცილებელი, რომ ტექსტში გამოთქმული მოსაზრებები ასახავდეს სსიპ „შემოქმედებითი საქართველო“, ევროკავშირის ან იუნესკოს შეხედულებებს.

12

შესავალი

13

პოლიტიკის
დოკუმენტის
მიზანი, ამოცანები
და მასშტაბი

14

ტარმინების
განმარტება

16

1. პრობლემის
განსაზღვრა

19

2. ზომოქმედებითი
კლასტერების
საქართველოში

30

3. სტიმულირების
მექანიზმები

*შემოქმედებითი კლასტერების პროექტების
განვითარების სტიმულირების მექანიზმები*

30

1. რუკის შედგენა

30

2. „ექსკლუზიური“ მხარდაჭერა და/ან
პროგრამული დაფინანსება

31

3. ვაკანტური ადგილების შევსების
ჭკვიანი სისტემები

34

4. „მეჩმეიქინგი“

34

5. სამეზობლოების მენეჯერები

36

6. შემოქმედებითი სივრცეების
პროტოტიპების შექმნა

36

სტიმულირების გამჭოლი მექანიზმები

37

1. კორპორაციული და ინდივიდუალური
(პროცენტული) ფილანთროპია

37

2. დამატებითი ღირებულების გადასახადის
ადაპტირებული საპროცენტო განაკვეთი
კულტურის სექტორში

40

3. სოციალური მენარმეობა

41

4. ქრედიტფანდინგი

43

45

4. ზომოქმედებითი
კლასტერების
საერთაშორისო
მაგალითები

47

5. დასკვნა და
რეკომენდაციები

53

დანართი 1:
საშოქმედო გეგმა

მისასაღებელი სიტყვები

ირმა რატიანი

სსიპ შემოქმედებითი საქართველოს დირექტორი

სსიპ შემოქმედებითი საქართველო, ევროკავშირისა და იუნესკოს მხარდაჭერით, უკვე 3 წელია მუშაობს პროექტზე - „შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის განვითარება საქართველოში“. ინიციატივა მიზნად ისახავდა შემოქმედებითი სივრცეების განვითარებისთვის საჭირო გარემოს ჩამოყალიბებას და, სხვა საკითხებთან ერთად, იუნესკოს საერთაშორისო და ადგილობრივი ექსპერტების ჩართულობით, პოლიტიკის დოკუმენტის, რეკომენდაციებისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავებას. დღეს უკვე შეიძლება ითქვას, რომ დასახული ამოცანა წარმატებით განხორციელდა. პროექტის უმთავრეს შედეგად უნდა მივიჩნიოთ დასაბუთებული ხაზგასმა იმ ფაქტორისა, რომ სხვადასხვა ქვეყანასა თუ ქალაქში, შემოქმედებითი კლასტერების წარმატება დამოკიდებულია სამივე სექტორის - საჯაროს, კერძოს და სამოქალაქოს - ჩართულობაზე.

აღნიშნული პროექტის ფარგლებში განხორციელებულმა კვლევებმა, აგრეთვე, მიღებულმა შედეგებმა და რეკომენდაციებმა, რომლებიც წინამდებარე პოლიტიკის დოკუმენტშია თავმოყრილი, ხელი უნდა შეუწყოს კონკრეტული ქმედებების განხორციელებას ეროვნულ დონეზე შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის გაძლიერების თვალსაზრისით.

შემოქმედებითი საქართველო მზადაა, საქართველოს კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს მხარდაჭერით, გაუძღვეს პოლიტიკის დოკუმენტით განსაზღვრული სტრატეგიული და საკანონმდებლო ინიციატივების განხორციელებას, როგორცაა მაგალითად: შემოქმედებითი სივრცეების, „ჰაბების“ და კლასტერების განვითარებაზე ორიენტირებული მიზნობრივი თუ გამჭოლი ინსტრუმენტების შექმნა.

დიდ მადლობას მოვასხენებთ პარტნიორობისათვის ყველა ინსტიტუციას და ორგანიზაციას, ვინც კი შესაძლებელი გახდა პროექტის წარმატებით განხორციელება.

სიგრიდ ბრეტელი

საქართველოში ევროკავშირის წარმომადგენლობის
თანამშრომლობის განყოფილების უფროსი

ევროკავშირი იყო და არის საქართველოში კულტურისა და შემოქმედებითი ინდუსტრიების განვითარების ძალიან აქტიური მხარდამჭერი. მოხარულები ვართ, რომ ვხედავთ ამ პროექტის ფარგლებში ჩვენს მიერ გაწეული მხარდაჭერის კონკრეტულ შედეგებს. იმედი გვაქვს, რომ ჩვენი ქართველი კოლეგები და სხვა ძირითადი დაინტერესებული მხარეები პოლიტიკის დოკუმენტს გამოიყენებენ და შემოქმედებითი სფეროს შემდგომი განვითარებისთვის საჭირო სამოქმედო გეგმას განახორციელებენ.

ამ სექტორს ქვეყანაში არსებული მრავალი ნიჭიერი ხელოვანისა და მენარმის წყალობით დიდი პოტენციალი აქვს. კულტურას განუზომელი როლის შესრულება შეუძლია მდგრადი სოციალური

და ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობაში. ჩვენ მას არა მხოლოდ ხელოვნების პოპულარიზაციის, არამედ სამუშაო ადგილების შექმნისა და ეკონომიკური ზრდის შესაძლებლობის, ხალხის მობილობის ხელშეწყობის საშუალების თვალსაზრისით უნდა შევხედოთ.

ჩვენ ვაფასებთ დოკუმენტის მომზადებისას მრავალი სხვადასხვა ასპექტის გათვალისწინებას და ვიმედოვნებთ, რომ კონკრეტული ქმედებების განხორციელებასა და პოზიტიური ცვლილებების დანერგვაში, საქართველოს მოქალაქეებისთვის ხელშესახები სარგებლის მოსატანად თითოეული დაინტერესებული მხარე ჩაერთვება.

ანდრია ბასილაია

თბილისის მერის მოადგილე

ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია მხარს უჭერს შემოქმედებითი პროცესებს და ნაბიჯ-ნაბიჯ მიყვება იმ ტენდენციებს, რომლებიც კულტურის სფეროს განახლების და განვითარებისკენაა მიმართული.

ჩვენთვის მნიშვნელოვანია, შემდგარ და დამწყებ ხელოვანებს თუ შემოქმედებით ორგანიზაციებს მივცეთ კრეატიული იდეების რეალიზების, რესურსებზე წვდომის და ზრდის შესაძლებლობა. ადგილობრივ გარემოში არსებული გამოწვევების და საერთო სურათის გათვალისწინებით, ვსახავთ ყოველწლიურ პრიორიტეტებს და ვახორციელებთ სხვადასხვა სახის პროგრამებს, რაც ხელს შეუწყობს კულტურის სფეროს მდგრად განვითარებას და მას ზრდაზე ორიენტირებულს და ეკონომიკურად მომგებიანს გახდის.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, უმნიშვნელოვანესია სათანადო შემოქმედებითი სივრცეების არსებობა ქალაქში, სადაც სხვადასხვა სფეროში მოღვაწე ხელოვანებს ექნებათ საშუალება, ერთმანეთს გამოცდილება გაუზიარონ და თანამშრომლობა დაამყარონ.

ვიაზრებთ რა მუნიციპალიტეტის როლს მსგავსი სივრცეების შექმნის საკითხში, მზად ვართ, ჩვენს ხელთ არსებული შესაძლებლობების ფარგლებში, ვითანამშრომლოთ იმ ინსტიტუციებთან და შემოქმედებით ორგანიზაციებთან, ვინც მოწოდებულია შემოქმედებითი სფეროს თანამედროვე სტანდარტებით განვითარებისაკენ.

ტესან ტიენდრიბოგო

კულტურული თვითგამოხატვის მრავალფეროვნების
დაცვისა და ხელშეწყობის 2005 წლის კონვენციის მდივანი

იუნესკოს 2022 წლის გლობალური ანგარიშის „შემოქმედებითი პოლიტიკის ხელახალი ჩამოყალიბება: კულტურის, როგორც მსოფლიო საზოგადოებრივი სიკეთისადმი მიდგომა“ მიხედვით კულტურული და შემოქმედებითი ინდუსტრიები უზარმაზარ ეკონომიკურ პოტენციალს შეიცავს: ისინი მსოფლიო მშპ-ს 3.1%-ს შეადგენენ და მსოფლიოს მასშტაბით მოსახლეობის 6.2%-ს ასაქმებენ. ბევრი ქვეყანა იკვლევს, როგორ ჩამოაყალიბოს ამ სექტორების განვითარების ხელშეწყობისა და კულტურული გამოხატვის მრავალფეროვნების გაძლიერების ძლიერი მარეგულირებელი და პოლიტიკის ჩარჩოები. იუნესკოს 2005 წლის კონვენცია „კულტურული თვითგამოხატვის მრავალფეროვნების დაცვისა და ხელშეწყობის შესახებ“ (2005 წლის კონვენცია) კულტურის მმართველობის ინფორმირებული, გამჭვირვალე და მონაწილეობით პრინციპებზე დაფუძნებული სისტემების შექმნის იმგვარ ჩარჩოს გვთავაზობს, რომელიც ადამიანებს სხვადასხვა კულტურული გამოხატულების პროდუქტის შექმნასა და წარმოებაში, მათ გავრცელებასა და მათზე წვდომის უზრუნველყოფაში უნდა დაეხმაროს.

იუნესკო აღიარებს ადგილობრივ დონეზე კულტურული და შემოქმედებითი ინდუსტრიების მხრიდან ცვლილებაზე ორიენტირებული გავლენის უზრუნველსაყოფად საჭირო პოლიტიკის განმსაზღვრელი პრინციპებისა და ხელსაყრელი გარემოს შექმნის აუცილებლობას. სრული პოტენციალის მისაღწევად აუცილებელი მტკიცებულებები იუნესკოსა და მსოფლიო ბანკის ერთობლივ ნაშრომში „ქალაქები, კულტურა და კრეატიულობა: კულტურისა და შემოქმედებითობის მდგრადი ურბანული განვითარებისა და ინკლუზიური ზრდისთვის გამოყენება“ არის მოყვანილი.

იუნესკო და საქართველო 2019 წლიდან მოყოლებული ერთად მუშაობენ ადგილობრივ დონეზე კულტურული კლასტერების უფრო ხელსაყრელი ეკოსისტემის შესაქმნელად. სწორედ პროექტის „ევროკავშირისა და იუნესკოს ექსპერტების მისაწვდომობა კულტურის მმართველობის საკითხებში განვითარებად ქვეყნებში. კულტურული და შემოქმედებითი ინდუსტრიებისთვის ახალი მარეგულირებელი გარემოს შექმნა და სამხრეთსა და სამხრეთს შორის თანამშრომლობის ხელშეწყობა“ (2018-2022) ფარგლებში განხორციელებული თანამშრომლობის შედეგად შეიქმნა ეს პოლიტიკის დოკუმენტიც.

იუნესკო პატივისცემას გამოხატავს ყველა იმ დაინტერესებული მხარის მიმართ, ვინც ჩართული იყო ამ პოლიტიკის დოკუმენტის შემუშავებაში. ის სექტორის საჭიროებებს ასახავს და შემოქმედებითი კლასტერების მართვის საუკეთესო მაგალითების შედარებით გლობალურ ანალიზს ეფუძნება. პოლიტიკის შემუშავების პროცესში საქართველოს მხრიდან განხორციელებული ინკლუზიური და მონაწილეობით პრინციპებზე დაფუძნებული მიდგომა ადასტურებს მისი მხრიდან შემოქმედებითობის მდგრადი განვითარების საკვანძო პრინციპად ქცევის ვალდებულებას. ვიმედოვნებთ, რომ იუნესკოს 2005 წლის კონვენციის სამთავრობათაშორისო კომიტეტის აქტიური წევრი - საქართველო ბევრს გაუზიარებს თავის გამოცდილებას და მათ შთავონებასაც მოახერხებს.

კარლო (კახა) სიხარულიძე

საქართველოს კულტურის, სპორტისა და
ახალგაზრდობის მინისტრის პირველი მოადგილე

საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო ულოცავს სსიპ-ს „შემოქმედებითი საქართველო“ ევროკავშირისა და იუნესკოს ერთობლივი ხელშეწყობით პროექტის წარმატებით განხორციელებას.

პროექტის ფარგლებში კიდევ ერთხელ განისაზღვრა სექტორული საჭიროებები და შემუშავდა მნიშვნელოვანი რეკომენდაციები შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის განვითარებისთვის.

ამასთანავე, მსურს აღვნიშნო, რომ სამინისტროს, კომპეტენციის ფარგლებში და სხვა უწყებებთან თანამშრომლობით, დაწყებული აქვს მუშაობა შემოქმედებითი სივრცეების განვითარებისა და მათი მდგრადი მართვის მიზნით.

იმედი გვაქვს, რომ, ერთიანი ძალისხმევით, არაერთ წარმატებას მივაღწევთ.

ოთხი ბერიშვილი

აჭარა ჯგუფის აღმასრულებელი დირექტორი

აჭარა ჯგუფი უკვე 10 წელზე მეტია საქართველოს სტუმარმასპინძლობის ინდუსტრიაში ახალ სტანდარტებს წერგავს და ქვეყანას მსოფლიო რუკაზე წარმოაჩენს. კომპანიის საერთაშორისოდ აღიარებული ქართული ბრენდების განუყოფელ ნაწილად ჩამოყალიბდა სინერგიული ეკოსისტემის განვითარებაც. დაფუძნების დღიდან, აჭარა ჯგუფის პროექტების გარშემო იქმნება შემოქმედებითი ეკონომიკის კერები ხელოვანებისთვის, ინოვაციური მეწარმეებისა და პროფესიონალებისთვის. ჩვენი ხელშეწყობით, გაზიარებული ფასეულობების მქონე ადამიანები თუ გუნდები ერთმანეთს მუდმივად უკავშირდებიან, რაც საქართველოში კულტურული თვითგამოხატვისა და თვითორგანიზების პრაქტიკას აძლიერებს.

2022 წლიდან, აჭარა ჯგუფს კიდევ ერთი მიმართულება დაემატა, რომელიც ჩვენს სინერგიულ ეკოსისტემას უფრო მასშტაბურსა და მრავალფეროვანს გახდის. ახალი კომპანია სათავეში ჩაუდგება ინკლუზიური და მრავალფეროვანი სივრცეების მართვას, რომლებსაც ამ ეტაპზე აქტიურად ვავითარებთ. ამგვარად, აჭარა ჯგუფი საქართველოს კულტურული ტრანსფორმაციის პროცესში კიდევ უფრო მნიშვნელოვან როლს დაიკავებს. ჩვენი პროექტებისა და ინიციატივების ფარგლებში, ყველა დაინტერესებული მხარე შეძლებს ინოვაციური და შემოქმედებითი იდეების განხორციელებას, ინსპირაციის პოვნას და საზიარო ღირებულებებზე დაფუძნებული პარტნიორობების წამოწყებას.

მოხარული ვარ, რომ მონაწილეობას ვიღებთ სტრატეგიული დოკუმენტის შექმნაში. მსურს მადლობა გადავუხადო ასეთი მნიშვნელოვანი პროექტის მხარდაჭერისთვის UNESCO-ს, საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტროს და პროცესში ჩართულ ყველა სხვა მხარეს. აჭარა ჯგუფი იზიარებს დოკუმენტის მისწრაფებას, რომელიც აუცილებლად დადებით გავლენას იქონიებს კერძო სექტორის ფილანთროპიული პროექტებით დაინტერესებაზე, რაც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტი არის მდგრადი სოციო-კულტურული წინსვლისთვის.

ვატო ურუშაძე და ელენე თოიძე

პროექტის თანაავტორები და ხელმძღვანელები

თანამედროვე კულტურის მრავალფეროვან გამოხატულებებს ახალი სამოქმედო არეალები, თავისუფალი, ღია და ხელმისაწვდომი სივრცეები ესაჭიროება, რომლებშიც გაიშლება ფართო ინტელექტუალური, სახელოვნებო და შემოქმედებითი ჰორიზონტები.

ჩვენი ძალისხმევაც ამ საჭიროებების გამოვლენასა და ქმედითი პოლიტიკის ინსტრუმენტების შექმნას ისახავდა მიზნად. სწორედ ამ მისწრაფების შედეგად შეიქმნა წინამდებარე პოლიტიკის დოკუმენტი, რომელშიც განერილია შემოქმედებითი სივრცეების და კლასტერების განვითარების ხედვა, ინსტრუმენტები და მოქმედებათა ჯაჭვი, რომელიც იმგვარი სივრცეების ხელშეწყობას ისახავს მიზნად, როგორშიც სამოქალაქო და საზოგადოებრივი ეკოსისტემები კულტურისა და შემოქმედებითი პროცესების გარშემო შეძლებენ გაერთიანებას.

უკანასკნელი სამი წელი ცვალებადობასთან და მოულოდნელობებთან თანაცხოვრების პერიოდად იქცა. ამ პროცესმა კიდევ ერთხელ დაგვარწმუნა, რომ გარდაუვალია ყოველივე სიცოცხლის და სამართლიანობის გამარჯვებით არ დასრულდეს. სწორედ ამ პერიოდში შეიქმნა პოლიტიკის დოკუმენტი, რომელიც არის არა მოგზაურობის დასკვნითი ნაწილი, არამედ შუქურა, რომელიც ჯერ კიდევ აუთვისებელი ტერიტორიებისკენ გაგვიძღვება და ღრმა წყლების გადალახვაში დაგვეხმარება.

შემოქმედებითი საქართველოს სახელით დიდი მადლობა გვინდა ვუთხრათ პროექტის განვითარების საბჭოს თითოეულ წევრს, რომლებიც სრულიად უანგაროდ და თავდადებით იყვნენ ჩართულები პროექტის განვითარების ყველა ფაზაში. მათი თანადგომა ამყარებდა ჩვენს რწმენას და გვმატებდა ენერგიას საბოლოო მიზნისკენ სვლაში.

განსაკუთრებული მადლობა ეკუთვნით იუნესკოს წარმომადგენლებს შესანიშნავი თანამშრომლობისთვის, კერძოდ კი - რეიკო იოშიდას, ფლორ ოუდენდიკს და მელიკა მედიჩი კაუჩინოს.

უღრმესი მადლობა პროექტის ექსპერტებსა და კონსულტანტებს - ნიკოლოზ ნადირაშვილს და ლილია ვარბანოვას, რომლებთან ერთადაც ეს მოგზაურობა გაცილებით შინაარსიანი, სიღრმისეული და სასიამოვნო გახდა, მათ გარეშე ეს შეუძლებელი იქნებოდა.

შესავალი

ჩვეულებრივ, სახლი ის პირველი რამაა, რასაც ბავშვები ხატავენ. ის უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის სიმბოლოა.

დღესდღეობით, საქართველოში, კულტურის სფეროში მოქმედი საზოგადოებრივი ორგანიზაციების¹ უმეტესობა, ძირითადად, მცირემასშტაბიანი პროექტების ფარგლებში ოპერირებს. მუდმივი ინსტიტუციური მხარდაჭერის არქონა მათ დაუცველობისა და არასტაბილურობის განცდას უღვივებს და უსახლკაროდ დარჩენის საშიშროების წინაშე ტოვებს.

სახელმწიფოს მიერ კულტურის დაფინანსებაზე გამოყოფილი ბიუჯეტი საკმარისი არსადაა. საქართველოშიც, ალტერნატიული დაფინანსების სქემები, რომლებიც, მაგ., კორპორაციულ ან ინდივიდუალურ ფილანთროპიასა და ქრაუდფანდინგს გულისხმობს, არასათანადოდაა დანერგილი. თუმცა, კულტურის რამდენიმე საზოგადოებრივმა ორგანიზაციამ და საწარმომ კლასტერების შექმნა დაიწყო: ისინი ერთმანეთს უზიარებენ სივრცეებს, სამუშაო მაგიდებს, კომპიუტერებს, აუდიო სისტემებს, ყავასა და ექსპერტულ ცოდნას... იყოფენ კომუნალურ გადასახადებს და ერთ ქერქვეშ ძლიერდებიან.

სამწუხაროდ, კლასტერების შექმნა ჯერ ტენდენციად არ იქცა.

შემოქმედებითი კლასტერების ძლიერ ეკოსისტემას მრავალმხრივი დადებითი გავლენა აქვს სოციალურ, ეკონომიკურ, კულტურულ და ურბანულ განვითარებაზე. ასეთი ეკოსისტემის შექმნისთვის კი, საჭარო, კერძო და სამოქალაქო სექტორების ერთობლივი ძალისხმევაა საჭირო.

ამ გამოწვევის წინაშე აღმოჩენილმა „შემოქმედებითმა საქართველომ“ ევროკავშირისა და იუნესკოს მხარდაჭერით 2019 წელს პროექტის - „შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის განვითარება საქართველოში“ - განხორციელება დაიწყო. ორწლიანი ინიციატივა მიზნად პოლიტიკის გამსაზღვრელ და გადაწყვეტილებების მიმღებ პირებში, შემოქმედებითი კლასტერების ინიცირების და განვითარების ხელშეწყობის მექანიზმების და, ზოგადად, შემოქმედებითი კლასტერების შესახებ ცნობიერების ამაღლებას ემსახურებოდა.

პროექტის საწყისი ფაზა Covid-19-ის პანდემიის დაწყებას დაემთხვა, რამაც დაგეგმილი აქტივობების განხორციელება შეანელა, და, უპირველეს ყოვლისა, შემოქმედებითი სივრცეების შექმნის იდეაზე დაგვაფიქრა: საჭიროა კი, საყოველთაო იზოლირების პირობებში, არასაცხოვრებელი დანიშნულების ადგილების შექმნა?

რეგულაციების მოხსნისთანავე მოქალაქეებმა რესოციალიზაციის მძაფრი სურვილი გამოთქვეს და დავინახეთ, რომ შემოქმედებითმა სივრცეებმა სფეროს წარმომადგენლებისთვისაც, რომელთაც შეზღუდვების პირობებში ნაკლებად სახარბიელო გარემოში სახლიდან უწევდათ მუშაობა, სასიცოცხლო მნიშვნელობა შეიძინა: მხატვრებმა ისეთი სახელოსნოების მოძიება დაიწყეს, სადაც დიდმასშტაბიანი ტილოების შექმნას შეძლებდნენ, რეწვის ოსტატები სივრცეებს ჭურჭლისა და ხელნაკეთი ნივთების შესაქმნელად ეძებდნენ, დამოუკიდებელი თეატრალები - სარეპეტიციო ადგილებს და ა.შ.

ახლა კი, საერთაშორისო მასშტაბისა და ადგილობრივი კონტექსტის კვლევის შემდეგ, მზად ვართ ჩვენი ახალი ცოდნა გაგიზიაროთ... მოგაწოდოთ ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ როგორ შეგიძლიათ შემოქმედებითი კლასტერების, იგივე მულტიფუნქციური შემოქმედებითი სახლის შენებაში თქვენი წვლილი შეიტანოთ.

¹ „საზოგადოებრივი ორგანიზაციები“ აღნიშნულ დოკუმენტში არასამეწარმეო, არაკომერციული იურიდიული პირების სინონიმად არის გამოყენებული.

პოლიტიკის მოკუჩხედის მიზანი, ამოცანები და მასშტაბი

ნაშრომის მიზანია, ქვეყნის მასშტაბით, სახელმწიფო/მუნიციპალურ, კერძო და სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენელთათვის შემოქმედებითი კლასტერების ინიცირების, მათი განვითარებისა და ეფექტურად მართვის ხელშეწყობი მექანიზმების შესახებ ცნობიერების ამაღლება.

შესაბამისად, დოკუმენტის ამოცანები შემდეგნაირად შეიძლება ჩამოყალიბდეს:

[1] საქართველოს შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის ძირითადი გამოწვევებისა და შესაძლებლობების იდენტიფიცირება;

[2] ეროვნულ დონეზე, შესატყვისი ხელშეწყობი მექანიზმების იდენტიფიცირება და შესაბამისი რეკომენდაციების შემუშავება;

[3] დაინტერესებული მხარეებისთვის ისეთი სამოქმედო გეგმის² შეთავაზება, რომელიც შესაძლებელს გახდის ნაშრომში აღწერილი და გაანალიზებული ხელშეწყობის მექანიზმების ოპტიმალური კომბინაციით განხორციელებას.

საერთაშორისო პრაქტიკა აჩვენებს, რომ შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის ჯეროვან განვითარებასთან დაკავშირებულ გამოწვევებთან გამკლავება სახელმწიფო/მუნიციპალური, კერძო და სამოქალაქო სექტორების ერთობლივი და ერთდროული ძალისხმევითაა შესაძლებელი. ცენტრალურ/მუნიციპალურ მთავრობას მიზნობრივი მხარდაჭერის სქემების დანერგვის გარდა (მაგ. შემოქმედებითი კლასტერების განვითარების პროექტების კონკურსის წესით დაფინანსება), შეუძლია შემოქმედებითი კლასტერების ფინანსური, მატერიალური და ინტელექტუალური რესურსით დახმარების მსურველ კერძო კომპანიებსა და საზოგადოებრივ სექტორს მოქნილი კანონმდებლობა და ფისკალური პოლიტიკა შესთავაზოს. ამავედროულად, კერძო სექტორის სუსტმა ჩართულობამ შესაძლოა, ფინანსური, მატერიალური და რაღაც ეტაპზე, ინფრასტრუქტურული რესურსების ნაკლებობა გამოიწვიოს. და ბოლოს, ძალიან მნიშვნელოვანია აღნიშნულ პროცესში სამოქალაქო სექტორის ჩართულობა: თანამედროვე შემოქმედებითი კლასტერების სოციალური პროფილის გათვალისწინებით (პროგრამაში ადგილობრივების ჩართვა, ადამიანის უფლებების დაცვის უზრუნველყოფა და ნაკლებად წარმოდგენილი ჯგუფების გაძლიერება), ნათელი ხდება, რომ, ჩვეულებრივ, შესაბამისი საქმის ექსპერტული ცოდნა, პირველ რიგში, სწორედ, საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს აქვთ.

შემოქმედებითი კლასტერების ტრადიციული განმარტება ისეთ კომპლექსურ და მულტიდისციპლინურ სტრუქტურებს მოიცავს, სადაც სხვადასხვა ქვეორგანიზაცია/ინდივიდი შემოქმედებით და ინოვაციურ პროდუქტებსა და მომსახურებას ინტელექტუალური და მატერიალური რესურსების გაზიარების ხარჯზე ავითარებს (ვარბანოვა და ნადირაშვილი, 2021).

საქართველოში შემოქმედებითი კლასტერის ტიპის იმედისმომცემი პროექტების მიუხედავად (მაგ. [რადიო ქალაქი](#), [უდაბნო](#), [ფაბრიკა](#), „ტეცი“), შემოქმედებითი სივრცეების უმეტესობა შედარებით ავტონომიური სტრუქტურისაა და მათ ისევ დიდი ძალისხმევა სჭირდებათ ისეთ საბაზისო გამოწვევებთან გამკლავებისთვის, როგორებიცაა: შეზღუდული სახელფასო ფონდი და წარმოების საშუალებები, პროგრამული დაფინანსება, გამომუშავებული შემოსავალი და სხვ. შესაბამისად, ნაშრომში ტერმინი „შემოქმედებითი კლასტერი“ შეიძლება აღნიშნავდეს შედარებით ავტონომიურ სტრუქტურებსაც, როგორებიცაა [თანამედროვე ხელოვნების ცენტრი - თბილისი](#), [Propaganda.network](#), [„ბრაუო“ აკადემია](#), [ცოდნის კაფე](#), [კუბი კონტექსტში](#) და ა.შ. ამ ორგანიზაციებს მრავალდისციპლინური პროფილი აქვთ, თუმცა (ჯერ) არ წარმოადგენენ შემოქმედებითი კლასტერებს, ამ ტერმინის კლასიკური მნიშვნელობით.

² სამოქმედო გეგმა ეფუძნება საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციის მიერ 2019 წელს მომზადებული და გამოცემული პოლიტიკის დაგეგმვის, მონიტორინგისა და შეფასების სახელმძღვანელოში მოცემულ ინსტრუქციას.

ტერმინების განმარტება

ნაშრომში გამოყენებული ტერმინები

ბრაუნფილდი – მიტოვებული და უფუნქციო ინდუსტრიული ტერიტორია / მიწის ნაკვეთი (What is a brownfield, n.d.).

შემოქმედებითი კლასტერი – აღნიშნავს მრავალფუნქციურ შემოქმედებით პლატფორმას, რომელიც სხვადასხვა სფეროს პროფესიონალსა და/ან ქვეორგანიზაციას აერთიანებს.

შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემა – ტერიტორიული/თემატური განზომილება, რომელიც აერთიანებს შემოქმედებითი კლასტერების ინიციატივების ქსელსა და მათი განვითარებისთვის ხელსაყრელ (წინა) პირობებს.

შემოქმედებითი პროფესიონალები – ტერმინი აერთიანებს „კულტურის მუშაკსა“ და „შემოქმედებით მუშაკს“, როგორც ეს განსაზღვრულია საქართველოს კანონში კულტურის შესახებ (საქართველოს პარლამენტი, 1997). შესაბამისად, ტერმინი აღნიშნავს ფიზიკურ პირს, რომელიც ჩართულია კულტურის ფასეულობების შექმნის, რეაბილიტაციის ან ინტერპრეტაციის პროცესში და/ან მოღვაწეობს კულტურის სფეროში.

პროექტი – ევროკავშირის/იუნესკოს მიერ მხარდაჭერილი პროექტი „შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის განვითარება საქართველოში“, რომლის ფარგლებშიც აღნიშნული დოკუმენტი მომზადდა.

ქრაუდფანდინგი (ხალხის მონაწილეობით დაფინანსება) – დაფინანსების ალტერნატიული წყარო. ბაზარი ქრაუდფანდინგის ოთხ ძირითად მოდელს განსაზღვრავს: სესხზე, კაპიტალზე, ჯილდოსა და შემოწირულობაზე დაფუძნებული მოდელები. პირველი ორი მოდელი ასევე ცნობილია როგორც ქრაუდფანდინგის საინვესტიციო მოდელები, ბოლო ორს კი, თან არ ახლავს რაიმე სახის ფინანსური წახალისება (Deloitte Consulting LLP, 2021).

შელავათიანი პირობებით გაქირავება – ქირის შემცირება და მისი ეტაპობრივი ზრდა იმ დროისთვის, როცა მოიჯარე სრული ქირის გადახდის შესაძლებლობას მიაღწევს. როგორც წესი, პროექტები ასეთი სქემით მაშინ სარგებლობენ, როცა ისინი ადგილის გარემონტებას საკუთარი ხარჯებით თანხმდებიან.

საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ) – [...] საკანონმდებლო და სახელმწიფო მმართველობის ორგანოებისაგან განცალკევებული ორგანიზაცია, რომელიც სახელმწიფოს კონტროლით დამოუკიდებლად ახორციელებს პოლიტიკურ, სახელმწიფოებრივ, სოციალურ, საგანმანათლებლო, კულტურულ და სხვა საჯარო საქმიანობას.

არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (აიიპ) – ისეთი არამომგებიანი ორგანიზაციის იურიდიული ფორმა, რომელიც შექმნილია გარკვეული მიზნით და საქართველოში მის ძირითად საქმიანობას კომერციული საქმიანობა არ წარმოადგენს.

ფილანთროპია – იურიდიული ან/და ფიზიკური პირის მიერ ფინანსური ან სხვა სახის რესურსის ნებაყოფლობითი გაცემა, აგრეთვე მოხალისეობა და მეცენატობა სოციალური სამართლიანობის, მშვიდობის, უსაფრთხოების, საზოგადოების კეთილდღეობისა და დემოკრატიული განვითარების მხარდასაჭერად, მათ შორის კულტურის, ხელოვნების, სპორტის, განათლების, კვალიფიკაციის ამაღლების ხელშეწყობის მიმართულებით (ფონდი ტასო, 2014 წ.).

კულტურული სანარმოები – ნაშრომში ეს ტერმინი აერთიანებს ბიზნეს სუბიექტების სხვადასხვა ფორმებს: ინდივიდუალური მენარმე, საერთო ამხანაგობა (სა), შეზღუდული პარტნიორობა (შპ), შეზღუდული

პასუხისმგებლობის საზოგადოება (შპს), სააქციო საზოგადოება (სს, კორპორაცია) და კოოპერატივი, რომლებიც კულტურის სფეროში კომერციულ საქმიანობას ეწევიან. გამოიყენება „შემოქმედებითი ინდუსტრიების“ სინონიმადაც.

შემოქმედებითი სივრცე – პლატფორმა, რომელიც კულტურის, შემოქმედებითობისა და ინოვაციების სფეროში მუშაობას უწყობს ხელს. ყველა შემოქმედებითი კლასტერი შემოქმედებითი სივრცეა, თუმცა ყველა შემოქმედებითი სივრცე შემოქმედებით კლასტერს არ წარმოადგენს, რადგან არ არის აუცილებელი, რომ ის მრავალ ფუნქციას ასრულებდეს და/ან სხვადასხვა ინდივიდს/ქვეორგანიზაციას აერთიანებდეს.

საერთო სარგებლობის სამუშაო სივრცე (Coworking space) – ფინანსურად ხელმისაწვდომი სამუშაო სივრცე, რომელიც მომხმარებლებს ოფისის მსგავსი კეთილმოწყობილი სივრცით: მაგიდებით, კერძო შეხვედრების ოთახებით, სამზარეულოებით, ყავითა და სხვა მომსახურებით უზრუნველყოფს. ხშირად, ისინი კლიენტებს თემის წევრობასაც სთავაზობენ. [მომხმარებლები], როგორც წესი, არიან დამოუკიდებელი პროფესიონალები, მენარმეები და start-up-ების წარმომადგენლები (Pinto, n.d.).

შემოქმედებითი ინკუბატორები³ – სააგენტოები, რომლებიც შემოქმედებითი იდეების სტიმულირებისა და მათი კომერციული მიზნით საუკეთესოდ გამოყენებისთვის ბიზნეს ინკუბატორებისა და შემოქმედებითი სახელოსნოების ფუნქციებს აერთიანებენ. ინკუბატორების მომსახურება და სარგებელი ძირითადად იგივეა, რაც ბიზნეს ინკუბატორებში. ისინი შემოქმედებით ბიზნესს ან ხელოვანებს სივრცესა და საოფისე აღჭურვილობას სუბსიდირებული ტარიფებით სთავაზობენ. გარდა ამისა, შემოქმედებითი საწარმოების განვითარებას კონსულტაციებისა და ტრენინგების საშუალებით აძლიერებენ. შემოქმედებითი ინკუბატორების მიერ შეთავაზებული თითოეული მომსახურება თემის საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად შექმნილი და მათი მთავარი ამოცანა კომერციული პოტენციალის მქონე სიცოცხლისუნარიანი იდეების გენერირებაში მდგომარეობს. (Jaurová et al.).

აქსელერატორი – კერძო საკუთრებაში მყოფი კომერციული სუბიექტი, რომელიც მომსახურებისა და მენტორობის პროგრამების კაპიტალს მისი მომხმარებელი start-up-ებისგან იღებს. ზოგიერთ შემთხვევაში, ისინი start-up-ებისთვის სანყისი კაპიტალის მოზიდვასაც უზრუნველყოფენ (ვარბანოვა და ნადირაშვილი, 2021).

³ ინკუბატორები ჩვეულებრივ არაკომერციულ ორგანიზაციებს წარმოადგენენ. ისინი აქსელერატორებისგან განსხვავებით იდეის „გამოჩეკას“ უფრო მეტ ხანს ანდომებენ.

1. პრობლემის განსაზღვრა

„შემოქმედებითი საქართველოს“ მიერ 2020 წელს ჩატარებულმა გამოკითხვამ აჩვენა, რომ საქართველოში **შემოქმედებითი სფეროს პროფესიონალების 90%-ს⁴ შესაბამისი სამუშაო სივრცე არ აქვს**. კოლეგებთან გამოცდილების გაზიარებისა და საქმიანი შეხვედრების გარდა, შემოქმედებით პროფესიონალებს სივრცე პროდუქტებისა და სერვისების მოდელირების, წარმოებისა და დისტრიბუციისთვისაც სჭირდებათ.⁵ მეტიც, სათანადო სივრცის არსებობის შემთხვევაში, რესპონდენტები მზად არიან ფართის ქირაც გადაიხადონ.

ასევე „შემოქმედებითი საქართველოს“ მიერ იმავე წელს ჩატარებული მეორე გამოკითხვის („შემოქმედებითი სივრცეებთან დაკავშირებული თქვენი რეკომენდაციები“) ფარგლებში, რესპონდენტებმა წარმოადგინეს იმ ფუნქციების/ინფრასტრუქტურის ჩამონათვალი, რომელიც შემოქმედებით ცენტრებს უნდა ჰქონდეთ. ჩამონათვალი შემდეგ ფუნქციებს/ინფრასტრუქტურას აერთიანებდა:

[1] საერთო სარგებლობის სამუშაო სივრცე

[2] სახელოსნოები სხვადასხვა სპეციალიზაციის მქონე შემოქმედებითი პროფესიონალებისთვის (ვიზუალური ხელოვნება, ფილმი, მუსიკა, არქიტექტურა და ა.შ.). ისინი აღჭურვილი უნდა იყოს სპეციფიკური მატერიალურ-ტექნიკური ბაზით, როგორცაა: საბეჭდი დაზგები, ხმის ჩამწერი აღჭურვილობა და ა. შ.

[3] საერთაშორისო რეზიდენციები ხელოვანთათვის / ჰოსტელები

[4] ფართომასშტაბიანი ღონისძიებების ჩასატარებელი დახურული სივრცეები (კინოფესტივალები, საშემსრულებლო ხელოვნების ღონისძიებები და ა. შ.)

[5] ღია სივრცეები საშემსრულებლო ხელოვნების ღონისძიებებისთვის

[6] საგანმანათლებლო სივრცე (ვორქშოპების, მასტერკლასების და სხვა საგანმანათლებლო აქტივობების ჩასატარებლად)

[7] არქივი, ბიბლიოთეკა და მედიათეკა

[8] მაღალტექნოლოგიური ლაბორატორიები და სივრცეები გეიმინგ ინდუსტრიისთვის

[9] საგამოფენო სივრცე: თეთრი კუბი

[10] კაფეები და ბარები

[11] კონცეპტუალური მაღაზიები და სადემონსტრაციო სივრცეები

[12] შემოქმედებითი ინკუბატორები და აქსელერატორები

⁴ მათგან 54%-ს იზოლირებული სახელოსნო სჭირდება; 30%-ს სივრცის სხვასთან გაზიარება შეუძლია; 43%-სთვის ტრადიციული საოფისე სივრცეც საკმარისი იქნებოდა. 37%-მა აღნიშნა, რომ მათ საერთო სარგებლობის სამუშაო სივრცის გამოყენებაც შეეძლებოდათ.

⁵ გამოვლინდა მთავარი მახასიათებლები: სივრცეს უნდა მიეწოდებოდეს ელექტროენერგია, წყალი და ბუნებრივი აირი; უნდა ჰქონდეს ვენტილაცია და კონდიციონერის სისტემა; გააჩნდეს სველი წერტილები. რესპონდენტების დიდმა რაოდენობამ აღნიშნა, რომ იდეალური სივრცე უნდა იყოს ნათელი ან პროფესიონალურად განათებული. რესპონდენტების 54%-ს სჭირდება 10-დან 50 კვ. მ.-მდე სივრცე. მათგან ნახევარს შეუძლია 25 კვ. მ.-ზე უფრო მცირე ზომის სივრცეში მუშაობაც. რესპონდენტების 20%-ს სჭირდება 100 კვ. მ.-ზე უფრო დიდი ფართობის მქონე სივრცე.

რამდენიმე რესპონდენტმა აღნიშნა, რომ სივრცის ფუნქციონალური დაგეგმარების დროს ფუნქციების 60% ადგილობრივების მოთხოვნებზე დაყრდნობით უნდა განისაზღვროს; მეტიც, აღინიშნა, რომ პროგრამაში ადგილობრივი მოსახლეობაც უნდა იყოს ჩართული.

2019 წელს ჩატარებულმა კიდევ ერთმა კვლევამ „შემოქმედებითი და სახელოვნებო კლასტერები“ (ავტორი: „შემოქმედებითი საქართველო“) წინა პლანზე რამდენიმე ისეთი სახელმწიფო/მუნიციპალური სტიმულირების მიდგომა წამოწია, რომლებსაც საქართველოში შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის გაძლიერებაზე დადებითი გავლენის მოხდენა შეუძლია. პირობითი მიდგომების ჩამონათვალი მოიცავდა სექტორის სპეციფიკაზე მორგებული ღია კონკურსის პროგრამების წარმოებას, ინფრასტრუქტურის უზრუნველყოფასა და საგადასახადო შეღავათების შემოღებას. ამასთან ერთად, რესპონდენტებს სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვნად მიაჩნიათ დემოკრატიული და მდგრადი მართვის მოდელების უზრუნველყოფა, შემოქმედებითი კლასტერების შესახებ ცნობიერების ამაღლება და საპილოტე პროექტების ინიცირება (ნადირაშვილი, 2021).

ინფრასტრუქტურას გადამწყვეტი როლი ენიჭება. ამ მხრივ, არსებული, ხშირად, მიტოვებული და მოუვლელი უზარმაზარი ტერიტორიის მქონე, საბჭოთა, ინდუსტრიული ობიექტები შეიძლება პრობლემის პერსპექტიულ გადაჭრის გზად ჩაითვალოს. 2020 წელს თბილისში დაფუძნებულმა ორგანიზაციამ MUA-მ, რომლის მიზანიც არქიტექტურული პროექტების განხორციელება და შემოქმედებითი სივრცეების შექმნაა, სსიპ „შემოქმედებითი საქართველოს“ მხარდაჭერით, თბილისის ინდუსტრიული მემკვიდრეობის კვლევა განახორციელა. კვლევის მიზნებს შესაბამისი ინფრასტრუქტურის იდენტიფიცირება და ხელმისაწვდომი მონაცემთა ბაზის შექმნა წარმოადგენდა. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ინდუსტრიული მემკვიდრეობის სია მე-19 საუკუნიდან პოსტსაბჭოთა ეპოქამდე პერიოდს მოიცავს, კვლევამ კონცენტრირება ძირითადად იმ ობიექტებზე მოახდინა, რომლებიც მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ შეიქმნა და სოციალიზმის საერთაშორისო სტილს ეხმიანება: „[...] ესენია ფართო, ღია და გამჭვირვალე სივრცეები, ჰორიზონტალურად სართყელივით განლაგებული ფანჯრები, სადა პარაპეტები და „შეულამაზებელი“ ბეტონის კედლები“ (MUA, 2020). MUA-ს მიერ შესწავლილი შენობების სია სხვადასხვა ტიპის ისეთ ქარხნებს აერთიანებს, როგორებიცაა: კიროვის ჩარხების ქარხანა, თბილისის ჩაის ასაწონი ქარხანა, სარაჯიშვილის ქარხანა, გათბობისა და ელექტროენერგიის კომბინირებული ქარხანა, პურის ქარხანა, თამბაქოს ქარხანა და ა. შ.

„კვლევის დროს გამოვლენილი და აღწერილი ყველა შენობა დღეს კერძო საკუთრებაშია“, - ნათქვამია ანგარიშში. მეტიც,

„[...] დღეს პირველადი ან მსგავსი ფუნქციით ქარხნების მხოლოდ მცირე ნაწილი მუშაობს. დარჩენილი ფართების უმეტესობა ისეთ ბიზნესებზეა გაქირავებული, რომლებმაც შენობები გადააკეთეს და ისინი ახალ ფუნქციებს მოარგეს. სამწუხაროდ, ბევრი ინდუსტრიული შენობა [...] დღეს დაშლილი, დანგრეული და გაძარცვულია. იმის პარალელურად, რომ ინდუსტრიული მემკვიდრეობის კონსერვაციის საერთაშორისო კომიტეტი (TICCIH) ინდუსტრიული ადგილებისა და შენობების მათთან დაკავშირებულ მანქანა-დანადგარებთან და ტექნიკურ აღჭურვილობასთან ერთად გადარჩენას ცდილობს, თბილისის და საქართველოს უმეტესი რეგიონის მაგალითზე ჩვენ, მხოლოდ, შენობებისა და ინდუსტრიული ადგილების კონსერვაციასა და ადაპტაციაზე შეგვიძლია ლაპარაკი. ჩვენი ქალაქისა და მისი ინდუსტრიული წარსულის მრავალფეროვანი და მრავალშრიანი უნიკალურობის [...] შესანარჩუნებლად, მნიშვნელოვანია ამ მემკვიდრეობის სრული ისტორიული, კულტურული, ეკონომიკური და სოციალური ღირებულებების აღიარება“. (MUA, 2020)

MUA-ს მიერ შეგროვებული მონაცემები იმ 94 ინფრასტრუქტურული ობიექტის⁶ ჩამონათვალს მოიცავს, რომელთა უმრავლესობა თბილისში მდებარე ყოფილ ინდუსტრიულ შენობებს წარმოადგენს. მათგან 76 შენობა ქალაქის გარეუბანში მდებარეობს. 38 ტერიტორია ფუნქციონირებადი ადგილების კატეგორიას მიეკუთვნება თუმცა, შენობები თავდაპირველი ფუნქციით აღარ გამოიყენება. 8 შენობა თავდაპირველი ფუნქციის შესაბამისად მუშაობს, 4-ს შერეული ფუნქცია აქვს, 7 კი უმოქმედო/ყოფილი საწარმო ტერიტორიაა. დანარჩენების კლასიფიცირება ვერ მოხერხდა [ტენდენციის გათვალისწინებით, მათი უმრავლესობა (37) ასევე მიტოვებული/უფუნქციო უნდა იყოს] (MUA, 2020).

სამწუხაროდ, ქვეყნის და/ან ქალაქის დონეზე ამომწურავი მონაცემები შემოქმედებით ცენტრებად გადაკეთების პოტენციალის მქონე ვაკანტური ინფრასტრუქტურის/ადგილების შესახებ ჯერ კიდევ არ არსებობს. ამგვარი მონაცემების არარსებობა ვრცელდება როგორც სახელმწიფო/მუნიციპალურ, ისე კერძო საკუთრებაში მყოფ ობიექტებზეც. თუმცა, 2019 წელს მიღებული თბილისის მინათსარგებლობის გენერალური გეგმა მოიცავს ინფორმაციას იმ საქმიანობების შესახებ, რომლებმაც, შესაძლოა, შესაბამისი ინფრასტრუქტურის იდენტიფიცირებისა და კლასიფიკაციის თვალსაზრისით, იმედისმომცემი შედეგები გამოიღონ. მაგალითად, 2019-დან 2021 წლამდე თბილისის მუნიციპალიტეტი აპირებდა ინვენტარიზაციის მიზნით, მუნიციპალური და სახელმწიფო საველე რესურსების შეფასებას. ის გეგმავდა 2022 წლამდე [1] ყოფილი საწარმოო და ინდუსტრიული ტერიტორიების განვითარების სტრატეგია შეექმნა და შესაბამისი ინდუსტრიული ობიექტების ინვენტარიზაცია მოეხდინა; [2] ტერიტორიის განვითარების სტრატეგიები შეემუშავებინა და განეხორციელებინა; [3] შესაბამისი ფინანსურ-ეკონომიკური ბიზნეს მოდელები განეხორციელებინა და [4] სხვა სახელმწიფო უწყებებთან თანამშრომლობით საპილოტე პროექტების ინიცირება მოეხდინა (თბილისის მერია, 2019 წ.).⁷

საბჭოთა პერიოდში სოფლებში „კულტურის სახლები“ ფუნქციონირებდა. ეს შენობები, ძირითადად, მუნიციპალიტეტების საკუთრებაშია და ისინი ჯერ კიდევ ინარჩუნებენ კულტურულ პროფილს, თუმცა მათი უმეტესობა ამორტიზებულია, არ ახორციელებს ადგილობრივების საჭიროებებზე მორგებულ პროგრამებს და არ გააჩნია საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა და მართვის მოდელი. მაგალითად, ოზურგეთის მუნიციპალიტეტში, როგორც ქალაქში, ისე მის ფარგლებს გარეთ, 12 კულტურის ცენტრი მდებარეობს. მათგან 7 უფუნქციოა და სასწრაფო რეაბილიტაციას საჭიროებს (ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი, 2021). თელავის მუნიციპალიტეტში 11 კულტურის ცენტრი (ანუ კულტურის სახლი) ფუნქციონირებს. აქ შენობები უკეთეს მდგომარეობაშია, თუმცა ცენტრები ადგილობრივ მოსახლეობას რეგულარულ კულტურულ პროგრამებს არ სთავაზობენ (თელავის მუნიციპალიტეტი, 2021). ახალციხის მუნიციპალიტეტში 4 კულტურის ცენტრია, რომლებიც, თელავის მსგავსად, საჭიროებიდან გამომდინარე, მხოლოდ ექსკლუზიურ ღონისძიებებს მასპინძლობენ და დასახლებებში შემოქმედებითი პროცესის მუდმივი კატალიზატორების ფუნქციას ვერ ასრულებენ (ახალციხის მუნიციპალიტეტი, 2021).

შემოქმედებითი კლასტერების განვითარება ხელს უწყობს ურბანულ ერთიანობას, მხატვრული და შემოქმედებითი პროცესების განვითარებას, ქმნის სამუშაო ადგილებს და აძლიერებს ინოვაციებს. აქედან გამომდინარე, ის შეიძლება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე სოციალური, ეკონომიკური და კულტურის პოლიტიკის ფარგლებში განსაზღვრული გრძელვადიანი მიზნების მიღწევის ინსტრუმენტად განვიხილოთ. გარდა ამისა, ეს პროცესი მთელ რიგ საერთაშორისო ანგარიშებში (ევროკომისიის 2006 წლის ანგარიშები), სახელმძღვანელოებსა (Creative Hubs: Lighthouses for the New Urban Economy, 2016; Creative Enterprise Toolkit by Nesta) და ეროვნული პოლიტიკის (კულტურის სტრატეგია 2025, საქართველოში შემოქმედებითი ინდუსტრიების განვითარების საგზაო რუკა, 2016) დოკუმენტებშია განერილი.

სწორედ ამ მიზეზით ახორციელებენ საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციები და მისიები პროგრამებს, რომლებიც მიზნად საქართველოს შემოქმედებითი სივრცეების შექმნას ისახავენ. პროგრამის EU4Culture⁸ ფარგლებში საქართველოს სამი ქალაქი (ზუგდიდი, ქუთაისი და ფოთი) კულტურის განვითარების სტრატეგიის

⁶ მთლიანობაში შესწავლილ იქნა 250 შენობა.

⁷ გასათვალისწინებელია სხვა კვლევა: „თბილისის ყოფილი ინდუსტრიული შენობები (ყოფილი საწარმოო ტერიტორიები)“, ავტორი: ჯონ ბუროუსი.

⁸ <https://eu4georgia.eu/eu4culture-to-support-cultural-development-in-five-georgian-cities-2/>

შემუშავებისთვის 30,000.00 ევროს ოდენობის გრანტს მიიღებს. გამარჯვებულ პროექტს შეთავაზებული სტრატეგიის დასაწერად დამატებით 300,000.00 ევრო გადაეცემა. გარდა ამისა, გამარჯვებული ქალაქი ევროკავშირისგან შესაძლებლობების განვითარების რეგულარული მხარდაჭერითაც ისარგებლებს (ჯაბუა, 2021). მიუხედავად იმისა, რომ პროგრამა მიზნად ექსკლუზიურად შემოქმედებითი სივრცეების შექმნას არ ისახავს, სავარაუდოა, რომ ლიდერი ქალაქი კულტურის პოლიტიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტად ინფრასტრუქტურის რეგენერაციასა და რეაბილიტაციასაც დაისახავს. შესაბამისად, მოსალოდნელია, რომ ამ მხარდაჭერის სქემის შედეგად, რამდენიმე ახალი შემოქმედებითი ცენტრი შეიქმნება გამარჯვებულ მუნიციპალიტეტში.

პროექტის „მცირე და საშუალო მენარმეობის განვითარება და DCFTA საქართველოში“⁹ ხელშეწყობით 2017 წელს ავეჯისა და ფილმის კლასტერები შეიქმნა.¹⁰ პროექტი მიზნად მცირე და საშუალო ბიზნესის მენარმეების გაძლიერებასა და (ევროკავშირის ბაზრებზე) მათი ინტერნაციონალიზაციის ხელშეწყობას ისახავს. პროექტი საქართველოსა და ევროკავშირის შორის დადებული ასოცირების შეთანხმებასთან შესაბამისობაში მიმდინარეობს და „სავაჭრო პოლიტიკის შემუშავების გამჭვირვალობასთან დაკავშირებული ვალდებულებების შესრულების ინდიკატორს წარმოადგენს“ (ასოცირების დღის წესრიგი 2.4) (Steinheim, 2017).

GI2-ის მიერ, ევროკავშირის დაფინანსებით განხორციელებული პროგრამის - Clusters4Development ფარგლებში, საქართველოში შეიქმნა კლასტერების პოლიტიკის ჩარჩო დოკუმენტი, რომელიც ასახავს საქართველოში კლასტერების ინიციატივის შემდგომი განვითარების ძირითად ფაქტორებს, პოტენციალსა და საჭიროებებს.

ამჟამად, ქვეყანაში უკვე არსებობს 8 კლასტერული ინიციატივა, კერძოდ: ფილმის, ავეჯის, ICT, შესაფუთი მასალების, სამშენებლო მასალების, ტანსაცმლის, სათესლე და სანერგე, ასევე ტურიზმის მიმართულებით. აღსანიშნავია, რომ სამშენებლო მასალებისა და ტანსაცმლის მიმართულებით კლასტერებმა უკვე მოიპოვეს European Cluster Excellence Initiative-ის ბრინჯაოს ეტიკეტი.

საქართველოში ჯანსაღად ჩამოყალიბებული შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის მდგრადობა მრავალგანზომილებიან მიდგომასა და დიდ დროს საჭიროებს, თუმცა, ეროვნულ დონეზე არსებული შესაძლებლობების გათვალისწინებით (სამოქმედო გეგმის მიხედვით, დანართი #1) და ეფექტიანი ნაბიჯების გადადგმით, შესაძლებელია მომდევნო ორი წლის განმავლობაში თვალსაჩინო შედეგების მიღება.

2. შემოქმედებითი კლასტერები საქართველოში

ამ თავში შემოქმედებითი კლასტერების რამდენიმე: როგორც არსებულ, ისე განვითარებად პროექტს განვიხილავთ. ეს კიდევ უფრო გაამახვილებს ყურადღებას ამ ტიპის ინიციატივების სარგებელსა და საჭიროებებზე, და ასევე, ეროვნულ დონეზე არსებულ შესაძლებლობებსაც დაგვანახებს.¹¹

⁹ ხორციელდება ევროკავშირის თანადაფინანსებით გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GI2) მიერ პროგრამის EU4Business Initiative-ის ფარგლებში

¹⁰ 2017 წელს კლასტერების განვითარების მცდელობებმა 5 პრიორიტეტული სექტორი მოიცვა: სამოსი, კინონარმეობა/პოსტპროდუქცია, ავეჯის/ინტერიერის დიზაინი, საინფორმაციო და კომუნიკაციის ტექნოლოგიები და თავისი წარმოება/მეფუტკრეობა (Steinheim, 2017).

¹¹ გთხოვთ, გაითვალისწინოთ, რომ მაგალითების აღწერაში მოცემული მონაცემის ტიპები არაერთგვაროვანია და ემყარება მოწოდებულ ინფორმაციას.

მაგალითი #1. თანამედროვე ხელოვნების ცენტრი - თბილისი (CCA-T)

თანამედროვე ხელოვნების ცენტრი – თბილისი (CCA-T) დამოუკიდებელი, არაკომერციული, თემზე დაფუძნებული ინსტიტუციაა, რომელიც საერთაშორისო, რეგიონულ და ადგილობრივ სახელოვნებო სივრცეში მომუშავე ადამიანების (კურატორები, ხელოვანები, სტუდენტები და უბრალოდ ხელოვნებით დაინტერესებული პირები) თავშეყრისა და თანამშრომლობის ადგილს წარმოადგენს CCA-T, სხვა ორგანიზაციებთან ერთად, თანამედროვე ქართული ხელოვნების გამოფენებსა და ბაზრობებსაც აწყობს. ცენტრის ბიბლიოთეკა თანამედროვე ხელოვნების, ხელოვნების ისტორიისა და თეორიის შესახებ დაახლოებით 2,000 წიგნისგან შედგება. ის საჯაროა და მისით სარგებლობა უფასოა.

დღეს CCA-T კავკასიის პირველ „ხელოვნებისა და ინოვაციების ცენტრს“ ქმნის, რომელიც ახალ შესაძლებლობებსა და რეგიონის მომავალზე ორიენტირებულ ეკოსისტემას ჩაუყრის საფუძველს.

მდებარეობა:

დოდო აბაშიძის ქუჩა #10, თბილისი

ტერიტორია (კვ. მ.):

1,200.00

ტერიტორიის მფლობელის დასახელება და იურიდიული ფორმა:

შპს „აჭარა ჯგუფი“ (შეღავათიანი იჯარის ხელშეკრულება)

მმართველი ორგანიზაციის დასახელება და იურიდიული ფორმა:

ააიპ „თანამედროვე ხელოვნების ცენტრი - თბილისი“

პირველადი/ორგანიზაციის ფუნქციონირების დაწყებისთვის საჭირო ინვესტიციის ოდენობა:

\$30,000.00

წლიური საქმიანობის ბიუჯეტი:

\$20,000.00

პროექტის მიმდინარეობისა და მისი მდგრადობის უზრუნველყოფის მიმართ არსებული მთავარი გამოწვევა:

შეზღუდული ინსტიტუციური მხარდაჭერა

მიუღია თუ არა აქამდე პროექტს რაიმე ჯილდო/აღიარება? როგორი?

„თანამედროვე ხელოვნების ცენტრი - თბილისი“ ორგანიზებას უწევს თბილისის ტრიენალეს. ტრიენალე გახდა მსოფლიო ბიენალეების ასოციაციის წევრი.

მაგალითი #2. ფაბრიკა

2016 წელს არქიტექტურულმა კომპანია, MUA-მ, კერძო ინვესტიციით, უფუნქციო საბჭოთა სამკერვალო ქარხნის შენობა მრავალფუნქციურ ურბანულ სივრცედ გარდაქმნა, რომელიც დღეს ენთუზიაზმით სავსე, ახალი გამოცდილების მაძიებელ ინდივიდებს აერთიანებს მსოფლიო მასშტაბით. Fabrika დღეს პოპულარული თავშეყრის ადგილია და აერთიანებს ურბანული სტილის კაფეებსა და ბარებს, შემოქმედებით სახელოსნოებსა და მაღაზიებს, საგანმანათლებლო დაწესებულებებს, საერთო სარგებლობის სამუშაო სივრცეს, რეგიონის ყველაზე დიდ ჰოსტელს, ღია შიდა ეზოს, მუდმივად ცვალებად ღონისძიებებს და ქმნის მათ შორის სინერგიებს.

მდებარეობა:

ეგნატე ნინოშვილის ქუჩა #8, თბილისი

ტერიტორია (კვ. მ.):

7,500.00

ტერიტორიის მფლობელის დასახელება და იურიდიული ფორმა:

სს „ნინო“

პირველადი/ორგანიზაციის ფუნქციონირების დაწყებისთვის საჭირო ინვესტიციის ოდენობა:

\$6,000,000.00

რაში დაიხარჯა პირველადი ინვესტიცია?

შენობის ყიდვა და რეკონსტრუქცია

პირველადი ინვესტიციის წყარო:

კერძო კომპანიის ინვესტიცია

პროექტის დაწყების თარიღი:

2016

რისგან შედგება პროექტის პროგრამა?

სივრცის გაქირავება, ჰოსტელი, კულტურული პროგრამები

რომელი წყაროებიდან ფინანსდება წლიური საქმიანობები?

საკუთარი შემოსავალი

მიუღია თუ არა აქამდე პროექტს რაიმე ჯილდო/ აღიარება?

ჯილდოები რეაბილიტაციისთვის, რეკონსტრუქციისთვის, არქიტექტურისთვის და ა. შ.

მაგალითი #3. სოფლის კაფე

„ცოდნის კაფე“ აერთიანებს თემის (წნორის მაცხოვრებლების) განვითარებისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან რესურსებს: წიგნის მაღაზიასა და ქართულ და ინგლისურ მულტიმედია ბიბლიოთეკებს, კაფეს ღია დისკუსიებისთვის და სივრცეს არაფორმალური სწავლისთვის. „ცოდნის კაფე“ მრავალი წლის განმავლობაში საკუთარი შენობის გარეშე ფუნქციონირებდა, თუმცა, მასშტაბური ქრუდფანდინგის კამპანიის („დადე შენი აგური“) შედეგად, ინიციატივის მენეჯერებმა მოახერხეს მიწის ყიდვა და სამსართულიანი სივრცის აშენება. შესაბამისად, მომდევნო წლებში, სხვადასხვა პროგრამის ფარგლებში, განახლებული „ცოდნის კაფე“ მასშტაბური განათლების ჰაბის როლს შეასრულებს რეგიონში.

მდებარეობა: წნორი, კახეთი, საქართველო

ტერიტორია (კვ. მ.): 156.00 კვ. მ. მიწა, 400.00 კვ. მ. მშენებარე შენობა

ტერიტორიის საბაზრო ღირებულება: \$87,000.00

ტერიტორიის მფლობელის დასახელება და იურიდიული ფორმა:

ააიპ „ცოდნის კაფე“

პირველადი/ორგანიზაციის ფუნქციონირების დაწყებისთვის

საჭირო ინვესტიციის ოდენობა: \$8,000.00

რაში დაიხარჯა პირველადი ინვესტიცია? სივრცის ქირაობა და რემონტი

პირველადი ინვესტიციის წყარო:

სამთავრობო ფონდი (ახალგაზრდებისა და ბავშვების განვითარების ფონდი) და ადგილობრივი საზოგადოებრივი ორგანიზაცია (CSR DG; სამოქალაქო განათლების ფონდი)

პროექტის დაწყების თარიღი: 2015

რისგან შედგება პროექტის პროგრამა?

კულტურული პროგრამა, სამეწარმეო/კომერციალიზაციის პროგრამა, ინტერაქციული პროგრამა

წლიური საქმიანობის ბიუჯეტი: \$15,000.00

რომელი წყაროებიდან ფინანსდება წლიური საქმიანობები?

კერძო შემოწირულებები, საჯარო სუბსიდიები, საკუთარი შემოსავალი, საერთაშორისო დონორები, ადგილობრივი და ცენტრალური ბიზნეს კომპანიები

პროექტის მიმდინარეობისა და მისი მდგრადობის უზრუნველყოფის

მიმართ არსებული სამი მთავარი გამოწვევა:

1. სივრცის რემონტისთვის ქრუდფანდინგის კამპანიის წარმოება;
2. ადამიანური რესურსების მართვა / თანამშრომლებისთვის შესაბამისი ხელფასის გადახდა;
3. ყოველწლიური სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი პროგრამების განხორციელებისთვის საჭირო სტრატეგიული პარტნიორების არყოლა.

მიუღია თუ არა აქამდე პროექტს რაიმე ჯილდო/აღიარება?

2018 წელს „ცოდნის კაფე“ დასახელდა საქართველოს საუკეთესო სოციალურ სანარმოდ; 2016 წელს ის გახდა თემის საუკეთესო ინიციატივა; 2020 წელს „ცოდნის კაფემ“ მიიღო სოციალური სოლიდარობის ჯილდო.

მაგალითი #4. PROPAGANDA.NETWORK

ორგანიზაცია მიზნად ისახავს თანამედროვე ხელოვნების განვითარებას, მის ინტერნაციონალიზაციასა და ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფას. Propaganda-ს მისიაა ერთი მხრივ, ხელოვანთა პროფესიული განვითარების ხელშეწყობა, მათი ხილვადობის გაზრდა და მათთვის ხელსაყრელი სამუშაო გარემოს შექმნა, მეორე მხრივ კი, კვლევაზე დაფუძნებული და საგანმანათლებლო პროექტების განხორციელება.

ყველაფერი 2013 წელს დაიწყო, როდესაც საინიციატივო ჯგუფმა „ზაზა დარასელის ფონდისგან“ თანამედროვე ხელოვნების არქივის შესაქმნელად დაფინანსება მიიღო. არქივის პროექტი სხვა შემოქმედებით პროექტებთან ერთად 2017 წლიდან განხორციელდა, როდესაც Propaganda, კერძო დონორის მხარდაჭერით, ოფიციალურად დაარსდა. დამოუკიდებელ შემოქმედებით პროფესიონალებთან და ხელოვნების ინსტიტუტებთან თანამშრომლობის შედეგად, 6 პროგრამის ფარგლებში, ორგანიზაციამ 50-მდე პროექტი განახორციელა (Propaganda, 2022).

მდებარეობა:

კოსტავას ქუჩა #14 („სტამბა“, D ბლოკი), თბილისი

ტერიტორია (კვ. მ.):

150.00

ტერიტორიის მფლობელის დასახელება და იურიდიული ფორმა:

შპს „აჭარა ჯგუფი“

პროექტის დაწყების თარიღი:

(2013) 2017

რისგან შედგება პროექტის პროგრამა?

საერთაშორისო რეზიდენციები, კოლექტიური სახელოსნოები, გამოფენები, საკონკურსო პროგრამა, კვლევა და განათლება, ხმოვანი ხელოვნების ლაბორატორია

წლიური საქმიანობის ბიუჯეტი:

\$36,000.00 (ფართომასშტაბიანი პროექტების გამოკლებით)

რომელი წყაროებიდან ფინანსდება წლიური საქმიანობები?

კერძო შემოწირულებები, საჯარო სუბსიდიები, საერთაშორისო დონორები, ბიზნეს კომპანიები.

პროექტის მიმდინარეობისა და მისი მდგრადობის უზრუნველყოფის მიმართ არსებული გამოწვევები:

1. კლასტერის შექმნის შესაძლებლობების არარსებობა;
2. საკუთარი შემოსავლების სიმწირე.

პროექტი #5. კულტურული კვლევითი სივრცე N12

ამჟამად „ალტერნატიული კულტურული სივრცე N12“ ღიაა ყველა დაინტერესებული შემოქმედებითი სფეროს პროფესიონალისთვის. ფუნქციონირების ექსპერიმენტულ პერიოდში გამოკვეთილი მოთხოვნიდან გამომდინარე, საქართველოს კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს მიერ მოხდება სივრცის პროფილის განსაზღვრა, რასაც არქიტექტურული პროექტის შემუშავება და ინფრასტრუქტურული ხარჯების დადგენა მოჰყვება.

მდებარეობა:

გორგასლის ქუჩა #73, თბილისი (ყოფილი ორთაჭალის ციხის ტერიტორია)

ტერიტორია (კვ. მ.):

12,800.00

ტერიტორიის მფლობელის დასახელება და იურიდიული ფორმა:

საქართველოს კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო

პროექტის დაწყების თარიღი:

2021

პროექტის დაწყებისთვის საჭირო ინვესტიციის წყაროები:

კერძო შემოწირულობები, საჯარო სუბსიდიები.

მაგალითი #6. კუბი კონტექსტი

პროექტის ფარგლებში რეკრეაციულ ზონაში მდებარე საბაგიროს ყოფილი სადგური შემოქმედებით ცენტრად გადაიქცევა. პლატფორმა მოიცავს საერთო სარგებლობის სამუშაო სივრცეს, რომელიც საზოგადოების სხვადასხვა წარმომადგენელს შორის დიალოგს წაახალისებს. ის ასევე სოციალური სანარმოს ფუნქციასაც შეასრულებს. სივრცე ხელოვნებისა და მკვლევარების მხარდაჭერის გზით, ხელს შეუწყობს თანამედროვე ხელოვნების განვითარებას და შექმნის ხელსაყრელ პირობებს მათი შემოქმედების გასაჯაროებისთვის.

„კუბი“ ხელოვნებისა და შემოქმედებითობის ინსტრუმენტულ ღირებულებებს: თანამედროვე ხელოვნების გალერეას, მედიათეკას, საერთო სარგებლობის სამუშაო სივრცეს და კონცეპტუალურ მაღაზიას გააერთიანებს.

მდებარეობა: მზიურის პარკი, თბილისი

ტერიტორია (კვ. მ.): 65.00

ტერიტორიის მფლობელის დასახელება და იურიდიული ფორმა: თბილისის მერია (უზუფრუქტის ხელშეკრულება)

მმართველი ორგანიზაციის დასახელება და იურიდიული ფორმა: ააიპ „კუბი კონტექსტში“

პირველადი ინვესტიციის ოდენობა: \$160,500.00

რაში დაიხარჯა პირველადი ინვესტიცია?

არქიტექტურული და მარკეტინგის გეგმის განვითარება, შენობის რეკონსტრუქცია

პირველადი ინვესტიციის წყარო:

თბილისის მერია, Intelcom Group, თბილისი ბანკი, ააიპ AHUAHU, პროექტის „კუბი კონტექსტში“ გუნდი

პროექტის დაწყებისთვის საჭირო ინვესტიციის ოდენობა (პირველი ფაზა): \$56,725.00 (წლიური ბიუჯეტი)

პროექტის დაწყებისთვის საჭირო ინვესტიციის წყაროები:

ადგილობრივი კერძო სპონსორები, ეროვნული და საერთაშორისო კონკურსები, ქრავდფანდინგი

პროექტის დაწყების სავარაუდო თარიღი: 2022 წლის გაზაფხული

შესაძლო საკუთარი შემოსავლის არსებობის შემთხვევაში, გთხოვთ, დაასახელოთ ქვეპროგრამები: საერთო სარგებლობის სამუშაო სივრცე, ონლაინ და ფიზიკური მაღაზია, გალერეა

პროექტის დაწყებისა და მისი მდგრადობის უზრუნველყოფის მიმართ არსებული გამოწვევები:

პანდემია: პროექტის ციფრული პლატფორმებისთვის ადაპტირება

მეგალითი #7. კლუბი და თეატრი „ბრავო“

შემოქმედებითი ცენტრი, უპირველეს ყოვლისა, საზოგადოებისთვის ხელოვნების ისეთი საგანმანათლებლო პროგრამების შეთავაზებას ისახავს მიზნად, როგორებიცაა ქორეოგრაფია და ვიზუალური საშემსრულებლო ხელოვნების ტრენინგები ახალგაზრდებისთვის (5-13 წელი). ცენტრი კულტურის სფეროს უკვე შემდგარ და დამწყებ პროფესიონალებს საპრეზენტაციო სივრცეებსაც შესთავაზებს. 2022 წლის პროგრამა მოიცავს მუსიკალურ განათლებასაც: ვოკალურ და ინსტრუმენტულ ტრენინგს, მუსიკალურ ინჟინერიას, ხმის ჩანერას და ა.შ. პროექტის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი სამომავლო კომპონენტია 300 ვიზიტორზე გათვლილი დარბაზი.

მდებარეობა: შოთა რუსთაველის ქუჩა #30, რუსთავი

ტერიტორია (კვ. მ.): 1,800.00

ტერიტორიის მფლობელის დასახელება და იურიდიული ფორმა:

ქალაქი რუსთავი (ქირავნობის ხელშეკრულება 2026 წლამდე)

მმართველი ორგანიზაციის დასახელება და

იურიდიული ფორმა: შპს „კლუბი და თეატრი „ბრავო““

პირველადი ინვესტიციის ოდენობა: \$33,500.00

რაში დაიხარჯა პირველადი ინვესტიცია? ინფრასტრუქტურული ხარჯები, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, ავეჯი

პირველადი ინვესტიციის წყარო:

მოგების რეინვესტირება და ბანკიდან აღებული ბიზნეს სესხი

სრულმასშტაბიანი პროექტის დაწყებისთვის საჭირო

ინვესტიციის ოდენობა: \$15,000.00

სრულმასშტაბიანი პროექტის დაწყებისთვის საჭირო

ინვესტიციის წყაროები:

მოგების რეინვესტირება და გრანტები

წლიური საქმიანობის სავარაუდო ბიუჯეტი: \$20,000.00

წლიური საქმიანობის ბიუჯეტის შევსების წყაროები:

საგანმანათლებლო პროგრამებიდან და სივრცის გაქირავებიდან მიღებული საკუთარი შემოსავალი

პროექტის მიმდინარეობისა და მისი მდგრადობის უზრუნველყოფის მიმართ არსებული სამი მთავარი გამოწვევა:

1. პროგრამებს შორის კლასტერების შექმნის ხელშეწყობა;
2. ინფრასტრუქტურისა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განვითარება და ხალხის მხრიდან შესაბამისი წვდომის უზრუნველყოფა;
3. მაღალი მოთხოვნილების პროდუქტების განვითარება და მათი ადგილზე გაყიდვა.

გაგანი #8. რადიო ქალაქი

რადიო ქალაქი ყოფილ სანარმოო ტერიტორიის განვითარების პროექტია, რომელიც გლდანის გარეუბანში ხორციელდება და 118,000.00 კვ. მ. ფართობზე მდებარე ყოფილი რადიო ქარხნითაა შთაგონებული. ის მნიშვნელოვნად გაითვალისწინებს, როგორც ფართო საზოგადოების, ისე ადგილობრივ მაცხოვრებელთა მოთხოვნებს. გლდანსა და მუხიანში ყოფილი რადიო ქარხნის განახლებული შენობები თბილისში შემოქმედებითი ინდუსტრიებისთვის, მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის, ახალგაზრდებისა და ინოვაციებისთვის ახალ და უნიკალურ მიზიდულობის ცენტრს შექმნის. პროექტის ეკოსისტემა გააერთიანებს საზიარო სამუშაო სივრცეებს, სახელოსნოებს, მაღაზიებს, რესტორნებს, ბარებს, გასართობ ადგილებს. პროექტი თავს მოუყრის 10-ზე მეტ ინდუსტრიას, 35 სექტორს და ხელს შეუწყობს 200-ზე მეტი ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელებას.

მდებარეობა: გობრონიძის ქუჩა, მუხიანი, გლდანი, თბილისი

ტერიტორია (კვ. მ.): 117,955.00

ტერიტორიის საბაზრო ღირებულება: \$8,000,000.00

ტერიტორიის მფლობელის დასახელება და იურიდიული ფორმა: შპს „ინდუსტრიული ქალაქი“

მმართველი ორგანიზაციის დასახელება და იურიდიული ფორმა: შპს „Collective Development“

პროექტის დაწყებისთვის საჭირო ინვესტიციის პირობითი წყაროები: მფლობელის ინვესტიცია / კერძო ინვესტორი,

ადგილობრივი და საერთაშორისო ბანკებიდან და ფინანსური ინსტიტუტებიდან აღებული სესხები

რისგან შედგება პროექტის წინასწარი პროგრამა?

სივრცის ქირაობა, მომსახურების შეთავაზება, კულტურული პროგრამა, სამეწარმეო/კომერციული პროგრამა, საერთო სარგებლობის სამუშაო ადგილები, ღონისძიებების ჩასატარებელი სივრცე, მსუბუქი ინდუსტრია.

შესაძლო საკუთარი შემოსავლის არსებობის შემთხვევაში, გთხოვთ, დაასახელოთ ქვეპროგრამები:

სივრცის გაქირავება, ე.წ. ტენანტები, საჯარო და დასასვენებელი სივრცეები

პროექტი #9. თბილისის „თეც“

თბილისის „თეც“ მულტიკომპლექსური სისტემაა, რომელიც შემოქმედებითი ინდუსტრიების სხვადასხვა ორგანიზაციას, საპავილიონო სივრცეებსა და კაფე-ბარებს (გა)აერთიანებს. „თეცში“ უკვე მოეწყო კულტურის არაერთი ღონისძიება, რამაც საზოგადოების ადგილით დაინტერესება გამოიწვია. მიმდინარე პერიოდში „თეცში“ თანამედროვე ხელოვნების ცენტრი - თბილისი და 4 ბარი ფუნქციონირებს.

მდებარეობა:

დოდო აბაშიძის ქუჩა #10, თბილისი

ტერიტორია (კვ. მ.):

12,182.00

ტერიტორიის საბაზრო ღირებულება: \$15,000,000.00

ტერიტორიის მფლობელის დასახელება და იურიდიული ფორმა: შპს Urban Electric

მმართველი ორგანიზაციის დასახელება და იურიდიული ფორმა: შპს Collective Development

პროექტის დაწყებისთვის საჭირო ინვესტიციის პირობითი წყაროები:

მფლობელის ინვესტიცია / კერძო ინვესტორი, ადგილობრივი და საერთაშორისო ბანკებიდან და ფინანსური ინსტიტუტებიდან აღებული სესხები

რისგან შედგება პროექტის წინასწარი პროგრამა?

სივრცის ქირაობა, მომსახურების შეთავაზება, კულტურის პროგრამა, სამეწარმეო / კომერციული პროგრამა, მუსიკალური კლუბები, სახელოსნოები.

შესაძლო საკუთარი შემოსავლის არსებობის

შემთხვევაში, გთხოვთ, დაასახელოთ ქვეპროგრამები:

სივრცის გაქირავება, ე.წ. ტენანტები.

გაგალითი #10. სოფელი უდაბნო (იგივე „კანდორა“)

სოფელი „უდაბნო“ ადგილობრივი ხელოსნების, ფერმერებისა და შემოქმედებითი პროფესიონალების სინერგიაზე დაფუძნებული თემია.

დედაქალაქის გარეთ არატრადიციული თანაცხოვრებისა და საერთო სარგებლობის სამუშაო ადგილების განვითარებით, „უდაბნო“ გააძლიერებს თემის სინერგიას. პროექტი, თავისი არქიტექტურით, დიზაინით, მმართველობითი სტრუქტურით, მომსახურების ტიპების საშუალებით და ჯანსაღი ცხოვრების წესის პოპულარიზაციით, ურთიერთთანამშრომლობას, შემოქმედებით პროცესებსა და შთაგონებას შეუწყობს ხელს.

მდებარეობა: სოფელი „სათაფლე“, საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი, კახეთი

ტერიტორია (კვ. მ.): 1,428,817.00

ტერიტორიის საბაზრო ღირებულება: \$5,000,000.00

ტერიტორიის მფლობელის დასახელება და იურიდიული ფორმა: შპს „სოფელი უდაბნო“

მმართველი ორგანიზაციის დასახელება და იურიდიული ფორმა: შპს Collective Development

პროექტის დაწყებისთვის საჭირო ინვესტიციის პირობითი წყაროები:

მფლობელის ინვესტიცია / კერძო ინვესტორი, ადგილობრივი და საერთაშორისო ბანკებიდან და ფინანსური ინსტიტუტებიდან აღებული სესხები.

რისგან შედგება პროექტის წინასწარი პროგრამა?

სივრცისა და სახლების ქირაობა, მომსახურების შეთავაზება, კულტურის პროგრამა, სამეწარმეო / კომერციული პროგრამა, სახელოვნებო სახელოსნოები, რეზიდენციები; საკვები და სასმელი ობიექტები, დროებითი საზარეულოები, საცხოვრებელი, საკონფერენციო სივრცეები, საგანმანათლებლო და პროფესიული დაწესებულებები.

3. სტიმულირების მექანიზმები

შემოქმედებითი კლასტერების პროექტების განვითარების სტიმულირების მექანიზმები

გამომდინარე იქიდან, რომ შემოქმედებითი კლასტერები ერთმანეთისგან მრავალი მახასიათებლით განსხვავდება, მათ შორის საქმიანობის შინაარსისა და მასშტაბის მიხედვით, არსებობს მათი ინიცირების, განვითარებისა და მართვის მრავალი მიდგომა და ხელშემწყობი მექანიზმების ურიცხვი კომბინაცია. საერთაშორისო საუკეთესო მაგალითები რამდენიმე გამოცდილ სქემას გვთავაზობენ.

მომდევნო თავში სხვადასხვა მიდგომას განვიხილავთ. შესაბამისი ინფორმაცია პირველად ევროკავშირის მიერ მხარდაჭერილი პროექტის [URBACT: Refill](#) ფარგლებში შევაგროვეთ. პროექტი ევროკავშირის 10 პარტნიორ ქალაქში ვაკანტური ურბანული სივრცეების რეკონცეფციის პრაქტიკას სწავლობდა და შესაბამის რეკომენდაციებს ავითარებდა. მოგვიანებით, 2021 წლის აპრილსა და მაისში, ჩვენი პროექტის ფარგლებში, კოლეგებს შორის გამოცდილების გაზიარების შედეგად და 6 ქალაქის (რიგა, ათენი, ბრემენი, ჰელსინკი, კლუჟ ნაპოკა და გენტი) წარმომადგენლებთან თანამშრომლობით დამატებითი ინფორმაცია შევაგროვეთ.

1 რუკის შედგენა

შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის განვითარებისას ქალაქის ადმინისტრაციამ შესაძლოა რესურსების ინვესტიცია რუკების შემუშავებაში (Mapping) მოახდინოს. ჩვეულებრივ, ეს კვლევით დაწესებულებებთან, მათ შორის, უნივერსიტეტებთან თანამშრომლობით ხდება. მაგალითად, 2011 წელს ჩატარებულმა კვლევამ გამოავლინა, რომ ათენის მუნიციპალიტეტში 383 შენობა (ნაწილობრივ ან მთლიანად) უფუნქციო იყო (Jégou, Bonneau, Tytgadt, Tabaku, & Descheemaeker, 2016).

უნივერსიტეტებს საკვანძო როლის შესრულება შეუძლიათ არა მხოლოდ კვლევის, არამედ შესაბამისი სტრატეგიებისა და სამოქმედო გეგმების შემუშავების პროცესშიც. მაგალითად, თესალიის უნივერსიტეტი 2013 წელს ქალაქ ათენის ინტეგრირებული სამოქმედო გეგმის განვითარებაში იყო ჩართული (იქვე).

ქალაქებს ასევე შეუძლიათ ონლაინ პლატფორმა შეიმუშაონ, სადაც მოქალაქეები თავად მოიძიებენ ან განათავსებენ ინფორმაციას ცარიელი/საფრთხის ქვეშ მყოფი ტერიტორიების შესახებ: მაგ., ქალაქი რიგა მართავს ონლაინ პლატფორმას [GRAUSTI](#), სადაც ვებგვერდის ვიზიტორებს შეუძლიათ მათ მიერ წინასწარ დარეგისტრირებული ცარიელი ინფრასტრუქტურის შესახებ საქალაქო კომიტეტის გადანაცვებებებს გაეცნონ. რუკების შედგენა შეიძლება ხალხის ჩართულობითაც მოხდეს, როგორც ეს ლატვიის მოსახლეობამ გააკეთა, როცა მოძრაობის „თავისუფალი რიგა“ ფარგლებში, მიტოვებულ/უფუნქციო შენობებზე ინიციატივაში ჩართულმა პირებმა სტიკერები გააკრეს.

რუკების შედგენის ონლაინ პლატფორმის კიდევ ერთ მაგალითს [Leerstandsmelder](#)-ი წარმოადგენს. ის ცარიელი სივრცეების შესახებ ინფორმაციას გერმანიის მასშტაბით აგროვებს და აქვეყნებს.

საქართველოში, სსიპ „შემოქმედებითი საქართველოს“ მხარდაჭერით, MUA-მ უკვე შეიტანა თავისი წვლილი მსგავსი რუკის შედგენაში. მან გამოავლინა ის მიტოვებული და უფუნქციო ადგილები, რომლებიც საბჭოთა ინდუსტრიულ მემკვიდრეობად კლასიფიცირდება. თუკი რუკების შედგენაში საქართველოს სხვადასხვა უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების სამეცნიერო ექსპერტული ცოდნისა (მაგ. საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია, ბიზნესისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტი და ა. შ.) და მუნიციპალიტეტების პოლიტიკის პრიორიტეტების ერთმანეთთან დაკავშირება მოხდება, შესაძლოა, აღნიშნულმა შედეგად არსებული ინფრასტრუქტურის ყოვლისმომცველი მონაცემების შეგროვება და მათი ეფექტური მართვის გეგმის განვითარება გამოიწვიოს.

2

„ექსკლუზიური“ მხარდაჭერა და/ან პროგრამული დაფინანსება

არსებობს მაგალითები, როდესაც სახელმწიფო/მუნიციპალური ადმინისტრაცია ცალკეული შემთხვევებიდან გამომდინარე, თამამად უწყობს ხელს შემოქმედებითი სივრცეების განვითარებას, მაგ. ათენში მდებარე სავაჭრო პასაჟის „კომერციის ნაკვალევი“ (The Traces of Commerce) განვითარებას ფინანსური მხარდაჭერა გაუწია ათენის განვითარების სააგენტომ (Athens Development Agency) და ინიციატივამ synAthena. მუნიციპალური მხარდაჭერის წყალობით, პასაჟის გუნდმა ბიზნესების ტესტირების მსურველ ახალგაზრდა მეწარმეებისთვის კონკურსი ჩაატარა და მათ სხვადასხვა სივრცე დაუთმო. შედეგად, საკონკურსო კომისიამ 300 განაცხადიდან 24 გამარჯვებული პროექტი/ე.წ. „ტენანტი“ გამოავლინა. „სააგენტო ინიციატივას დაეხმარა, ერთი მხრივ, ემოქმედა როგორც ბიზნეს ინკუბატორს და, მეორე მხრივ, წვლილი შეეტანა ქალაქის მიტოვებული საჯარო სივრცის გამოცოცხლების პროცესში“ (იქვე, გვ. 36).

მიუხედავად იმისა, რომ „ექსკლუზიური“ მხარდაჭერის მიდგომა არ იძლევა სახელმწიფო/მუნიციპალური სექტორის მხრიდან მუდმივი/პროგრამული მხარდაჭერის გარანტიას, აღნიშნულ მიდგომას შეიძლება პრეცედენტის გამრავლების ეფექტი ჰქონდეს, როგორც ეს ათენის მაგალითზე მოხდა: ორი წარმატებული რაუნდის შემდეგ, ქალაქის მერის პირადი ჩართულობით, ათენში კიდევ ერთი პროექტი „კივსელის უბნის ბაზარი“ (Kypseli Market) განხორციელდა. ეს უკანასკნელი სოციალურ სამეწარმეო და არაკომერციულ პროექტებზე იყო ორიენტირებული.

„ექსკლუზიური“ მხარდაჭერის შემთხვევაში სახელმწიფომ/ქალაქის ადმინისტრაციამ არასტანდარტული მიდგომა უნდა განავითაროს და დაფიქრდეს პოპულარულ და/ან ისეთ ინიციატივებზე, რომლებიც მოქალაქეების საჭიროებებს უპასუხებენ. საჭიროებიდან გამომდინარე, მხარდაჭერა მრავალფეროვანი შეიძლება იყოს და გულისხმობდეს საჯარო საკუთრების მართვის უფლებების გადაცემას პოტენციური შემოქმედებითი კლასტერების მენეჯერებისთვის და/ან ქონების მიყიდვას შემოქმედებითი კლასტერების პოტენციური ინვესტორებისთვის. მაგალითისთვის, 2019 წელს, თბილისის მერიამ ყოფილი რადიო ქარხნის ტერიტორია და შენობა მიჰყიდა შპს „აჭარა ჯგუფს“ იმ წინაპირობით, რომ კომპანია ყოფილ საწარმოო ტერიტორიას მრავალფუნქციურ შემოქმედებითი კლასტერად გარდაქმნიდა. საჭიროებებიდან გამომდინარე, ექსკლუზიური მხარდაჭერის ფარგლებში, ქალაქმა/სახელმწიფომ შეიძლება პირდაპირი ინვესტირება მოახდინოს შემოქმედებითი კლასტერების განვითარებასა და რეაბილიტაციაში, როგორც ეს, მაგალითად, პროექტის „კუბი კონტექსტის“ შემთხვევაში მოხდა, როცა ქალაქის მერიამ სარეაბილიტაციო სამუშაოების შესრულების გარდა, ინფრასტრუქტურის მართვის უფლებები, კულტურული და საგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელების მიზნით, ორი წლით გადასცა საზოგადოებრივ ორგანიზაციას.

თუმცა, ქალაქები, რომლებიც პოლიტიკის პრიორიტეტებში მიტოვებულ/უყურადღებოდ დატოვებულ და ცარიელ ზონებში შემოქმედებითი სივრცეების სისტემურ შექმნას ითვალისწინებენ, პროფილურ პროგრამულ დაფინანსების სქემებსაც ახორციელებენ. ამ სქემებს ზოგჯერ ერთი სააგენტო მართავს, მაგრამ უმეტეს

შემთხვევაში, ისინი სხვადასხვა სააგენტოს მიერ არის მხარდაჭერილი. დროებითი გამოყენების სპეციალურად შემუშავებული დაფინანსების პროგრამის ერთ-ერთი საუკეთესო მაგალითია ქალაქ გენტის დროებითი სარგებლობის ფონდი (Fund for Temporary Use), რომელმაც ფუნქციონირება 2006 წელს დაიწყო. 300,000.00 ევროს წლიური ბიუჯეტის მქონე ფონდი ფინანსურ მხარდაჭერას კონკურსების შედეგად გასცემს. მთავარი კრიტერიუმია, რომ განმცხადებელს საკუთრების მფლობელთან დროებითი სარგებლობის ხელშეკრულება ჰქონდეს გაფორმებული. სხვა კრიტერიუმებია: ადგილობრივების ჩართულობის ხარისხი, ვანდალიზმის პრევენციაზე მიმართული ზომები და ა.შ. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ქალაქ გენტმა 2015 წელს ვაკანტური სივრცის პროექტებისთვის ქრაუდფანდინგის პლატფორმაც შექმნა, რომელიც შემოქმედებითი კლასტრების დამატებითი მხარდაჭერის სქემას წარმოადგენს (იქვე). ამ ორ ინიციატივას 2003 წელს გენტის საქალაქო ადმინისტრაციაში „თემის ჩართულობაზე დაფუძნებული დაგეგმვის განყოფილების ერთეულის“ შექმნა უძღოდა წინ.

კიდევ ერთი წარმატებული რეგიონული მასშტაბის დაფინანსების პროგრამაა (ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალია) „მესამე ადგილები“ (Dritte Orte), რომლის ფარგლებშიც ახალი ან უკვე არსებული კულტურის ცენტრების შექმნა/განვითარება ფინანსდება. ეს პროგრამა კონსერვატიული პარტიის ინიციატივით შეიქმნა და მოგვიანებით მას მხარი კოალიციურმა მთავრობამ დაუჭირა. პროგრამას კულტურისა და მეცნიერების სამინისტრო ახორციელებს. ჩატარებული კონკურსების ფარგლებში, განმცხადებლები დაფინანსებას სამუშაო უნარებისა და კულტურის პროგრამების განვითარების მიზნით იღებენ. თუმცა, გამომდინარე იქიდან, რომ სივრცეების შექმნაში ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია გადამწყვეტ როლს ასრულებს, განმცხადებლებს ასევე ეძლევათ შესაძლებლობა, ურბანული განვითარების სამინისტროსგან ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის საჭირო თანხები მოიძიონ. მეტიც, მათ შეუძლიათ დამატებით, კულტურისა და მეცნიერების სამინისტროსაც მიმართონ ისეთი მცირე მასშტაბის კულტურის ღონისძიებების მხარდასაჭერად, რომლებიც „მესამე ადგილების“ პროექტის ფარგლებში შექმნილ სივრცეებში ჩატარდება. აქედან გამომდინარე, ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიის რეგიონში შემოქმედებითი კლასტრების შესაქმნელად სამჭერადი მხარდაჭერის მატრიცა მოქმედებს. გამარჯვებული პროექტების შერჩევის ზოგადი კრიტერიუმების შესახებ დასმულ კითხვაზე პროგრამის მენეჯერმა, დოქტორმა ინა რატენიეკმა შემდეგი საკითხები/განზომილებები გამოყო:

- რამდენად პასუხობს პროექტის განხორციელების გზები მის გრძელვადიან მიზნებს?
- რამდენად პასუხობს პროექტი ქალაქის პოლიტიკის პრიორიტეტებს, ურბანული და/ან კულტურის განვითარების მიმართულებებით?
- ჩართულია თუ არა პროექტში ქალაქის ადმინისტრაცია? როგორ?
- პროექტში რამდენი განსხვავებული პარტნიორია ჩართული, კერძო და სამოქალაქო სექტორიდან? ვინ არიან ისინი და როგორია მათი ფუნქციები?
- პროექტის განვითარებისას, რამდენად გათვალისწინდა საზოგადოებრივი ჩართულობა?
- არიან პროექტის ინიციატორები გახსნილი ახალი იდეებისთვის და მზად იმისთვის, რომ პასუხისმგებლობები სხვებსაც გაუნაწილონ? როგორ?
- საკმარის ყურადღებას აქცევენ თუ არა პროექტის მონაწილეები შემოსავლების მხარეს, რათა პროექტის მდგრადობა უზრუნველყონ? აქვთ თუ არა მათ შემოსავლების გამომუშავების კონცეფცია (ბიზნეს გეგმა)?
- რამდენადაა პროექტში წახალისებული მულტიდისციპლინური მიდგომა და მოსალოდნელია თუ არა დისციპლინათაშორისი მუშაობის ავთენტური გზით წარმართვა? (რატენიეკი, 2020).

არსებობს შემთხვევები, როდესაც ქალაქებს არ აქვთ ცალკე გამოყოფილი ბიუჯეტის ხაზი შემოქმედებითი სივრცეების პროგრამების წამოწყების, განვითარებისა და შენარჩუნებისთვის. თუმცა, ისინი შემოქმედებითი სივრცეების შექმნის პროექტებისთვის თანხებს კულტურის ბიუჯეტიდან გამოყოფენ ხოლმე. მაგალითად, კლუბ ნაპოკაში (რუმინეთი) ქალაქის კულტურის პროგრამების ბიუჯეტის დაახლოებით 15% შემოქმედებითი სივრცეების შექმნაზე იხარჯება (Forna, 2021).

ასევე არსებობს პირდაპირი ხმის მიცემით მონაწილეობითი ბიუჯეტირების სქემა, რის ერთ-ერთ საუკეთესო მაგალითსაც პროექტი OmaStadi წარმოადგენს და რაც შესაძლოა ითვალისწინებდეს შემოქმედებითი კლასტერის შექმნას.

OmaStadi ჰელსინკის მიერ მონაწილეობითი ბიუჯეტირების განხორციელების გზაა, რისთვისაც ქალაქმა 8,8 მილიონი ევრო გამოყო. მოსახლეობის მიერ შეთავაზებული იდეები ვებგვერდზეა წარმოდგენილი და მათი დამუშავებაც აქვე ხდება. ერთობლივი დამუშავების ფაზაში იდეები თანამონაწილეობის საფუძველზე სიცოცხლისუნარიან წინადადებებად იქცევა და საბოლოოდ, ყველაზე მეტი ხმის მიმღები პროექტების განხორციელებას მუნიციპალიტეტი უჭერს მხარს (OmaStadi, n.d.).

სახელმწიფოს/მუნიციპალურ ადმინისტრაციას შემოქმედებითი სივრცეების შექმნაში ირიბადაც შეუძლიათ თავისი წვლილის შეტანა:

[...] „თავისუფალმა რიგამ“ აღმოაჩინა, რომ მუნიციპალური კანონი უკვე ითვალისწინებს ქონების გადასახადის 90%-ით შემცირებას იმ საკუთრებაზე, რომელსაც „საზოგადოებრივი სარგებლის“ სტატუსის მქონე ორგანიზაციები იკავებენ და სადაც ისინი შესაბამის პროგრამებს ახორციელებენ. ქონების გადასახადის 90%-ით შემცირების აღმოჩენა მფლობელებისთვის რეალური, განხორციელებადი სარგებელია, რადგან [მაგალითად,] ქალაქის ცენტრში მდებარე ხუთსართულიანი საცხოვრებელი კორპუსის ქონების გადასახადი შეიძლება წელიწადში 10,000.00 – 20,000.00 ევროს აღწევდეს! (Rubenis).

საქართველოში არც მუნიციპალურ და არც ეროვნულ დონეზე არ არსებობს კონკრეტულად შემოქმედებითი კლასტერების დაფინანსების პროგრამა. თუმცა, არსებობს „ექსკლუზიური“ მხარდაჭერის შემთხვევები: მაგალითად, საქართველოს კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს მხარდაჭერით ყოფილი პენიტენციური დაწესებულება გადაკეთდება შემოქმედებით ცენტრად (იხ. გვ. 24); თბილისის მერიის მხარდაჭერით მზიურის პარკში ფუნქციონირებას დაიწყებს კიდევ ერთი მცირე ზომის კულტურის სივრცე - „კუბი კონტექსტში“ (იხ. გვ. 25). 2019 წელს სსიპ-მა „შემოქმედებითი საქართველო“ განახორციელა კონკურსზე დაფუძნებული დაფინანსების პროგრამა შემოქმედებითი ინდუსტრიების ეკოსისტემების განვითარებისთვისაც. პროგრამის განსაკუთრებულ ინტერესს წარმოადგენდა ცენტრების, კლასტერებისა და ქსელური პლატფორმების განვითარების ხელშეწყობა, თუმცა ის არ ითვალისწინებდა გამარჯვებული აპლიკანტის ინსტიტუციური განვითარების და/ან ინფრასტრუქტურული ხარჯების დაფარვას.

3

ვაკანტური ადგილების შევსების ქკვიანი სისტემები

იმის გამო, რომ ყველა საჯარო სივრცე სრულად არ არის დაკავებული (განსაკუთრებით პანდემიის დროს), შესაძლებელია მათი ვაკანტურობის გრაფიკის შედგენა და შემოქმედებით პროფესიონალთათვის, კონკრეტული წინაპირობების გათვალისწინებით, სივრცეების დათმობა. ამ მხრივ კარგ მაგალითს ჰელსინკი წარმოადგენს:

Varaamo (<https://varaamo.hel.fi>) ქალაქ ჰელსინკის მიერ მართული ონლაინ პლატფორმაა, რომელიც მომხმარებელს ქალაქში არსებული საჯარო სივრცეებისა და სამუშაო ადგილების კერძო სარგებლობისთვის დაჯავშნის საშუალებას აძლევს. [...] აპლიკაციის გამოყენება შესაძლებელია საქალაქო ბიბლიოთეკის, ახალგაზრდობის, ადრეული განათლებისა და ზრუნვის დეპარტამენტის სამუშაო ადგილებისა და აღჭურვილობის დასაჯავშნად. Varaamo ქალაქ ჰელსინკის საჯარო დაჯავშნის სისტემას ეფუძნება, რომელიც ფინეთის ექვს უმსხვილეს ქალაქში პროექტის „Baika - ღია და ქკვიანი მომსახურება“ ფარგლებში დაინერგა.

მეორე მხრივ, მუნიციპალიტეტს შეუძლია დაინტერესებული მხარეების მიერ მუდმივი ან დროებითი სარგებლობისთვის გამოსადეგი სხვადასხვა სივრცის უზრუნველყოფა. ამის კარგ მაგალითს წარმოადგენს ათენი:

ათენის ცენტრალური ბაზრის წინ მდგომი მიტოვებული მუნიციპალური კიოსკი „synAthina კიოსკად“ გადაკეთდა. ის ქალაქის სიმბოლურ და ცენტრალურ არეალს სოციალური ინოვაციების ქსელის ცენტრად აქცევს. მისი გარდაქმნის იდეა არქიტექტორების გაერთიანებას, Imagine the City-ს ეკუთვნის. პროექტის განხორციელება კი, კერძო სექტორის, მუნიციპალური სამსახურებისა და დამოუკიდებელი არქიტექტორების ერთობლივი ძალისხმევით გახდა შესაძლებელი. პატარა კიოსკს მცირე სივრცის შეთავაზება შეუძლია, თუმცა მისი ცენტრალური მდებარეობა და ირგვლივ არსებული მოედანი, ღონისძიებებისა და შეკრებების ორგანიზებისთვის, მას საინტერესო ადგილად აქცევს. საჯარო სივრცეების უმეტესობას გახსნისა და დახურვის განსაზღვრული საათები აქვს და მათი გამოყენება ყოველ ჯერზე რთულ ბიუროკრატიულ პროცესებთანაა დაკავშირებული. თუმცა, კიოსკი პირველი მუნიციპალური სივრცეა ათენში, რომელსაც თავად მომხმარებლები მართავენ. საზოგადოებრივი ორგანიზაციები, რომელთაც კიოსკის საკუთარი საქმიანობისთვის გამოყენება სურთ, ვალდებული არიან, ის ინტერნეტით წინასწარ დაჯავშნონ, გასაღები მუნიციპალურ ოფისში აიღონ და ადგილის დასუფთავების შემდეგ, უკან დააბრუნონ (Jégou, Bonneau, Tytgadt, Tabaku, & Descheemaeker, 2016, გვ. 37).

4

„მეჩმეიქინგი“

„მეჩმეიქინგი“ არის პრაქტიკა, რომლის დროსაც ყველა დაინტერესებული მხარე (საჯარო, კერძო და სამოქალაქო ორგანიზაციების წარმომადგენლები) ერთმანეთს ეცნობიან. ეს პროცესი შეიძლება შემდეგ შემთხვევებში წარიმართოს: უპირველეს ყოვლისა, მაშინ, როცა პროექტის ინიციატორები (კულტურისა და სოციალური სანარმოების წარმომადგენლები) მუნიციპალიტეტის სხვადასხვა განყოფილების წარმომადგენლებს

კონკრეტული პროექტის სარგებლის განსახილველად ხვდებიან. განსაკუთრებით, ეს ეხება შემთხვევებს, როცა პროექტი შეესაბამება ქალაქის პოლიტიკის ისეთ პრიორიტეტებს, როგორებიცაა სოციალური ინკლუზია, ახალგაზრდების დასაქმება, სიღარიბის შემცირება და ა.შ. ამ ეტაპს შეიძლება მოჰყვეს კერძო სექტორთან დაკავშირება იმ შემთხვევაში, თუ პროექტი საჭიროებს ინფრასტრუქტურას, რომელიც კერძო საკუთრებაშია და/ან დამატებით ფინანსურ მხარდაჭერას პროექტის დასაწყებად (საბაზისო დაფინანსება) და განსახორციელებლად. ამ ფაზის განმავლობაში პროექტის პირდაპირი და ირიბი სარგებლის საფუძველზე შესაძლებელია შეღავათიან იჯარაზე შეთანხმებაც.

მეჩმეიქინგი, ზოგჯერ, შუამავალი სააგენტოს მხარდაჭერით ხორციელდება, ისე, როგორც ეს ბრემენის შემთხვევაში მოხდა.¹²

ZZZ სააგენტო, რომელიც მომხმარებლებს, მფლობელებსა და [ქალაქის] ადმინისტრაციას შორის შუამავალი ორგანიზაციის როლს ასრულებს [...] მას მხარს უჭერს და ერთობლივად აფინანსებს ქალაქის სამი დეპარტამენტი (ეკონომიკა, მშენებლობა და ფინანსები). ZZZ-ს მართავს მომხმარებლებთან და სუბკულტურასთან ძლიერი კავშირების მქონე აქტიური დროებითი გუნდი. [...] სივრცეების გამოყენების საბროკერო საქმიანობის გარდა, ZZZ სააგენტო პროექტის აპლიკანტებს კონსულტაციებსა და განვითარებისთვის საჭირო მხარდაჭერასაც სთავაზობს. მისი ბიუჯეტის დაახლოებით მეოთხედი (ოთხნობიანი პროგრამის 560,000.00 ევროს დაფინანსებიდან 120,000.00 ევრო) თავად პროექტების წამოწყებას ხმარდება. მათთვის გამოყოფილი თანხები ძალიან მცირეა (2,000.00-3,000.00 ევრომდე), თუმცა ეს საბაზისო დაფინანსება ძალიან მნიშვნელოვანია კულტურისა და სოციალური მეწარმეობის სფეროს აქტორთა სტიმულირებისთვის (Jégou, Bonneau, Tytgadt, Tabaku, & Descheemaeker, 2016, გვ. 44, 46).

ამ შემთხვევაშიც მუნიციპალიტეტის მუდმივმა მხარდაჭერამ, შესაძლოა, გადამწყვეტი როლი შეასრულოს: მაგალითად., როგორც კი ZZZ-მა ყოფილი ხორცის ქარხნის ტერიტორიაზე ცარიელი სივრცე იპოვა (კერძო კომპანიის საკუთრება), ის რამდენჯერმე დაუკავშირდა მფლობელს, თუმცა მისგან სათანადო უკუკავშირი ვერ მიიღო. მოგვიანებით, ბრემენის მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური საბჭოს ჩარევის წყალობით, ZZZ-მა შეძლო მფლობელებთან შეხვედრა და დროებითი ქირავნობის ხელშეკრულების გაფორმებაც.

პროექტის ინიციატორებისა და ქალაქის ადმინისტრაციის ერთმანეთთან დაკავშირების ერთ-ერთი წარმატებული შემთხვევა გენტში მოხდა, როდესაც ქალაქი ყოფილი ცენტრალური ბიბლიოთეკის შენობის შესავსებად იდეებს ეძებდა. საღამოს გამართული მიღების დროს 147 „აპლიკანტი“ გაერთიანების, პროექტების საწყისი იდეების გამდიდრებისა და დახვეწის მიზნით შეიკრიბა. კიდევ ერთი მაგალითი ამერსფორტიდანაა, სადაც ადგილობრივმა კომპანიებმა და საზოგადოებრივმა ორგანიზაციებმა „მეჩმეიქინგში“ მიიღეს მონაწილეობა: „მონაწილეები ერთმანეთს, თანამშრომლობისა და წარმოსახვითი კონტრაქტის გაფორმების მიზნით, მთელი დღის განმავლობაში ხვდებოდნენ. შედეგად, ერთ დღეში, 140-მდე სიმბოლური კონტრაქტი გაფორმდა“ (Jégou, Refill Match-Makers, 2019).

¹² იხილეთ პროექტის ოფიციალური პუბლიკაცია: https://www.jovis.de/de/buecher/product/building_platforms_entstehungsorte_schaffen.html

5

სამეზობლოების მენეჯერები

სამეზობლოების მენეჯერები (ძირითადად, ქალაქის საჯარო მოხელეები) ურბანულ არეალებთან დაკავშირებული სოციალური ინიციატივების (მათ შორის, შემოქმედებითი კლასტერების პროექტების) ინიცირების, განვითარებისა და მართვის პროცესში ჩართულ დაინტერესებულ მხარეებს შორის მედიატორებს წარმოადგენენ. ჩვეულებრივ, ისინი ადგილობრივი ხელისუფლების მიმართ არიან ხოლმე ანგარიშვალდებულნი:

[ისინი] ხშირად დადიან ხალხში და ფამილიარული ურთიერთობა აქვთ სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარესთან; იძლევიან ინფორმაციას იმაზე, თუ რა ხდება ქალაქსა და შესაბამის უბნებში. ახალი ინიციატივების ავტორები ხშირად უკავშირდებიან სამეზობლოს მენეჯერებს, რომლებიც მერიასთან „შუამავლების“ როლს ასრულებენ [...] და ჯერ კიდევ გამოუყენებელი შესაძლებლობების აღრიცხვას ახდენენ (Jégou, Bonneau, Tytgadt, Tabaku, & Descheemaeker, 2016, გვ. 27).

ჩვეულებრივ, ამ ადამიანებს მოქნილი სამუშაო გრაფიკი აქვთ და ისინი არასტანდარტულად აზროვნებას ცდილობენ. ჰელსინკის უბნის კოორდინატორის სამუშაოს აღწერილობის მიხედვით, ამ თანამდებობაზე დასაქმებული ადამიანის მთავარი ამოცანა მონაწილეობითი ბიუჯეტის შემუშავება და მისი განხორციელებაა, რაც მოქალაქეებისთვის ქალაქის ბიუჯეტის დაგეგმვაში წვლილის შეტანის შესაძლებლობის მინიჭებას გულისხმობს.

6

შემოქმედებითი სივრცეების პროტოტიპების შექმნა

მიტოვებული/უფუნქციო ტერიტორიების გამოყენების პროტოტიპების შესაქმნელად ხელოვნების სხვადასხვა პროექტის (ფესტივალები, ბიენალები და ა. შ.) გამოყენებაა შესაძლებელი. სწორედ ეს მოხდა ათენის თანამედროვე ხელოვნების ბიენალეს შემთხვევაში, რომელმაც ომანიის უბნის რეკონსტრუქციას შეუწყო ხელი.

იგივე მოხდა თბილისის არქიტექტურის პირველი ბიენალეს შემთხვევაშიც, როცა ღონისძიებამ მიტოვებული/უყურადღებოდ დატოვებული და დანგრეული ტერიტორიები ექსპერიმენტებისა და იმპროვიზაციების ჩატარების პლატფორმად აქცია და იმის გარკვევას შეეცადა, რა მოხდებოდა, ეს ადგილები შემოქმედებითი ინტერვენციებისთვის რომ ყოფილიყო დათმობილი. საქართველოში განხორციელებული მსგავსი პრაქტიკის კიდევ ერთ მაგალითს თანამედროვე ხელოვნების ბიენალე - Oxygen წარმოადგენს, რომლის პირველი ორი გამოშვება ყოფილი გამომცემლობის სამშენებლო ტერიტორიაზე გაიმართა და დროებითი სახელოვნებო ინტერვენციის სახეს ატარებდა. მეოთხე გამოშვება ყოფილი ელექტროენერგიის ქარხნის შენობაში ჩატარდა და დამთავალიერებელს შემოქმედებით ცენტრად გადაქცევისთვის გამზადებულ, ნახევრად დანგრეულ და გაუქმებულ ადგილას საინტერესო მოგზაურობა შესთავაზა (გთხოვთ, იხილეთ გვ. 21).

სტიმულირების გამჭოლი მექანიზმები

უშუალოდ შემოქმედებითი კლასტერების სტიმულირების მექანიზმების გარდა არსებობს მრავალი გამჭოლი მექანიზმი, რომელიც კლასტერების მდგრადობას უწყობს ხელს. შემოქმედებითი კლასტერები ისეთ ორგანიზაციებს აერთიანებს, რომლებიც საზოგადოებრივ სიკეთეს ქმნიან, მათ შორის, კულტურისმიერი პროგრამების საშუალებით.

ერთი მხრივ, კულტურის სფეროში მომუშავე საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს არ აქვთ კულტურის პროგრამებისთვის საკმარისი დაფინანსება, მეორე მხრივ, კი, მცირე და საშუალო ზომის კომერციულ ორგანიზაციებსა და სტარტაპებს არ ყოფნით საწყისი საბაზისო კაპიტალი. შესაბამისად, მათთვის საჭირო მხარდაჭერის სქემების იდენტიფიცირებამ და დანერგვამ, შეიძლება იმ კლასტერების ზოგადი მდგრადობა გააუმჯობესოს, რომლებსაც ისინი მიეკუთვნებიან. ააიპ-ებთან ერთად (როგორც სახელმწიფოს მიერ სუბსიდირებული, ისე საზოგადოებრივი ორგანიზაციები) სსიპ-ის ტიპის ისეთმა ორგანიზაციებმა, როგორებიცაა კულტურის ეროვნული ფონდი, საქართველოს ეროვნული კინოცენტრი და ა. შ., შეიძლება ასევე ისარგებლონ ქვემოთ აღწერილი სქემებით.

ამ თავში განვიხილავთ კორპორაციულ და ინდივიდუალურ (პროცენტული) ფილანთროპიასთან, კულტურის სფეროში წარმოებული საქონლის/მომსახურების ფისკალურ (დღგ) პოლიტიკასთან, სოციალურ მეწარმეობასა და ქრუდფანდინგთან დაკავშირებულ საკითხებს.

1

კორპორაციული და ინდივიდუალური (პროცენტული) ფილანთროპია

„ფინანსთა სამინისტრო ამჟამად დიდი ენთუზიაზმით არაა განწყობილი სპონსორობისა და ფილანთროპიის იმ ზომების შემუშავების [...] მიმართ, რომლებიც ევროპის [უმეტეს] ქვეყანაში არსებობს“ (Sandell, 2017, გვ. 8). ეს ციტატა იმ გაუაქტიურებელი ფისკალური ღონისძიებების ჩამონათვალს ეხება, რომლებსაც კულტურის სექტორის კერძო დაფინანსების გაზრდა შეუძლია. მათგან ყველაზე დიდი წილი კორპორაციულ ფილანთროპიაზე მოდის. „ფილანთროპიისა და საქველმოქმედო საქმიანობის გაძლიერება ქვეყნებს უფრო მდიდარს ხდის და არა პირიქით. „[საქართველოს ფილანთროპიის, ქველმოქმედებისა და სოციალური პარტნიორობის] კანონპროექტის მიღება იმის მაჩვენებელი იქნებოდა, რომ საქართველოს მთავრობა დემოკრატიის განვითარებისკენ ისწრაფვის. კანონის შემდგომი დანერგვა კი ევროკავშირში ინტეგრაციისკენ გადადგმული ნაბიჯი გახდებოდა“ (ფონდი „ტასო“, 2016), - წერია ფონდის აღწერით დოკუმენტურ პუბლიკაციაში, რომელიც კანონის დამტკიცების ათწლოვან მცდელობას აღწერს.

საქართველოში ფილანთროპიისა და საქველმოქმედო საქმიანობის წახალისება სასიცოცხლო მნიშვნელობის საქმეა, რადგან კულტურასთან დაკავშირებული ინიციატივების უმეტესობის დაფინანსება, ძირითადად, სახელმწიფო/მუნიციპალური ორგანოებიდან ხდება. ამ დაფინანსების სქემების ძირითადი ბენეფიციარები თავად სახელმწიფო/მუნიციპალური უწყებების მიერ რეგისტრირებული სსიპ-ები და ააიპ-ები არიან. ამის პარალელურად არის შემთხვევები, როდესაც საწარმოები (ბიზნეს სექტორი) და ფიზიკური პირები ქველმოქმედებას მხოლოდ (კორპორაციული) სოციალური პასუხისმგებლობის ფარგლებში ახორციელებენ, რადგან არსებული კანონმდებლობა არ შეიცავს საგადასახადო სტიმულირების ეფექტურ მექანიზმებს, რომლებიც ბიზნეს სექტორისა და ფიზიკური პირების მხრიდან შემოწირულების გაკეთებას წახალისებდა.

ფილანთროპიის ეფექტური სტიმულირების მექანიზმების შემოღება შემდეგ სარგებელს მოიტანდა:

პირველი: კულტურის სფეროს აქტივობებში ჩართულ საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს დაფინანსების ალტერნატიული წყაროები გაუჩინებოდათ;

მეორე: ფილანთროპული და საქველმოქმედო აქტივობების მხარდაჭერითა და განხორციელებით ინდივიდები და საწარმოები (ბიზნეს სექტორი) დემოკრატიული პრინციპებისა და სამოქალაქო საზოგადოების განვითარებას შეუწყობდნენ ხელს, რადგან მათი მხრიდან დაფინანსების გაცემა შემდეგი სფეროებისკენ იქნებოდა მიმართული: ადამიანის უფლებები, სიღარიბის დაძლევა, მშვიდობის შენარჩუნება, საზოგადოების მონაცვლადი ჯგუფების საჭიროებების დაკმაყოფილება, გარემოს დაცვა, ხელოვნების, კულტურის, სპორტისა და განათლების სფეროების განვითარება და ა.შ.;

მესამე: ააიპ-ები, როგორც წესი ის სუბიექტები არიან, რომლებსაც კონკრეტული სფეროების კონკრეტულ მიზნებთან და/ან კრიტიკულ საკითხებთან გამკლავების კარგი გამოცდილება (ცოდნა და კომპეტენციები) აქვთ. შესაბამისად, როდესაც ეს ააიპ-ები დონორებისგან ფილანთროპიული და საქველმოქმედო საქმიანობისთვის დაფინანსებას იღებენ, იმის შანსი, რომ მიღებული შემოწირულობები ბენეფიციარების საჭიროებებისთვის ეფექტურად იქნას გამოყენებული, დიდია;

მეოთხე: საწარმოების (ბიზნეს სექტორი) შემთხვევაში ფილანთროპიისა და ქველმოქმედების სტიმულირების მექანიზმები ხელს უწყობენ კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის გრძნობის განვითარებასა და დონორსა (ბიზნეს სექტორი) და ბენეფიციარებს შორის (ძირითადად, ააიპ-ები) ურთიერთობების რეგულირებას. შედეგად, ამ ორის ერთმანეთთან ურთიერთობის პრინციპები ხელშეკრულებაში გამჭვირვალედ იქნება განსაზღვრული;

მეხუთე: ერთიანია სახელმწიფოს, ბიზნესისა და სამოქალაქო სექტორის ძალისხმევა, რომელიც მიზნად დემოკრატიული საზოგადოების განვითარებას ისახავს;

მეექვსე: საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების შემთხვევაში, ადგილობრივი ააიპ-ები მათ წინაშე არიან ანგარიშვალდებული. ეროვნულ დონეზე ინდივიდუალური/კორპორაციული ფილანთროპიის სტიმულირების მექანიზმების გაძლიერება ბენეფიციარებს ანგარიშვალდებულს ხდის საქართველოს მოქალაქეების წინაშე. გარდა ამისა, საქართველოს მოქალაქეებს ფილანთროპიული და საქველმოქმედო საქმიანობის განმახორციელებელი ააიპ-ების მუშაობის ეფექტურობის ზედამხედველობისა და შეფასების უფლება ენიჭებათ;

მეშვიდე: კულტურის სფეროში საქველმოქმედო საქმიანობასთან და ფილანთროპიასთან დაკავშირებული სამართლებრივი აქტების განხორციელება შემდგომში ევროკავშირში ინტეგრაციის განმახორციელებელი ფაქტორი უნდა გახდეს (1998 წლიდან დღემდე საერთაშორისო ექსპერტები ხაზს უსვამენ შესაბამისი კანონმდებლობის შემოღების მნიშვნელობას).

ამ არგუმენტების საპასუხოდ, ფონდმა „ტასო“-მ „საქართველოს კანონი ფილანთროპიის, ქველმოქმედებისა და სოციალური პარტნიორობის შესახებ“ შეიმუშავა (2016 წლის საბოლოო ვერსია). 2016 წელს კანონპროექტი განსახილველად პარლამენტის სხვადასხვა კომიტეტს წარედგინა, თუმცა პარლამენტმა დოკუმენტი არ დაამტკიცა.

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 117-ე მუხლის თანახმად „ერთობლივი შემოსავლიდან გამოიქვითება საწარმოს/მეწარმე ფიზიკური პირის მიერ საქველმოქმედო ორგანიზაციაზე გაცემული თანხა [...], მაგრამ არაუმეტეს ერთობლივი შემოსავლიდან ამ კოდექსით გათვალისწინებული გამოქვითვების შემდეგ დარჩენილი თანხის 10%-სა [...]“ (საქართველოს პარლამენტი, 2010).

საწარმოები ამ საგადასახადო შეღავათით სარგებელს მხოლოდ „საქველმოქმედო ორგანიზაციის-თვის“ გაცემული შემოწირულობის შემთხვევაში იღებენ. იგივე შეღავათი არ ვრცელდება საქართველოში ფილანთროპიული და საქველმოქმედო საქმიანობის განმახორციელებელი ააიპ-ების ფართო სპექტრისთვის გაღებული შემოწირულობის დროს.

საქართველოში მოქმედი 114 „საქველმოქმედო ორგანიზაციიდან“ მხოლოდ 9 ოპერირებს ხელოვნებისა და კულტურის სექტორში. ეს ფაქტი კიდევ ერთხელ მიუთითებს კულტურის და შემოქმედებითი ინდუსტრიების სექტორში არსებული სტიმულირების მექანიზმის არაეფექტურობაზე. ამ 9 ორგანიზაციის შემთხვევაშიც კი, ხელოვნება მთავარ პრიორიტეტს არ წარმოადგენს (შემოსავლების სამსახური, 2020).

აქედან გამომდინარე, კარგი იქნებოდა საქართველოში „კვალიფიციური კულტურის ორგანიზაციის“ სტატუსის შემოღება, რაც საწარმოს/მეწარმე ფიზიკურ პირს მისცემდა სსიპ-ებისა და ააიპ-ების ფართო სპექტრის (კვალიფიციური კულტურის ორგანიზაცია) სასარგებლოდ განხორციელებული დონაციის შემოსავლიდან გამოქვითვის საშუალებას (არსებული 10%-იანი წესის გათვალისწინებით).

დამატებითი სტიმულირებისთვის ადგილობრივი კონტექსტისთვის პორტუგალიის და/ან ლატვიის პრაქტიკის მორგებაა შესაძლებელი. ლატვიის კანონმდებლობის თანახმად საწარმოს მიერ ააიპ-ისთვის გაცემული შემოწირულება არ იბეგრება მოგების გადასახადით, თუკი ის კალენდარული წლის განმავლობაში არ აჭარბებს წინა კალენდარული წლის განმავლობაში მიღებული წმინდა მოგების 10%-ს ან წინა წლის სახელფასო ანაზღაურებების თანხის 2%-ზე ნაკლებია. მეტიც, საწარმოებს შეუძლიათ მესამე ვარიანტიც აირჩიონ და შემოწირულების 85% (გადახდილი მოგების გადასახადის მაქსიმუმ 20%) უკან მოითხოვონ. ასეთ შემთხვევაში საწარმოს შემოწირულების ოდენობის განსაზღვრა მოქნილი მიდგომის საფუძველზე და გასული ფისკალური წლის პარამეტრების გათვალისწინებით შეუძლია. ლატვიური მოდელის გამოყენების შემთხვევაში საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტი 140 მილიონი ლარით (თეორიული ლიმიტის ოდენობა) შემცირდება, თუმცა, წინასწარი გათვლების თანახმად ფილანთროპიაზე დახარჯული თანხა 211 მილიონ ლარს მიაღწევს (თეორიული ლიმიტის ოდენობა) (Ostapenko, 2021).

პორტუგალიური მოდელის თანახმად, საწარმო საზოგადოებრივი ორგანიზაციისთვის გაცემული შემოწირულების შემთხვევაში არ იბეგრება, თუკი თანხა კალენდარული წლის განმავლობაში საწარმოს მიერ მიღებული წმინდა მოგების 10%-ს არ აღემატება. დამატებით, საგადასახადო ორგანო საწარმოს საქველმოქმედო მიზნით გაცემული თანხის 7,5%-ს უბრუნებს (ორგანიზაციის გადასახადების ბალანსზე). ამ შემთხვევაში საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტი 27 მილიონი ლარით (თეორიული ლიმიტის ოდენობა) შემცირდებოდა, თუმცა, ფილანთროპიაზე დახარჯული პოტენციური თანხა 600 მილიონ ლარს უნდა გასტოლებოდა (თეორიული ლიმიტის ოდენობა) (იქვე).

ხოლო, ინდივიდუალური ფილანთროპია (იგივე პროცენტული ფილანთროპია) მოქალაქეებს აძლევს საშუალებას, საშემოსავლო გადასახადის კონკრეტული თანხა შემოწირულების სახით სოციალურ საკითხებზე მომუშავე არაკომერციულ ორგანიზაციებს გადაურიცხოს. მარიანა ტიორიოკისა და ბორის სტრეჩანსკიბის კვლევა „პროცენტული შემოწირულებების შეფასება: გადანაწილება და ფილანთროპიის სკოლის იდეა“ (2017) ხუთ პოსტსოციალისტურ ქვეყანაში არსებული მოდელების ეფექტურობას განიხილავს. მაგალითად, ლიეტუვაში გადასახადების გადამხდელების ყველაზე დიდი რაოდენობა სარგებლობს პროცენტული ფილანთროპიით და არაკომერციული ორგანიზაციების 80% ამ სქემის ბენეფიციარს წარმოადგენს. პროცენტული ფილანთროპიის ფისკალური პოლიტიკა სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებულია.

საქართველოს შემდეგი მოდელის დანერგვას ვთავაზობთ: საშემოსავლო გადასახადის გადამხდელს უნდა ჰქონდეს უფლება, დასაბეგრი შემოსავლის 2% (20% საშემოსავლო გადასახადიდან) ფილანთროპიული და საქველმოქმედო საქმიანობით დაკავებულ საზოგადოებრივ ორგანიზაციას გადაურიცხოს.

ასეთი მოდელის შემოღების შემთხვევაში და აღმოსავლეთ ევროპის გამოცდილების გათვალისწინებით, სადაც ამ სქემაში საშუალოდ მოსახლეობის 43%-ია ჩართული, საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტი 30 მილიონი ლარით შემცირდება, ეს თანხა კი გადანაწილების საფუძველზე კულტურის სექტორისა და მის მიღმა მოქმედი ააიპ-ების საშუალებით სოციალურ სარგებელს შექმნის (ოსტაპენკო, 2021). უნდა აღინიშნოს, რომ ამ შესაძლებლობას ყველა ფიზიკური პირი არ გამოიყენებს, რადგან ზოგიერთი სრული საშემოსავლო გადასახადის (20%) სახელმწიფო ბიუჯეტში „ხელუხლებლად“ გადარიცხვას გააგრძელებს. გარდა ამისა, შემოწირულებების ტენდენციის გაანალიზების შედეგად, მთავრობას ექნება საშუალება, მოქალაქეებისთვის

ყველაზე მნიშვნელოვანი/სენსიტიური ფაქტორები განსაზღვროს და ეს მონაცემები სახელმწიფო ბიუჯეტის დაგეგმვისა და ოპტიმიზაციისთვის გამოიყენოს.

გთხოვთ, იხილოთ დოკუმენტი: „კულტურის ხელშეწყობის საკანონმდებლო მექანიზმები და მათი ეკონომიკური დასაბუთება“; (ავტორი - ნ. ოსტაპენკო, 2021 წ.) დოკუმენტი მოიცავს კორპორაციული და ინდივიდუალური/პროცენტული ფილანთროპიის საერთაშორისო საკანონმდებლო მოდელების დეტალურ აღწერასა და ეროვნულ დონეზე პოტენციურად გამოსაყენებელი ყველაზე ოპტიმალური მოდელების ეკონომიკურ სიმულაციებს.

დამატებითი ღირებულების გადასახადის ადაპტირებული საპროცენტო განაკვეთი კულტურის სექტორში

შემოქმედებითი პროდუქტებითა და მომსახურებით სარგებლობის სტიმულირების ერთ-ერთ მექანიზმს საგადასახადო შეღავათების საშუალებით ფასის შემცირება წარმოადგენს. ასეთ შემთხვევებში დამატებითი ღირებულების გადასახადი (დღგ) მნიშვნელოვანი ცვლადის ფუნქციას ასრულებს. ევროკავშირის სხვადასხვა ქვეყანაში მთავრობები დღგ-სთან დაკავშირებით სექტორისთვის სპეციფიკურ ფისკალურ პოლიტიკას ავითარებენ (ზოგჯერ დღგ მთლიანად უქმდება, მაგალითად, დიდ ბრიტანეთში, ფინეთში, ლატვიასა და ირლანდიაში წიგნებზე ნულოვანი განაკვეთითა დაწესებული) (ოსტაპენკო, 2021). ზოგიერთ ქვეყანაში დღგ-სთან დაკავშირებული ფისკალური სტიმულირების მექანიზმები მხოლოდ სახელმწიფო დაწესებულებებისთვის და/ან სპეციალურად ავტორიზებული ინსტიტუტებისთვის მოქმედებს. არაერთ შემთხვევაში შეღავათები არაკომერციულ ორგანიზაციებზეც ვრცელდება.

1990-იან წლებში შვედეთში წიგნების შემთხვევაში დღგ-ს სტანდარტული 25%-იანი განაკვეთი მოქმედებდა [...]. გამომცემლებმა გამოთქვეს მოსაზრება, რომ წიგნების მაღალი ფასები ფინანსურ ბრუნვასა და მოგების მარჯას ამცირებდა და შესაბამისად, ინდუსტრიაში დღგ-ს შემცირება მოითხოვეს. პერიფერიულ რეგიონებში მდებარე წიგნის პატარა მაღაზიები განსაკუთრებით ზარალდებოდა, სახელმწიფოს კი მათთვის სუბსიდიების გაცემა უწევდა (2002 წელს 10 მილიონი შვედური კრონა გაიცა სუბსიდიის სახით). შვედეთში წიგნებზე დაწესებული დღგ-ს შემცირება მიზნად ფასების დაწევასა და გაყიდვების გაზრდას, კითხვის პოპულარიზაციას, წიგნების ხარისხის ამაღლებასა და შინაარსის გამრავალფეროვნებას ისახავდა.

2002 წელს მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება წიგნებზე დაწესებული დღგ-ს 6%-მდე შემცირების თაობაზე. დღგ-ს შემცირებას მაშინვე მოჰყვა წიგნების ფასის შემცირება და შემდეგი ერთი წლის განმავლობაში გაყიდვები 16%-ით გაიზარდა. [...] დღგ-ს შემცირებამ დარგობრივი სუბსიდიის ტოლფასი შედეგი გამოიღო, რაც ერთ-ერთი კვლევის თანახმად მთავრობას დაახლოებით 600 მილიონი შვედური კრონის ღირებულების დაკარგულ გადასახადებად დაუჯდა (Ahlmark, 2003). გაზრდილმა ბრუნვამ, როგორც ჩანს, პერიფერიულ რეგიონებში მოქმედი წიგნის მაღაზიების სუბსიდირების აუცილებლობა აღმოფხვრა და შესაბამისად, ამგვარი სუბსიდიები გაუქმდა. ანალოგიურად, უფრო დიდმა ბრუნვამ ბაზარზე ხარისხსა და ექსკლუზიური შინაარსის წიგნების რამდენიმე სპეციალიზებული მცირე ზომის გამომცემლობა გააჩინა (Čopić, et al., 2011).

შემოქმედებითი კლასტერების მდგრადობა, როგორც წესი, შემოსავლის ისეთ სხვადასხვა წყაროზეა დამოკიდებული, როგორებიცაა სახელმწიფო დაფინანსება, კერძო შემოწირულობები და საკუთარი შემოსავალი. ამ უკანასკნელის უზრუნველყოფა მაშინაა შესაძლებელი, თუ საწარმო კლიენტებს შემოქმედებით პროდუქტებსა და მომსახურებას სთავაზობს. ამრიგად, შემოქმედებითი პროდუქტებისა და მომსახურებისთვის დანესებული საგადასახადო შეღავათები პოტენციურ მომხმარებლებს წახალისებს, რომ შემოქმედებითი პროდუქტები და მომსახურება შეიძინონ. ეს ასევე გამოიწვევს შემოქმედებითი კლასტერების ინდუსტრიის შემოსავლების გაზრდას.

საერთაშორისო შედარებითი ანალიზისა და ეკონომიკური დასაბუთების საფუძველზე რეკომენდებულია საქართველოს საგადასახადო კოდექსში შემდეგი ცვლილებების შეტანა: საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 170-ე მუხლის პირველ ნაწილში შეტანილ დღგ-სგან გამოქვითვის უფლების გარეშე გათავისუფლებული ოპერაციების ჩამონათვალს უნდა დაემატოს კულტურის ღონისძიებები¹³ და შემოქმედებითი შინაარსის პროდუქტის ავტორებთან დადებული ხელშეკრულებები.

გარდა ამისა, საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 180-ე მუხლი შეიძლება შეიცვალოს და მოიცავდეს შემდეგს: სპეციალური კვალიფიკაციის მქონე ორგანიზაციებს საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 10-ე მუხლის ფარგლებში შეძენილი პროდუქტების/მომსახურების შემთხვევაში უნდა შეეძლოს მათთვის გადახდილი დღგ-ს გამოქვითვა ან უკან დაბრუნება, რაც საგადასახადო ანგარიშ-ფაქტურის ან უკუდაბეგვრის შემთხვევაში, დღგ-ს გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტის საფუძველზე უნდა მოხდეს (იქვე).

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სააგენტოს მონაცემების თანახმად 2019 და 2020 წლებში ხელოვნების, გართობისა და დასვენების სექტორის წილი მშპ-ში 3% და 3,5%-ს შეადგენდა. ამ ოპერაციების ტიპოლოგიას თუ გავითვალისწინებთ, ხელოვნების სექტორზე წილის 1% და 1,5%-ს მოდის, რაც დაახლოებით 50 მილიონი ლარია. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დღგ-ს გადამხდელი სუბიექტების უმრავლესობა (99%) მსხვილი საწარმოებია, ხელოვნებისა და კულტურის სფეროში მომუშავე ორგანიზაციები კი, დღგ-ს გადამხდელად შეიძლება არც დარეგისტრირდნენ. შესაბამისად, კულტურის სექტორში მოღვაწე ორგანიზაციების დღგ-სგან გათავისუფლებას სახელმწიფო ბიუჯეტზე მკვეთრი ეფექტი არ ექნება. პირიქით, შემოქმედებით პროდუქტებსა და მომსახურებაზე ფასების შემცირება, შემდგომში დასაქმების დონის, შემოსავლებისა და საბოლოოდ, სახელმწიფო ბიუჯეტის სამშენებლო და მოგების გადასახადების ხარჯზე, ბიუჯეტის ზრდას გამოიწვევს.

3

სოციალური მეწარმეობა

შემოქმედებითი სოციალური საწარმოები ხელს უწყობენ შემოქმედებითი თვითგამოხატვას და თემის წევრების ეკონომიკურ მდგრადობას. გარდა ამისა, თუ სოციალურ საწარმოს მუდმივი სივრცე გააჩნია, ის ურბანული/სოფლის ზონის განვითარების ცენტრდაც შეიძლება იქცეს და ხელი შეუწყოს ადგილის პოპულარობას.

შინაარსის თვალსაზრისით შემოქმედებითი სოციალური მეწარმეობის საქმიანობის ფარგლები უსაზღვროა, თუმცა, ყველა შემოქმედებითი სოციალური სამეწარმეო ინიციატივის საერთო თვისებაა ის, რომ [1] ისინი, უპირველეს ყოვლისა, ისეთ სოციალურ მისიას ემსახურებიან, რომელსაც საწარმოს ყველა წევრი იზიარებს და საზოგადოებისთვის სასარგებლოა; და რომ [2] ხდება მოგების სხვადასხვა საქმიანობაში რეინვესტირება, რაც ისევ და ისევ თემის მისიას ემსახურება.

¹³ ღონისძიებების კლასიფიცირება უნდა მოხდეს კულტურის პოლიტიკაზე პასუხისმგებელი უწყების მიერ, სექტორის სიდრმისეული კვლევის შედეგად.

საქართველოში ეროვნულ დონეზე არ არსებობს კონკრეტული საკანონმდებლო ზომები და ფისკალური პოლიტიკა, რომელიც შემოქმედებითი სოციალური სამეწარმეო პროექტების წამოწყების, განვითარებისა და შენარჩუნების მხარდაჭერასა და შესაბამისი სამართლებრივი სტატუსის უზრუნველყოფას მოახდენდა. თუმცა, შემდეგი ორგანიზაციების მიერ გამოყენებული ბიზნესმოდელები მათ შემოქმედებითი სოციალური საწარმოების კლასიფიკაციაში ახვედრებს: მაგალითად, სოციალური საწარმო „ბაბალე“, რომელიც 2015 წელს ააიპ „რეალური ცვლილებებისთვის“ მიერ დაარსდა. ორგანიზაცია ორ სივრცეს აერთიანებს. ერთში შემოქმედებითი სახელოსნოა, სადაც სპეციალური საჭიროების მქონე ახალგაზრდები განათლებას იღებენ, მეორეში კი, საგამოფენო ოთახი, სადაც სხვადასხვა ნივთი იყიდება (ხის ზარდახშები, საკანცელარიო ნივთები, ჩანთები, აქსესუარები, პრაქტიკული გამოყენებისა და დეკორატიული ფიგურები) (სოციალური მეწარმეობის განვითარების პროგრამა). „ხელოვნების სახლი არაბული“ კიდევ ერთი სოციალური საწარმოა, რომელიც ხევსურეთის რეგიონის პოპულარიზაციას ემსახურება. ამ მიზნის მისაღწევად, სოფელ კორმაში სოციალური სახელოსნო შეიქმნა. ის, ერთი მხრივ, ინარჩუნებს ტრადიციებს და მათ მომავალ თაობებს გადასცემს, მეორე მხრივ კი, კულტურულ მემკვიდრეობას, როგორც თანამედროვე ბიზნეს ინსტრუმენტს, ისე იყენებს და ამგვარად დასაქმებასა და მთებიდან ბარში მიგრაციულ პროცესზე ახდენს გავლენას. ამჟამად სოციალური საწარმოს ბენეფიციარებს ადგილობრივი მოსახლეები, ძირითადად ქალები და ხევსურეთიდან გადმოსახლებული ადამიანები წარმოადგენენ. საწარმოში დასაქმებულია შვიდი ადგილობრივი მოსახლე, რომელთაც არ აქვთ წვდომა ალტერნატიულ სამუშაოზე. ორგანიზაცია ბარისახოს თემის მოსწავლეებს სპეციალურად მათთვის შემუშავებულ კურსებსა და სოციალურ აქტივობებში მონაწილეობის მიღებას სთავაზობს (იქვე). შემოქმედებითი სოციალური მეწარმეობის კიდევ ერთი მაგალითი: ქართული ტრადიციული რეწვის სახეობის - თიხისა და კერამიკის შენარჩუნებისა და პოპულარიზაციის მიზნით, 2018 წელს პროფესიონალთა ჯგუფმა შექმნა სოციალური საწარმო Potteria, რომელიც კანონთან კონფლიქტში მყოფ ქალებს კერამიკის წარმოებაში ასაქმებს. ეს ორმაგად მნიშვნელოვანი საქმეა, რადგან დასაქმების გარდა, არტთერაპიასაც მოიცავს და საზოგადოებაში ქალების რეინტეგრაციასაც უწყობს ხელს (იქვე).

საქართველოს სოციალურ საწარმოთა ალიანსის - სოციალური საწარმოების ეკოსისტემის მდგრადი განვითარების სამსახურში მდგომი ორგანიზაციის მონაცემთა ბაზის მეშვეობით კიდევ ბევრი სხვა მაგალითის მოძიებაა შესაძლებელი. სიაში ჩამოთვლილი საწარმოების 30%-ზე მეტი დიზაინერულ პროდუქტებს აწარმოებს. შესაბამისად, ისინი შემოქმედებით სოციალურ საწარმოებადაც შეიძლება კლასიფიცირდნენ. ალიანსის გარდა, 2019 წელს, საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრმა გამოსცა სოციალური მეწარმეობის სახელმძღვანელო. დოკუმენტი განიხილავს სოციალური მეწარმეობის მიმდინარე საერთაშორისო საკითხებს და სოციალური სამეწარმეო პროექტების პოტენციურ ინიციატორებს პრაქტიკულ რეკომენდაციებსაც სთავაზობს.

მიუხედავად მსოფლიო და ადგილობრივ დონეებზე მიღწეული წარმატებისა და სოციალურ სამეწარმეო პრაქტიკაზე ფოკუსისა, საქართველოში არ არსებობს ფისკალური პოლიტიკა და/ან მოქნილი საკანონმდებლო ზომები, რომლებიც ექსკლუზიურად სოციალური საწარმოების განვითარებას შეუწყობდნენ ხელს. საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრმა ჯერ კიდევ 2015 წელს დაიწყო ხელსაყრელი სამართლებრივი გარემოს შექმნის ლობირება, თუმცა პროცესი დეპუტატების მხრიდან ინტერესის ნაკლებობის გამო შეფერხდა. მოგვიანებით, ის 2018 წელს კვლავ განახლდა და კანონპროექტი საქართველოს პარლამენტს წარედგინა. კანონპროექტის მთავარი მიზანი სოციალური მეწარმეობის ინსტიტუციონალიზაცია და მისთვის სამართლებრივი სტატუსის შექმნა იყო. უნდა აღინიშნოს, რომ კანონპროექტი შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანიებს, კოოპერატივებსა და კორპორაციებს სოციალურ საწარმოებად დარეგისტრირების უფლებას აძლევდა, თუმცა, ის არ ითვალისწინებდა სოციალური მეწარმეობისკენ მიმართული რაიმე კონკრეტული საგადასახადო შეღავათების შემოღებას (საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი, 2018).

4 ქრედიტინგ

ქრედიტინგს ეკონომიკურ განვითარებაზე ისეთივე გავლენა ექნება, როგორც თავის დროზე მობილური ტელეფონების [...] გაჩენას.

(Rau, 2020)

„ცოდნის კაფე“ www.codnebi.ge (გვ. 22) არა მხოლოდ ვებგვერდი, არამედ შემოწირულებებზე დაფუძნებული ქრედიტინგის პლატფორმაცაა, რომელიც უკვე მრავალი წელია ფუნქციონირებს. კარგად სტრუქტურირებული საზოგადოებრივი კამპანიის საშუალებით, პროექტმა ახალი მრავალფუნქციური ცენტრისთვის მიწის შესაძენად 79,000.00 ლარზე მეტის მოზიდვა შეძლო, შემოწირველთა რაოდენობამ კი 1,500 ადამიანს გადააჭარბა. ახლა მენეჯერები ცენტრის მშენებლობისა და მისი მოწყობისთვის დამატებითი სახსრების მოზიდვას ცდილობენ.

„ცოდნის კაფეს“ მაგალითი გვიჩვენებს, რომ ქრედიტინგი შემოქმედებითი სამეწარმეო პროექტებისთვის და, მათ შორის, კულტურაზე დაფუძნებული შემოქმედებითი ინიციატივებისთვის, დაფინანსების შესაგროვებლად ერთ-ერთ ყველაზე ეფექტურ ინსტრუმენტად შეიძლება ჩაითვალოს.

ქრედიტინგი დღეს მსოფლიოში ერთ-ერთ ყველაზე სწრაფად მზარდ დაფინანსების პრაქტიკად ითვლება. „2021 წელს, ქრედიტინგის მსოფლიო ბაზარზე აკუმულირებული თანხა 12,27 მილიარდ აშშ დოლარს ითვლიდა. პროგნოზის თანახმად ის 2027 წლისთვის უნდა გაორმაგდეს და 11%-იანი წლიური ზრდის ტემპით განისაზღვროს (CAGR)“ (statista, 2021).

საქართველოში, ერთი მხრივ, ფილანთროპიის ჯერ კიდევ აუთვისებელი პრაქტიკა და, მეორე მხრივ, დაფინანსების მოზიდვის სპეციფიკის და შესაბამისი პლატფორმების ოპერირების შეზღუდული ცოდნა, ქრედიტინგს მაშინაც კი აფერხებს, თუ ის მხოლოდ შემოწირულებასა და წახალისებაზე დაფუძნებულ სქემებს გულისხმობს. დამატებითი გამოწვევები წილობრივ და სესხზე დაფუძნებულ ქრედიტინგს უკავშირდება (Deloitte Consulting LLP, 2021).

Deloitte Consulting LLP-ის მიერ ჩატარებული კვლევა – „ქრედიტინგით კაპიტალის მოზიდვის რეგულაციები - საუკეთესო საერთაშორისო მაგალითები და ინოვაციური რეფორმა“, ქრედიტინგის სქემების შემდეგ კლასიფიკაციას გვთავაზობს:

ქრედიტინგის გზით შემოწირულების მოძიება ისეთი ფილანთროპიული და/ან კვლევითი პროექტების დაფინანსებას გულისხმობს, სადაც შემწირველები პროექტის ინიციატორებისგან რაიმე ტიპის ფულად უკუგებას არ ელიან. ამგვარი პროექტების შემწირველებს ეკონომიკური ინტერესი არ ამოძრავებთ და მათი გადანაწილება ძირითადად სოციალურ პასუხისმგებლობას ეფუძნება. სექსტონი და ვანგი (Saxton and Wang, 2014) ამტკიცებენ, რომ ამ ტიპის პლატფორმებს შორის ყველაზე პოპულარული ჯანმრთელობის საკითხებთან დაკავშირებული ვებგვერდებია. მათი ცნობით, პროექტების უმეტესობა, რომლებიც დასახული თანხის შეგროვებას ახერხებენ, დონორებისგან ფულს ინფორმაციის განთავსების საწყის ეტაპზე იღებენ. შემოწირულებების საშუალებით ფულის შეგროვებამ სოციალური მიზნებით დაფინანსების მოძიება ისეთი პლატფორმების გამოყენებით დააჩქარა, რომლებიც მონაცემთა ინტეგრირებულ შეგროვებას, სწრაფ ტრანზაქციებსა და კარგად გამართულ კომუნიკაციის სტრატეგიებს იყენებენ (Zhao and Shneor 2020).

სესხზე დაფუძნებული ქრაუდფანდინგი ასევე კოლეგების მიერ ერთმანეთისთვის სესხის მიცემის სახელითაა ცნობილი. ამგვარ ოპერაციას ინვესტორები ფიზიკური პირებისთვის, მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის იმ დათქმით ახორციელებენ, რომ მათ არა მარტო თავისი ფული, არამედ დამატებით, წინასწარ შეთანხმებული პროცენტიც დაუბრუნდებათ. ჩვეულებრივ, ამგვარი გარიგება სესხის თაობაზე ხელშეკრულების დადებას, ან მხარეებს შორის სესხის სანაცვლოდ გამოყოფილ უზრუნველყოფას გულისხმობს.

წილობრივი ქრაუდფანდინგის დროს პროექტის მფლობელები თავისი ბიზნესის წილს ინვესტიციის სანაცვლოდ რამდენიმე ინვესტორზე ყიდიან (Deloitte Consulting LLP, 2021).

საქართველოში ბოლო ორი სექტის (სესხზე დაფუძნებული და წილობრივი ქრაუდფანდინგი) დანერგვა საკანონმდებლო ბაზის ცვლილებას საჭიროებს. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სსიპ „საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტომ“ უცხოელ პარტნიორებთან თანამშრომლობით შეიმუშავა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ საქართველოს კანონის ცვლილების პროექტი. პროექტი ითვალისწინებს სასესხო და წილობრივი ქრაუდფანდინგის მექანიზმის შემოღებას. ამჟამად, ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ საქართველოს კანონში ცვლილებების განხორციელებასთან დაკავშირებით, მიმდინარეობს განხილვები დაინტერესებულ მხარეებსა და საერთაშორისო პარტნიორებთან.

ამ ეტაპზე ხალხს საქართველოში მხოლოდ შემოწირულებებსა და წახალისებაზე დაფუძნებული ქრაუდფანდინგის გამოყენება შეუძლია, რაც მსოფლიო ბაზარზე ქრაუდფანდინგის 2%-ს შეადგენს მაშინ, როცა წილობრივი ქრაუდფანდინგის წილი 5%-ს, სესხზე დაფუძნებული ქრაუდფანდინგის წილი კი, 93%-ს უტოლდება (Deloitte Consulting LLP, 2021).

4. შემოქმედებითი კლასტერების საერთაშორისო მაგალითები

წინამდებარე თავი განიხილავს შემოქმედებითი კლასტერების საერთაშორისო პროექტების დანყების, განვითარებისა და მენეჯმენტის სამ მაგალითს. სამივე მათგანის შემთხვევაში სასიცოცხლო მნიშვნელობა მუნიციპალური მთავრობების და/ან შუამავალი, სახელმწიფოს მხრიდან მხარდაჭერილი სააგენტოების ჩართულობას ენიჭებოდა. პროექტის „რივოლის ქუჩა #59“ შემთხვევაში მისი მდგრადობის გარანტი მერის მონაწილეობა, Bricolage Plantage-ის შემთხვევაში კი შუამავალი სააგენტო - ZZZ - იყო. De Pastorie ის თვალსაჩინო მაგალითია, როდესაც მუნიციპალიტეტი უარს ამბობს მყისიერი ეკონომიკური სარგებლის მიღებაზე, ადგილობრივი თემის მოთხოვნების სასარგებლოდ.

– რივოლის ქუჩა #59 – პარიზი, საფრანგეთი

1999 წლის 1 ნოემბერს, კგბ-მ (კალექსი, გასპარი და ბრუნო / Kalex, Gaspard, Bruno) პარიზში, რივოლის ქუჩის #59-ში მდებარე ჩარაზული კარის გაღება შეძლო. შენობა ბანკის Crédit Lyonnais-ის და საფრანგეთის სახელმწიფოს მიერ 15 წლის განმავლობაში იყო მიტოვებული. შენობის მკვდარი მტრედების, შპრიცების, ნანგრევებისა და სხვა ნაგვისგან დასუფთავებაში რამდენიმე ათეულმა ხელოვანმა მიიღო მონაწილეობა. პროექტს სამი ამოცანა ჰქონდა დასახული: [1] გამოუყენებელი ცარიელი სივრცის გაცოცხლება; [2] ხელოვანთათვის შემოქმედებითი სამუშაო, საცხოვრებელი და საგამოფენო სივრცის შექმნა და [3] კულტურული ალტერნატივის მართებულობის დამტკიცება.

[...] შენობა საზოგადოებისთვის ყოველდღიურად 13:30-დან 19:30-მდე იხსნებოდა. საფრანგეთის სახელმწიფომ ხელოვანების წინააღმდეგ სასამართლოში საჩივარი შეიტანა, რის შემდეგაც, 2000 წლის 4 თებერვალს, მათი გამოსახლება დაიგეგმა, მაგრამ ჯგუფის ადვოკატის, ფლორენს დიფრის მონდომების წყალობით, გამოსახლება ექვსი თვით გადაიდო. პრესა ძალიან დაინტერესდა “squat”-ის ფენომენით, რომელიც squat-ისა და art-ის შერწყმით იქნა მიღებული (squatting - შენობის უკანონოდ დაკავება, art - ხელოვნება). [...]. მთავრობა ამ საკითხს რამდენიმე წლის განმავლობაში აღარ დაბურუნებია, თუმცა რივოლის ქუჩაზე მდებარე შენობის მდგომარეობა, რეზიდენტთა გამოსახლების მოლოდინის გამო, გაურკვეველი რჩებოდა.

ყველაზე მნიშვნელოვანი ამ ამბავში პარიზის ყოფილ მერთან, ბერტრან დელანოესთან მიღწეული პოლიტიკური ალიანსი იყო. დელანოემ, რომელიც შენობას საარჩევნო კამპანიის დროს ეწვია და ინიციატივა მოიწონა, პირობა დადო, რომ მერად არჩევის შემთხვევაში, მას იურიდიულად დააკანონებდა, რათა ხელოვანებს გამოსახლების შიშის გარეშე ემუშავათ. და ბატონმა მერმა პირობა შეასრულა!

დღეს შენობა, რომელიც „რივოლის ქუჩა #59“ სახელითაა ცნობილი, 30 ხელოვანის სტუდიის კარს საზოგადოებისთვის კვირაში 6 დღე 13:00-დან 20:00 საათამდე აღებს. ის ყოველწლიურად ათიათასობით დამთვალიერებელს მასპინძლობს. ზოგჯერ იქ გამართულ გამოფენებს, კონცერტებსა და სტუდიის ვიზიტებს კვირაში 4,000-მდე ადამიანიც კი სტუმრობს. „რივოლის ქუჩა #59“ პარიზში მდებარე თანამედროვე ხელოვნების სამ ყველაზე პოპულარულ და საფრანგეთის ათ ყველაზე მონახულებად ადგილებს შორისაა [...] (რივოლის ქუჩა #59).

– Bricolage Plantage –*ბრემენი, გერმანია*

Plantage 9 e.V. ყოფილ კომერციულ ტერიტორიაზე მდებარეობს, რომელსაც ერთ-ერთი კომპანია წარსულში ხანძარსაწინააღმდეგოდ იყენებდა. შენობა ქალაქ ბრემენმა სამეზობლოს განვითარებისთვის ჩაფიქრებული პროექტის - საჯარო ქუჩის მოწყობისთვის იყიდა, თუმცა პროექტი ვერ განხორციელდა, რის გამოც სივრცე თითქმის ერთი წლის განმავლობაში ცარიელი იყო და, მიუხედავად რამდენიმე შესაძლებლობისა, მისი რეგულარული გაქირავებაც ვერ მოხერხდა. 2010 წლის დასაწყისში ის ZZZ-მა აღმოაჩინა და მისი გამოყენების პირველადი გეგმაც შეიმუშავა, პირველი დაინტერესებული მომხმარებლები მოიწვია და ტერიტორიაზე ექსკურსიების ჩატარება დაიწყო. მუნიციპალიტეტი, რომელიც შენობის მესაკუთრეს წარმოადგენდა, სივრცით დროებითი სარგებლობის პრაქტიკის მიმართ საკმარისად გახსნილი აღმოჩნდა. თუმცა მას თითოეულ ოთახზე ცალ-ცალკე ხელშეკრულების გაფორმების რესურსი არ აღმოაჩნდა. შესაბამისად, შენობა ZZZ-მა იქირავა, რომელმაც შემდეგ მომხმარებლებთან 20 დამოუკიდებელი ხელშეკრულება დადო. დროებითი სარგებლობის ხელშეკრულება ერთ წელს მოიცავდა, რაც იმას ნიშნავდა, რომ ამ დროის განმავლობაში „მდგმურებსა“ და ZZZ-ს შენობის დამოუკიდებლად მართვის გეგმა ერთად უნდა მოეფიქრებინათ. სწორედ ამ მიზნით მათ ასოციაცია Plantage 9 e.V. შექმნეს. საბოლოოდ მუნიციპალიტეტმა აღნიშნული შენობა ასოციაციას გადასცა (Osipiuk & Madajczyk, 2017).

– De Pastorie –*გენტი, ბელგია*

ჰელიგ ჰარტპლინი, ეკლესიის მახლობლად მდებარე მღვდლის ყოფილი სახლი და ბაღი, დიდი ხნის განმავლობაში საჭმლის დამრიგებელი საქველმოქმედო ორგანიზაციის მიერ საწყობად გამოიყენებოდა. თუმცა, მოქალაქეთა ინიციატივის - De Pastorie-ს ფარგლებში, ამ ადგილმა ახალი სიცოცხლე შეიძინა.

შენობა მუნიციპალიტეტის საკუთრებაა, რომელიც თავდაპირველი გეგმის მიხედვით უნდა პრივატიზებულიყო, თუმცა სამოქალაქო საზოგადოებამ მუნიციპალიტეტს სოციალური პროექტის წინადადება წარუდგინა და მეტიც, შენობის სათანადო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოსაყვანად ფინანსური დახმარებაც მოსთხოვა (და მიიღო კიდევ) (Jégou, Bonneau, Tytgadt, Tabaku, & Descheemaeker, 2016, გვ. 65).

5. დასკვნა და რეკომენდაციები

ერთი მხრივ, პროექტის მიმდინარეობისას ჩატარებულმა მოკვლევამ აჩვენა, რომ, შემოქმედებითი პროფესიონალებს კლასტერებთან დაკავშირებული პროექტების განხორციელებისთვის სხვადასხვა რესურსი და მათ შორის, ფიზიკური სივრცე ესაჭიროებათ. მეორე მხრივ, ქვეყნის მასშტაბით არსებობს როგორც სახელმწიფო/მუნიციპალური, ისე კერძო საკუთრებაში მყოფი დიდი რაოდენობით ინფრასტრუქტურა, რომელიც უყურადღებოდაა დატოვებული და ფუნქციონირებს უფრო სანარმოო ტერიტორიებს წარმოადგენს ან ცარიელი სივრცეების სხვა ტიპებს მიეკუთვნება. სახელმწიფო/მუნიციპალური, სამოქალაქო და კერძო სექტორის ფინანსური, მატერიალური და ინტელექტუალური რესურსების სათანადო მობილიზებამ შეიძლება მიწოდებასა და მოთხოვნას შორის წონასწორობის მიღწევას შეუწყოს ხელი.

საქართველოში არსებული შემოქმედებითი კლასტერების პროექტების შესახებ ინფორმაციის შეგროვებისას ცხადი გახდა, რომ მათ უმეტესობას აქვს როგორც თვითკმარობის, ისე სხვადასხვა სფეროზე სასარგებლო გავლენის მოხდენის შესაძლებლობა, მაგალითად, როგორც შეიძლება იყოს ადგილობრივი მოსახლეობის აქტიურ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ჩართვა, სოციალური აქტუალური თემებთან დაკავშირებით მათი ცნობიერებისა თუ უნარების გაუმჯობესება. მეტიც, მაგალითად, „ცოდნის კაფე“, რეგიონში მდებარე შემოქმედებითი სივრცე, ბენეფიციარებისთვის (წნორის მცხოვრებლებისთვის) საგანმანათლებლო ინიციატივების შექმნაში დიდ ინვესტიციას დებს. იმავდროულად, „თანამედროვე ხელოვნების ცენტრი - თბილისი“ (CCA-T) იმგვარი ინტერდისციპლინური პლატფორმის შექმნას ცდილობს, რომელიც ყველა სახის შემოქმედებითი სფეროს პროფესიონალს გააერთიანებს და ამით ცოდნის გაცვლას შეუწყობს ხელს. თავად CCA-T, დიდი მასშტაბის მქონე მომავალი შემოქმედებითი ჰაბის - „თეცის“ სივრცეში განთავსებული ქვეპროექტია. ამავე რაიონში მდებარეობს „ფაბრიკა თბილისი“, რომელიც მოიჭარე ორგანიზაციებისა და პროგრამების ფართო სპექტრს აერთიანებს და საქართველოში არსებული კომერციული შემოქმედებითი კლასტერის წარმატებულ მაგალითს წარმოადგენს. მდინარის მეორე მხარეს მდებარე Propaganda.network სახელოსნოებსა და ხელოვანთა სტუდიებს უწევს ადმინისტრირებას და მათს საერთაშორისო თანამშრომლობას უწყობს ხელს. რუსთაველი მოქმედი კლუბი და თეატრი ბრავო კომერციული შემოქმედებითი კლასტერის კიდევ ერთი წარმატებული შემთხვევაა, რომელიც განუხრელად ადგას ინსტიტუციური განვითარების გზას (ტრენინგ კურსების სპექტრის გასაფართოებლად და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის გასავითარებლად მუდმივად ახდენს მოგების რეინვესტირებას და ა. შ.).

ზემოთ ნახსენები პროექტების პარალელურად არსებობს კიდევ რამდენიმე პროექტი, რომელიც დროებით შეჩერებულია ან განვითარების ფაზაში იმყოფება. მაგალითად, „ალტერნატიული კულტურული ცენტრი #12“ - საქართველოს კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს ახალი, ეროვნული მასშტაბის ინიციატივაა, რომლის მიზანსაც შემოქმედებითი სფეროს პროფესიონალების საჭიროებების შესაბამისი სხვადასხვა პროგრამის განვითარება წარმოადგენს. აქვე უნდა ვახსენოთ პროექტი „კუბი კონტექსტში“ - ქალაქის მიერ მხარდაჭერილი სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენელთა ინიციატივა, რომელიც მუნიციპალური დახმარების ექსკლუზიურ მაგალითს წარმოადგენს. ამ პროექტის ფარგლებში ქალაქ თბილისმა ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციაში ინვესტიცია ჩადო და მისი მართვის ორწლიანი უფლება საზოგადოებრივ ორგანიზაციას გადასცა. და ბოლოს, არანაკლებ მნიშვნელოვანია ის სამი მასშტაბური პროექტი - „რადიო ქალაქი“, „თეც“ და „უდაბნო“ - რომლებსაც „აჭარა ჯგუფი“ ახორციელებს. სამივე პროექტს განსხვავებული მიზანი აქვს, თუმცა ყველა მათგანი საქართველოს ურბანული სივრცეებისა ან სოფლის რეგენერაციის ხელშეწყობას, ადგილობრივების დასაქმებასა და ახალი შემოქმედებითი ადგილების შექმნას გულისხმობს.

თავად შემოქმედებითი კლასტერების ინიციატორები, შემდეგ პრობლემურ საკითხებს გამოყოფენ, რომელთა მოგვარებაც სამთავრობო ორგანიზაციების ჩართულობითა და პოლიტიკის კონკრეტული მიმართულებების

სახეცვლით არის შესაძლებელი: ქრუდფანდინგის კამპანიებთან დაკავშირებული გამოწვევები, პერსონალის სათანადო ანაზღაურებით უზრუნველყოფა, მნიშვნელოვანი პროგრამების ყოველწლიურად განხორციელების მხარდამჭერი სტრატეგიული პარტნიორების არარსებობა, კლასტერების შექმნის შესაძლებლობების ნაკლებობა, თვითგამომუშაებაზე დაფუძნებული შემოსავლის არარსებობა, საჯარო ხელმისაწვდომობისთვის შეზღუდული, განუვითარებელი ინფრასტრუქტურა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, ციფრულ გარემოსა და სივრცესთან ადაპტაციის გამოწვევები და ა.შ. გამოწვევებს შორის, ასევე, დასახელდა პანდემიაც, რომელიც დაუცველობისა და გაურკვევლობის გრძნობას ამძაფრებს.

ზემოთ ჩამოთვლილ საკითხებზე რეაგირებისა და ხელისშემშლელი ფაქტორების შემცირების მიზნით, შემუშავდა შემოქმედებითი კლასტერებზე ორიენტირებული გამჭოლი სტიმულაციის მექანიზმებიც.

უპირველეს ყოვლისა, ადგილზე დაფუძნებული შემოქმედებითი კლასტერების შექმნისთვის საკვანძო ელემენტის - ინფრასტრუქტურული რესურსების გამოვლენის, კლასიფიცირებისა და მობილიზებისთვის საჭირო საბაზისო ნაბიჯი ქალაქად და სოფლად ე.წ. **მეფინგის** ჩატარებაა. მაგალითად, იმის გათვალისწინებით, რომ მომავალი წლების განმავლობაში თბილისის მერია მუნიციპალური და სახელმწიფო საველე რესურსების ინვენტარიზაციასა და „ყოფილი საწარმოო ტერიტორიებისა და ინდუსტრიული განვითარების სტრატეგიის“ შემუშავებას აპირებს, საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკაზე დაყრდნობით, ე.წ. მეფინგის პროცესში, კვლევითი ინსტიტუტების ჩართვაა რეკომენდებული (R1).

საერთაშორისო და ადგილობრივი მაგალითები ცენტრალური მთავრობის/ მუნიციპალიტეტების მხრიდან ექსკლუზიური მხარდაჭერის არსებობის მნიშვნელობას მოწმობენ. თუმცა, მთელი რიგი ქვეყნების გამოცდილება შემოქმედებითი კლასტერების მუდმივი (პროგრამული) მხარდაჭერის სქემას ეფუძნება. როგორც წესი, ეს არა მხოლოდ კერძო და საჯარო სექტორებს, არამედ თავად სხვადასხვა სახელმწიფო/მუნიციპალურ უწყებებს შორის თანამშრომლობით ხდება. შესაბამისად, ძალიან მნიშვნელოვანია (R2-1) სხვადასხვა სახელმწიფო და მუნიციპალური უწყების მიერ ამ პროცესში მათი როლის განხილვა და **შემოქმედებითი კლასტერებზე ორიენტირებული პროგრამული მხარდაჭერის სქემების** განვითარება. შემოქმედებითი სივრცეების განვითარების გადანაცვების მიღებისას ქალაქებმა ინიციატივის სოციალური ღირებულება საკუთარი პროგრამების პოლიტიკური პრიორიტეტებისა და ეკონომიკური ღირებულების გათვალისწინებით უნდა შეაფასონ (Jégou, Bonneau, Tytgadt, Tabaku, & Descheemaeker, 2016). გასათვალისწინებელია ისიც, რომ შემოქმედებითი კლასტერების ინიციატორებს სივრცის გარდა მათი წარმატებულად მართვისთვის გარკვეული ცოდნაც სჭირდებათ. სწორედ ამის გამოა, რომ მაგალითად, შუამავალი კომპანია „ZZZ“ მოიჯარებს არა მხოლოდ საბაზისო დაფინანსებით, არამედ საინიციატივო ჯგუფების **უნარ-ჩვევების განვითარებითაც** ეხმარება (ბრემენის მაგალითი). ამიტომაც (R2-2), რეკომენდებულია, რომ სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული პროგრამები ისეთი პროექტების მხარდაჭერასაც ითვალისწინებდეს, რომლებიც შემოქმედებითი კლასტერების პოტენციური ადმინისტრატორების უნარ-ჩვევების განვითარებასაც გულისხმობს.

ამავდროულად (გამომდინარე იქიდან, რომ შემოქმედებითი კლასტერებზე ორიენტირებული პროგრამების შემუშავება მთელ რიგ კონსულტაციებსა და შესაბამის ბიუროკრატიულ ქმედებებს მოითხოვს), (R3) ეროვნულ და ადგილობრივ მთავრობებს შეუძლიათ მხარი **ჭკვიანი სისტემის (აპლიკაციის)** შექმნას დაუჭირონ, რითაც შემოქმედებითი პროფესიონალებს სახელმწიფო/მუნიციპალურ საკუთრებაში მყოფი ვაკანტური სივრცეების დროებით გამოყენების შესაძლებლობას მისცემენ.

ევროკავშირის სხვადასხვა ქალაქში მოქმედი **სამეზობლოს მენეჯერების** როლის გათვალისწინებით, ეს პრაქტიკა ეროვნულ დონეზე თანდათან უნდა დაინერგოს. მაგალითად, ამ თანამდებობის სრულ ინსტიტუციონალიზაციამდე (R4) კარგი იქნებოდა კონკრეტული საჯარო მოხელის საკონტაქტო ინფორმაციის გამოქვეყნება, რომელთანაც მოქალაქეები (ქალაქებსა და სოფლებში) პოტენციური შემოქმედებითი კლასტერების პროექტების განხილვას შეძლებდნენ.

„მეჩმეიქინგის“ ფარგლებში (R5) სხვადასხვა სექტორის ერთმანეთთან დასაკავშირებლად ყოველწლიური შეხვედრების ორგანიზება, ცენტრალური ხელისუფლების /მუნიციპალიტეტების მიერ, წაახალისებდა პარტნიორული ურთიერთობების ჩამოყალიბებას და შემოქმედებითი კლასტერების ეკოსისტემის გასაძლიერებლად ინდივიდუალურ საჭიროებებზე მორგებული მიდგომის განვითარებას შეუწყობდა ხელს.

კონკრეტულად შემოქმედებითი კლასტერებზე ორიენტირებული მხარდაჭერის მექანიზმების გარდა არსებობს ოთხი გამჭოლი მხარდაჭერის ინსტრუმენტი, რომლებმაც ქვეყანაში შემოქმედებითი კლასტერების განვითარებას შეიძლება ირიბად შეუწყოს ხელი. პირველი მათგანია ქრაუდფანდინგი. მიუხედავად იმისა, რომ დაფინანსების მოძიების ამ სქემის ორი (შემოწირულობასა და წახალისებაზე დაფუძნებული) მოდელი საქართველოში სამართლებრივად არ იზღუდება, **წილობრივ და სესხზე დაფუძნებული** მოდელები საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მიხედვით, დაუშვებელია. იმის გათვალისწინებით, რომ პროგნოზის მიხედვით, ქრაუდფანდინგი ალტერნატიული დაფინანსების მიღების ერთ-ერთ ყველაზე პოპულარულ საშუალებად იქცევა და რომ წილობრივი და სესხებზე დაფუძნებული ქრაუდფანდინგი ამ სქემის ყველაზე მნიშვნელოვან მოდელებს წარმოადგენს (R6-1), სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია გადანაცვტილების მიმღებთა და პოლიტიკოსთა ყურადღების გამახვილება კანონმდებლობის შესაბამისად ადაპტირების აუცილებლობასა და ინვესტორთათვის ხელსაყრელი სამართლებრივი გარემოს შექმნაზე. პარალელურად (R6-2), მნიშვნელოვანია, რომ კერძო კომპანიებმა - პოტენციურმა ინვესტორებმა (ბანკები, სამეწარმეო ფონდები, ე. წ. „ანგელოზი ინვესტორები“ და ა.შ.) **გაზარდონ შემოქმედებითი საწარმოებში ინვესტირებული კაპიტალის წილი** და შეიმუშაონ შემოქმედებითი სექტორებისთვის დამახასიათებელი კონკრეტული რისკების პროფილები (მაგალითად, წილობრივ და სესხზე დაფუძნებული ინვესტიციების დაბალანსებით) (Deloitte Consulting LLP, 2021).

ვინაიდან შემოქმედებითი კლასტერების უმეტესობა კულტურის პროგრამებსაც ახორციელებს, კორპორაციული და ინდივიდუალური (ე. წ. პროცენტული) ფილანთროპიის ეროვნულ დონეზე ხელშეწყობამ შეიძლება მათი შემდგომი მდგრადობა უზრუნველყოს. საერთაშორისო წარმატებული შემთხვევების გათვალისწინებით, ევროკავშირის ქვეყნების უმეტესობა კორპორაციული და ინდივიდუალური ფილანთროპიის მსურველებს ფისკალური სტიმულირების სხვადასხვა სქემას სთავაზობს. დოკუმენტის **(კულტურის ხელშეწყობი საკანონმდებლო მექანიზმები და მათი ეკონომიკური დასაბუთება)** მიხედვით, რეკომენდებულია (R7) სამოქალაქო და კერძო სექტორთან პარტნიორობით ისეთი საკანონმდებლო რეგულაციების მიღება, რომლებიც საქართველოს არსებულ საგადასახადო კოდექსში ცვლილებების შეტანასა და შესაბამისი სტიმულირების მექანიზმების შემოღებას გულისხმობს. ეს ცვლილებები განკუთვნილია კულტურის სფეროსა და მის ფარგლებს გარეთ სოციალური სარგებლის შემქმნელი ორგანიზაციებისთვის, რომლებიც კორპორაციულ და ინდივიდუალურ ფინანსურ შემოწირულებებს მიიღებენ.

რაც შეეხება სოციალურ შეღავათებს, არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ შემოქმედებითი კლასტერებს, განურჩევლად მათი კუთვნილი იურიდიული სტატუსისა (მაგალითად, ააიპ, შპს, კოოპერატივი, კორპორაცია და ა. შ.), სოციალური საწარმოს კვალიფიკაცია შეიძლება მიენიჭოთ. შესაბამისად, (R8) საქართველოს სოციალური მეწარმეობის შესახებ კანონის შემუშავების პროცესი არ უნდა შეწყდეს და დოკუმენტში სოციალური საწარმოების ფუნქციონირებისა და მხარდაჭერის კონკრეტული ფისკალური პოლიტიკა (შეღავათები) უნდა აისახოს.

იმის გათვალისწინებით, რომ ბევრი წარმატებული შემოქმედებითი კლასტერი საკუთარ მდგრადობას შემოქმედებითი პროდუქტებისა და მომსახურების გაყიდვიდან მიღებული შემოსავლის წყალობით უზრუნველყოფს (R9), შემოქმედებითი პროდუქტებსა და მომსახურებაზე დანესებული **დღგ-ის განაკვეთის ცვლილება** შეიძლება შემოქმედებითი კლასტერების ეკონომიკური გაძლიერების კატალიზატორი აღმოჩნდეს.

და ბოლოს, არანაკლებ მნიშვნელოვანია, რომ შემოქმედებითი კლასტერების განვითარების ინიციატორებმა (R10) ყურადღება საერთაშორისო მხარდაჭერის ისეთ სქემებსაც დაუთმონ, როგორებიცაა საქართველოში ევროკავშირის წარმომადგენლობისა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) პროგრამები. როგორც წესი, მსგავსი ორგანიზაციების მისიის ფარგლებში, არსებობს ისეთი საპროექტო წინადადებების წარდგენის შესაძლებლობა, რომლებიც ქალაქებსა და სოფლებში შემოქმედებითი სივრცეების განვითარებას ითვალისწინებს. ამ თვალსაზრისით, სახელმწიფო უწყებები საერთაშორისო დონორ ორგანიზაციებს შემოქმედებითი კლასტერების პროექტების ინიცირების, განხორციელებისა და მართვისთვის საჭირო რესურსების ყველაზე მოწვევადი მიმართულებით განაწილებაში უნდა დაეხმარონ.

ბიბლიოგრაფია

- 59 Rivoli (n.d.), *History and Life of the Place*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://www.59rivoli.org/history-life-of-the-place/>
- Čopić, V., Uzelac, A., Primorac, J., Jelinčić, D. A., Srakar, A., & Žuvela, A. (2011), *Encouraging Private Investment in the Cultural Sector*, Brussels: European Parliament.
- Culture & Creativity (n.d.), *Creative Hubs: Mission and Needs*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://www.culturepartnership.eu/en/article/kreativnie-habi-missiya-i-potrebnosti>
- Deloitte Consulting (2021), *Equity Crowdfunding Regulation – International Best Practice Overview Innovation Reform*.
- Fabrika Tbilisi (n.d.), *About us*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://fabrikatbilisi.com/about-us/>
- Forna, C. (2021), (N. Nadirashvili, Interviewer)
- გოგბერაშვილი, ე. (2016, 18 ივლისი), მთავრობა ინოვაციების სფეროში ე. წ. “ქრედიტინგის” სისტემას ქმნის, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://bm.ge/ka/article/mtavroba-inovaciebis-sferoshi-ew-quotqraudfandingsquot-sistemas-qmnis/4972>
- In Place of War: Creative and Social Entrepreneurial Programme* (n.d.), აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/annex-5.pdf>
- Jabua, M. (2021, October 8), *EU4Culture to Support Cultural Development in Five Georgian Cities*, From The European Union for Georgia: <https://eu4georgia.eu/eu4culture-to-support-cultural-development-in-five-georgian-cities-2/>
- Jaurovā, Z., Jenčíková, K., Inkei, P., Hentz, J., Jan, R. R., Mixová, M.,... Etmanowicz, A. (n.d.), *V4 – Creative Incubators: Guide to Places and Spaces of Creative Incubation in Central Europe*. www.valeur.sk
- Jégou, F. (2019, June 20), *Refill Match-Makers*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: Driving Change for Better Cities: <https://urbact.eu/refill-match-makers>
- Jégou, F., Bonneau, M., Tytgadt, E., Tabaku, A., & Descheemaeker, N. (2016), *Baseline Study: Refill: Reuse of Vacant Spaces as Driving Force for Innovation on Local Level*.
- MUA (2020), *Industrial Heritage Of Tbilisi*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: Architecture & Placemaking: https://mua.ge/en/blog/5?fbclid=IwAR09mh8GQsL8Bns05WslarET0Nzfpxo9Gi7d-4tUuP8n_5P9vPBZU2Uv_JY
- Nadirashvili, N. (2021), *Outcomes of Online Surveys*, Tbilisi.
- OmaStadi. (n.d.), *OmaStadi*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://omastadi.hel.fi/pages>
- Osiptuk, A., & Madajczyk, N. (2017, April), *Be Flexible: Create the Rules and Bend Them*, Refill Magazine, 3, 13-19.
- Ostapenko, N. (2021), *Legislative Mechanisms for Supporting Culture and Economic Justification*.
- Parliament of Georgia (1997, June 6), *Law of Georgia on Culture*, Tbilisi, Georgia: Legislative Herald of Georgia.
- Parliament of Georgia (2010, September 17), *Tax Code of Georgia*, Tbilisi, Georgia: Legislative Herald of Georgia.
- Pinto, K. (n.d.), *Everything You Need to Know About Coworking Spaces*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://www.chargespot.com/workspaces/coworking-spaces/>
- Project for Public Spaces (n.d.), *What is Placemaking?* აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://www.pps.org/article/what-is-placemaking>
- Propaganda (n.d.), *About Us*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://propaganda.network/about-us/>
- Rateniek, I. (2020, September), *Backstage: Creative Spaces*, (ნ. ნადირაშვილის მიერ ჩატარებული ინტერვიუ), აღებულია ვებგვერდიდან: <http://www.biennial.ge/en/project/creative-spaces-backstage/18>
- Rau, R. P. (2020), *Law, Trust, and the Development of Crowdfunding*, Cambridge: University of Cambridge.
- Revenue Office (n.d.), *Charity Organisations' Registry*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://old.rs.ge/4761>
- Rubenis, M. (n.d.), *“Free Riga”: Roadmap from “Please, Give us Space” to House Guardian Service for Owners of Vacant Property*.
- Sandell, T. (2017), *From Strategy to Action: Transition to a European-Style Public Funding System and the Creation of a Georgian National Culture Fund*.
- Social Entrepreneurship Development Programme (n.d.), *List of Social Enterprises*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <http://segeorgia.org/tinfo.php?ID=14&ln=en>

- statista (2021), *Market Size of Crowdfunding Worldwide in 2020 with a Forecast for 2027*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <https://www.statista.com/statistics/1078273/global-crowdfunding-market-size/>
- Steinheim, P. (2017), *SME Development and DCFTA in Georgia: Building Competitiveness of Georgian SMEs and Enabling them to Benefit from the DCFTA: Achievements in 2017*, Tbilisi: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.
- Taso Foundation (2014), *Draft Law of Georgia on Philanthropy, Charity and Social Partnership*.
- Taso Foundation, (2016), *18818 Kartulad*.
- Tbilisi City Hall (2019), Action Plan: Appendix #5.
- Tbilisi Architecture Biennial (n.d.), *Lado Lomitashvili*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: <http://archive.biennial.ge/lado-lomitashvili/>
- The Center for Strategic Research and Development of Georgia (2018), *The Draft Law of Georgia on Social Entrepreneurship*.
- Török, M., & Strečanský, B. (2017), *Percentage Designations Assessed: Redistribution and the Idea of the School of Philanthropy*.
- Trapp, R. (2015), *The Creative Social Enterprise: An Impact Investment*, აღებულია ვებგვერდიდან 2021 წლის ოქტომბერში: Supporting Creative America: <https://www.giarts.org/article/creative-social-enterprise-impact-investment>
- Varbanova, L., Nadirashvili, N. (2021), *Toolkit: How to Initiate, Manage and Develop Creative Spaces*.

- ახალციხის მუნიციპალიტეტი (2021), (ნ. ნადირაშვილის მიერ ჩატარებული ინტერვიუ)
ბაგალიშვილი ნ., 2020. [Facebook Massanger]
- Bergström, M, maija.bergstrom@forumvirium.fi, 2021. Nikoloz /UNESCO project from Tbilisi. [E-mail]
- დიდებულიძე მ., marididebuli@yahoo.com, 2020. Law on sponsorship. [E-mail]
- ჯაყელი თ., tjakeli@culture.gov.ge, 2021. საზბეა ნიკა. [E-mail]
- ქიტუაშვილი დ., devi@mua.ge, 2021. UNESCO. [E-mail]
- ლიპარტელიანი გ., g.liparteliani@yahoo.com, 2021. ნიკა UNESCO-დან. [E-mail]
- ლომძიძე ა., 2020. [Facebook Massanger]
- ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი (2021), (ნ. ნადირაშვილის მიერ ჩატარებული ინტერვიუ)
- Rissanen, O., outi.rissanen@hel.fi, 2021. Nikoloz /UNESCO project from Tbilisi. [E-mail]
- სამველიძე ნ., Nino.SAMVELIDZE@eeas.europa.eu, 2021. საზბეა ნიკოლოზ ნადირაშვილი / UNESCO. [E-mail]
- შერვაშიძე ნ., nino.shervashidze@collectivedv.com, 2021. UNESCO. [E-mail]
- სოსელია ლ., Isoselia@gmail.com, 2021. cca word. [E-mail]
- თელავის მუნიციპალიტეტი (n.d.), (ნ. ნადირაშვილის მიერ ჩატარებული ინტერვიუ)

დანართი 1: სამოქმედო გეგმა

მიზნები	შედეგი	ამოცანები	აქტივობები	ინდიკატორი	პასუხისმგებელი სააგენტო / პირი	პარტნიორი სააგენტო / პირი	პერიოდი	ბიუჯეტი	დაფინანსების წყარო
მიზანი 1: დაინტერესებულ პირთა ცნობიერების ამაღლება შემოქმედებითი კლასტერების სარგებლისა და შესაბამისი ხელშემწყობი მექანიზმების შესახებ.	საჯარო, კერძო და სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლები მონაწილეობენ პროცესში (იხ. აქტივობები)	ამოცანა 1.1. პოლიტიკურ გადაწყვეტილებაზე უფლებამოსილი პირები, კერძო და სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლები ფლობენ ინფორმაციას შემოქმედებითი კლასტერების ჯანსაღი ეკონომიკის სარგებლისა და შესაბამისი ხელშემწყობი მექანიზმების შესახებ	1.1.1. სამდღიანი ვორქშოფი „შემოქმედებითი კლასტერების ეკონომიკის განვითარება საქართველოში“ პროექტის ფარგლებში შემუშავებული შემდეგი დოკუმენტების მთავარი თეზისების წარდგენა და დისკუსია: პოლიტიკის დოკუმენტი, სამოქმედო გეგმა, დოკუმენტი: „კულტურის სექტორის საკანონმდებლო მექანიზმების მიმოხილვა და ეკონომიკური დასაბუთება“, გზამკვლევი	ვორქშოფში მონაწილეობა მიიღო 23-მა მონაწილემ განისაზღვრა სამოქმედო გეგმის შემუშავება-მიღებისათვის საჭირო სამომავლო ნაბიჯები	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო UNESCO ეროვნული ექსპერტი UNESCO საერთაშორისო ექსპერტი პროექტის ფინანსური ანალიტიკოსი	საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო სსიპ სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტო სსიპ საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტო საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში EU4Culture Programme ბრიტანეთის საბჭო სამხრეთ კავკასიასა და საქართველოში Multiverse Architecture, Architecture and Placemaking office (MUA) Adjara Group Holding ააიპ აქტივი კულტურისთვის ააიპ Cumalab ააიპ გორელ ფოტოგრაფთა კლუბი	მარტი 2022	17,200.00 ლარი	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო
			1.1.2. ცნობიერების ამაღლებაზე მიმართული ვორქშოფი ოზურგეთსა და ფოთში	მონაწილეობა მიიღო მინ. 30-მა პირმა	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო UNESCO ეროვნული ექსპერტი დევი ქიტუაშვილი, ტრენერი ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი ფოთის მუნიციპალიტეტი	ააიპ. და კომერციული ორგანიზაციები ფოთსა და ოზურგეთიდან	აპრილი - მაისი, 2022	10,221.00 ლარი	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო
			1.1.3. პროექტის შემაჯამებელი კონფერენცია ძირითადი თემა: შემოქმედებითი კლასტერების პრიორიტეტული ხელშემწყობი მექანიზმების პრეზენტაცია	ღონისძიებას დაესწრო მინ. 100 პირი	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო UNESCO ეროვნული ექსპერტი UNESCO საერთაშორისო ექსპერტი პროექტის ფინანსური ანალიტიკოსი საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო სსიპ სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტო სსიპ საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტო საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში EU4Culture Programme ბრიტანეთის საბჭო სამხრეთ კავკასიასა და საქართველოში MUA Adjara Group Holding	ივნისი, 2022	20,500.00 ლარი	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო
			1.1.4. მრგვალი მაგიდის შეხვედრა ბიზნესსექტორთან	საქართველოს ბიზნეს ომბუდსმენის აპარატის წარმომადგენლები და საქართველოს ბიზნეს ასოციაციის წევრები ინფორმირებულები არიან შემოქმედებითი კლასტერების განვითარებაზე მიმართული ხელშემწყობი ფინანსური მექანიზმების შესახებ	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო პროექტის ფინანსური ანალიტიკოსი	საქართველოს ბიზნეს ომბუდსმენის აპარატი საქართველოს ბიზნეს ასოციაცია EU-Georgia Business Council European Business Association	2022	N/A	N/A
		ამოცანა 1.2. გაზრდილია ფართო საზოგადოების ცნობიერება ეროვნულ დონეზე შემოქმედებითი კლასტერების ეკონომიკის შესაძლებლობებისა და მიმდინარე გამოწვევების შესახებ	1.2.1. ცნობიერების ამაღლებაზე მიმართული ვიდეოსიუჟეტების შექმნა და გავრცელება	მინ. 11 ვიდეოსიუჟეტისა და მოკლემეტრაჟიანი დოკუმენტური ფილმის გავრცელება (მინ. 2,000 ნახვა)	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო UNESCO		აპრილი - ივნისი 2022	18,272.00 ლარი	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო
			1.2.2. პროექტის ფარგლებში შექმნილი სტრატეგიული დოკუმენტებისა და საინფორმაციო სტატიების გავრცელება UNESCO-ს ვებგვერდზე და ადგილობრივ პრესაში	პროექტის ფარგლებში შემუშავებული მინ. 2 სტრატეგიული დოკუმენტის, გზამკვლევის და 4 სტატიის გავრცელება	UNESCO სსიპ შემოქმედებითი საქართველო UNESCO ეროვნული ექსპერტი		2022	N/A	N/A

მიზნები	შედეგი	ამოცანები	აქტივობები	ინდიკატორი	პასუხისმგებელი სააგენტო / პირი	პარტნიორი სააგენტო / პირი	პერიოდი	ბიუჯეტი	დაფინანსების წყარო
მიზანი 2: ხორციელდება შემოქმედებითი კლასტრების ეკოსისტემის განვითარებაზე მიმართული პოლიტიკა	მინ. 3 ხელშემწყობი მექანიზმია დანერგილი სახელმწიფო/ მუნიციპალურ დონეზე	ამოცანა 2.1. შემოქმედებითი კლასტრების საბჭო მონაწილეობს სამოქმედო გეგმის დახვეწისა და მიღების პროცესში	2.1.1. ონლაინ კომუნიკაცია აღნიშნული სამოქმედო გეგმის მიხედვით გათვალისწინებული პასუხისმგებელი სააგენტოების წარმომადგენლებთან	შეხვედრაში მონაწილეობა მიიღო მინიმუმ 10-მა პირმა	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო UNESCO ეროვნული ექსპერტი MUA / Adjara Group Holding	საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო სახელმწიფო ქონების მართვის სააგენტო ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში ბრიტანეთის საბჭო საქართველოსა და სამხრეთ კავკასიაში ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერია	ივნისი 2022	N/A	N/A
			2.1.2. პროექტის შემაჯამებელი კონფერენციის ფარგლებში სამოქმედო გეგმის გასაჯაროება	პროცესში მონაწილეობა მიიღო მინ. 10-მა პირმა	სსიპ. შემოქმედებითი საქართველო	აღნიშნულ სამოქმედო გეგმის მიხედვით გათვალისწინებული პასუხისმგებელი სააგენტოები / პირები	ივნისი 2022	N/A	N/A
		ამოცანა 2.2. განვითარებული და დანერგილია შემოქმედებითი კლასტრებზე მიმართული ხელშემწყობი მექანიზმები ეროვნულ და მუნიციპალურ დონეზე.	2.2.1. ბრაუნფილდებისა და სამრეწველო განვითარების სტრატეგიის შემუშავება	შექმნილია შესაბამისი მონაცემთა ბაზა; სტრატეგია განხორციელების ფაზაშია და საპილოტე პროექტები ინიცირებულია.	თბილისის მუნიციპალიტეტი		2022 - 2023	Tbc	თბილისის მუნიციპალიტეტი
			2.2.2. შეხვედრების სერიები საჯარო სექტორის წარმომადგენლებთან, რომელთა მიზანია შემოქმედებითი კლასტრებზე მიმართული პროგრამული დაფინანსების უზრუნველყოფა	შემოქმედებითი კლასტრების განვითარება განსაზღვრულია, როგორც პრიორიტეტი, პასუხისმგებელი ინსტიტუციების პროგრამულ ბიუჯეტებში	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო თბილისის მუნიციპალიტეტი UNESCO ეროვნული ექსპერტი		2022	N/A	N/A
			2.2.3. შემოქმედებითი პროექტების კონკურსის წარმოება (რომელთა შორის მოაზრებულია შემოქმედებითი კლასტრის ინიციატივების მხარდაჭერაც)	შემოქმედებითი კლასტრის შინაარსის მინ. 2 პროექტია მხარდაჭერილი	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო		2022	100,000.00 ლარი	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო
			2.2.4. ექსკლუზიურად შემოქმედებითი კლასტრის მხარდამჭერი კონკურსი	შემოქმედებითი კლასტრების მინ. 5 პროექტია მხარდაჭერილი	საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო	2022 - 2023	TBC	საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო
			2.2.5. საჯარო მოხელეების იდენტიფიცირება მუნიციპალურ სააგენტოებში, რომლებიც გასწევენ კონსულტაციებს შემოქმედებითი კლასტრების საკითხებზე	შექმნილია მონაცემთა ბაზა	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო თბილისის მუნიციპალიტეტი ფოთის მუნიციპალიტეტი ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი		2022	N/A	N/A
			2.2.6. „მეჩმეიქინგის“ საპილოტე ღონისძიება (2 მუნიციპალიტეტში ვორქშოფების ფარგლებში)	ღონისძიებაში მონაწილეობა მიიღო მინ. 30-მა პირმა, რომლებიც წარმოადგენდნენ სხვადასხვა სექტორს	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო UNESCO ეროვნული ექსპერტი ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი ფოთის მუნიციპალიტეტი	MUA	აპრილი - მაისი, 2022	10,221.00 ლარი	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო
			2.2.7. შემოქმედებითი კლასტრების ხელშემწყობი მექანიზმების შესახებ EU4Culture პროგრამის ბენეფიციარი 3 ქალაქის ინფორმირება, რომ მათ სათანადოდ გაითვალისწინონ შემოქმედებითი კლასტრების განვითარების საკითხი კულტურის განვითარების სტრატეგიებში.	სამი ქალაქი მიიღებს წერილობით ცნობას (პროექტის ფარგლებში შემუშავებულ სტრატეგიულ დოკუმენტებს)	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო	ფოთის მუნიციპალიტეტი ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	აპრილი – მაისი, 2022	N/A	N/A
		ამოცანა 2.3. განვითარებული და დანერგილია სტიმულირების გამჭოლი მექანიზმები	2.3.1. შეხვედრების სესიები საჯარო სექტორის წარმომადგენლებთან, რომელთა მიზანია შემოქმედებითი კლასტრებზე მიმართული სტიმულირების გამჭოლი მექანიზმების განვითარება	პროცესში ჩართულია მინ. 3 საჯარო უწყება	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო	საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო საქართველოს პარლამენტი (სექტორული კომიტეტები)	2022	N/A	N/A
			2.3.2. სტიმულირების გამჭოლი მექანიზმების საკანონმდებლო ცვლილების წინადადების შემუშავება	სტიმულირების მინ. 1 გამჭოლი მექანიზმის საკანონმდებლო ცვლილებაა შემუშავებული	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო	საქართველოს კულტურის, სპორტის და ახალგაზრდობის სამინისტრო საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო საქართველოს პარლამენტი (სექტორული კომიტეტები) შემოქმედებითი კლასტრების საბჭო	2022 - 2023	Tbc	Tbc

მიზნები	შედეგი	ამოცანები	აქტივობები	ინდიკატორი	პასუხისმგებელი სააგენტო / პირი	პარტნიორი სააგენტო / პირი	პერიოდი	ბიუჯეტი	დაფინანსების წყარო
მიზანი 3: შემოქმედებითი მუშაკებისთვის 1 შემოქმედებითი კლასტრების ფორმირების, მართვისა და ლობირებისთვის საჭირო ცოდნისა და კომპეტენციების განვითარება.	შემოქმედებითი კლასტრების მინ. 3 საპროექტო განაცხადია განვითარებული შემოქმედებითი მუშაკების მიერ და წარდგენილია პოტენციური დონორების წინაშე	ამოცანა 3.1. გაძლიერებულია შემოქმედებით მუშაკთა კომპეტენციები შემოქმედებითი კლასტრების ადმინისტრირების მხრივ	3.1.1. კომპეტენციის გაღრმავებაზე მიმართული ვორქშოფის ორგანიზება ოზურგეთსა და ფოთში	ლონისძიებაში მონაწილეობა მიიღო მინ. 30-მა პირმა	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო UNESCO ეროვნული ექსპერტი ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი ფოთის მუნიციპალიტეტი		აპრილი - მაისი, 2022	10,221.00	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო
			3.1.2. გზამკვლევის - „გზამკვლევი შემოქმედებითი სივრცეების ინიცირების, მართვისა და განვითარების გზების შესახებ“ გავრცელება	დოკუმენტი გავრცელდა მინ. 700 პირს შორის	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო		2022	5,472.00 ლარი	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო
			3.1.3. შემოქმედებითი კლასტრების ალიანსის ინიცირება	მინ. 10 სტრუქტურა ხდება სააგენტოს წევრი	MUA 10 შემოქმედებითი კლასტერი საქართველოდან	სსიპ შემოქმედებითი საქართველო ბრიტანეთის საბჭო სამხრეთ კავკასიასა და საქართველოში	2022	N/A	N/A

